

Ustawa wodna
z dnia 19 września 1922 r.

CZĘŚĆ PIERWSZA
O prawie własności wód

Rodzaje wód.

Art. 1. Wody są albo publiczne, albo prywatne. Pierwsze stanowią własność publiczną (część dobra publicznego), drugie są własnością prywatną.

Wody publiczne.

Art. 2. (1) Wszystkie wody są publiczne, o ile z mocy niniejszej ustawy (art. 4) albo wskutek szczególnych tytułów prawnych nie stanowią własności prywatnej.

(2) Na wodach publicznych nie można nabywać ani praw własności, ani innych praw prywatnych, oprócz uprawnień, przewidzianych niniejszą ustawą.

(3) Woda, odprowadzona z wody publicznej z obowiązkiem doprowadzenia jej do tej samej albo innej wody publicznej, pozostaje wodą publiczną.

Zamiana na wody publiczne.

Art. 3. (1) Prywatne wody płynące i jeziora mogą być w drodze ustawodawczej zaliczone do kategorii wód publicznych w interesie publicznym.

(2) Jeżeli wskutek tej zmiany zajdzie potrzeba obciążenia służebnością lub wywłaszczenia gruntu, poszkodowany otrzyma wynagrodzenie od Państwa.

(3) Jeżeli dotychczasowe użytkowanie wody lub łożyska przez uprawnionego zostanie zmienione lub uszczuplone, otrzymuje on odszkodowanie. Od tego odszkodowania należy odliczyć ciężary, jakie dotychczas ponosił uprawniony.

Wody prywatne.

Art. 4. Następujące wody należą do właściciela gruntu z samego prawa, o ile temu nie stają na przeszkodzie prawa, nabyte przez inne osoby:

- a) woda z opadów atmosferycznych;
- b) woda, zawarta w znajdujących się w jego gruncie jeziorach, stawach, sadzawkach, studniach i innych zbiornikach, tudzież w wodociągach, kanałach i rowach;
- c) woda podziemna, znajdująca się w jego gruntach, i źródła, wypływające na powierzchnię jego gruntów, z wyjątkiem źródeł mineralnych, podlegających monopolowi, i wód cementowych, objętych zastrzeżeniami górnictwami;
- d) odpływy z powyższych wód, dopóki nie spłyną na cudzy grunt albo do cudzej wody prywatnej lub do wody publicznej.

Przynależność wód prywatnych.

Art. 5. (1) O ile nic innego nie zostanie uduwnione, płynące wody prywatne uważać należy za przynależne do tych gruntów; przez które, albo między którymi przepływają.

(2) Granicę własności prywatnych wód płynących określa między gruntami nadbrzeżnymi:

- a) leżącymi po przeciwległych brzegach — linją, biegnącą środkiem wody przy stanie zwyczajnym (średnim);
- b) przyległymi — linją, idącą prostopadle od punktu przecięcia ich granicy z linją brzegu (art. 6) do wyżej oznaczonej linii środkowej.

(3) Sposób oznaczenia zwyczajnego (średniego) stanu wody określi rozporządzenie Ministra Robót Publicznych.

(4) Na wodach granicznych sięga własność obywateli polskich, o ile stosunki własności nie zostały inaczej uregulowane, do granicy Państwa.

(5) Powyższe postanowienia stosują się także do jezior, nie należących do wód płynących, o ile własność w inny sposób nie została uregulowana.

Linja brzegu.

Art. 6. (1) Granicę między łożyskiem wody a przyległymi gruntami oznacza się, gdzie jest wyraźna krawędź brzegu, według tej krawędzi, zresztą według granicy porostu traw, o ile zaś ta granica

leży powyżej zwyczajnego (średniego) stanu wody— według tegoż stanu wody.

(2) Linja brzegu może być ustalona przez władzę wodną w razie potrzeby po wysłuchaniu właścicieli gruntów nadbrzeżnych i innych osób interesowanych. Interesowani mogą zażądać ustalenia linii brzegu na koszt własny.

(3) W razie zmiany łożyska wody może być linja brzegu ponownie ustalona.

(4) Linję brzegu ustala władza wodna na podstawie postępowania, które przeprowadzi według postanowień części szóstej niniejszej ustawy. Ustalenie to nie przesądza jednak dochodzenia prawa, opartego na tytule prywatno-prawnym, na zwykłej drodze prawa.

Przymuliska na wodach płynących.

Art. 7. (1) Przymuliska, powstające stopniowo i niepostrzeżenie przy gruntach nadbrzeżnych wód płynących, zarówno jak i odsypiska, jakie tworzy woda płynąca, oddalając się niepostrzeżenie od jednego brzegu, a przenosząc na drugi, przypadają na rzecz właścicieli nadbrzeżnych w granicach, określonych w art. 5, ust. 2, punkcie b, z obowiązkiem pozostawienia ścieżki lub drogi holowniczej wzdłuż rzek żeglownych i spławnych.

(2) To samo stosuje się do powiększenia gruntów nadbrzeżnych, powstałego skutkiem naturalnego obniżenia zwierciadła wody.

(3) Prawo to nie dotyczy odsypisk morskich, które stanowią własność Państwa.

Przymuliska na jeziorach i stawach.

Art. 8. (1) W jeziorach i stawach, które nie należą do właścicieli nadbrzeżnych, przymuliska i powierzchnie przybrzeżne, osuszone wskutek obniżenia zwierciadła wody, pozostają w dotychczasowych granicach własnością właścicieli jezior i stawów. Muszą oni jednak zezwolić właścicielom nadbrzeżnym na dostęp do wody, o ile to jest konieczne do wykonywania zwykłego użytkowania w dotychczasowym zakresie.

(2) Natomiast właściciele jezior i stawów nie nabywają żadnego prawa do gruntów nadbrzeżnych, jakie woda pokrywa podczas wylewów.

Odsypiska i grunty, uzyskane przez regulację.

Art. 9. (1) Grunt, uzyskany wskutek budowy regulacyjnych między linją brzegu a budowlami regulacyjnymi, tudzież łożyska wód płynących, odcięte przekopami, przypadają tym, którzy ponoszą koszty przedsiębiorstwa.

(2) Skoro cel regulacji został osiągnięty, grunty te i odsypiska muszą być odstąpione właścicielom gruntów przyległych na ich żądanie za zwrotem wartości, jeżeli nie są potrzebne do żeglugi albo do umocnienia brzegów albo też do produkcji materiałów dla robót regulacyjnych.

(3) Jeżeli względy publiczne tego wymagają, może władza wodna zobowiązać nabywców gruntów do odpowiedniego ich użytkowania.

Oderwiska.

Art. 10. Jeżeli przez siłę żywiołową (wodę, zapadnięcie ziemi, usuwisko stoku górskiego) znaczna i łatwa do rozpoznania część gruntu zostanie oder-

wana od brzegu i przerzucona do obcego gruntu, położonego niżej, lub na brzegu przeciwległym, to właściciel poprzedni może własności swej dochodzić, lecz skargę o to w ciągu 2 lat wytoczyć jest obowiązany. Po upływie tego terminu skarga jego jest niedopuszczalna, chyba że właściciel gruntu, z którym część oderwana została połączona, nie objął go jeszcze w posiadanie.

Wyspy.

Art. 11. (1) Wyspy, tworzące się na wodach prywatnych, należą do właścicieli nadbrzeżnych w granicach, określonych w art. 5 ustęp 2.

(2) Wyspy, tworzące się na wodach publicznych, stanowią dobro publiczne.

Art. 12. Jeżeli woda płynąca, tworząc sobie nowe ramie, przecina i okrąża grunt właściciela nadbrzeżnego i czyni z tegoż gruntu wyspę, to właściciel zachowuje własność swego gruntu, choćby nawet wyspa utworzyła się na rzece publicznej.

Opuszczone łożysko:

a) wody płynącej.

Art. 13. (1) Jeżeli woda publiczna opuści dotychczasowe łożysko i utworzy nowe, to nowe łożysko staje się dobrem publicznym. Dotychczasowi właściciele gruntów, zajętych pod nowe łożysko, mogą żądać w drodze administracyjnej w ciągu jednego roku od zasądzonej zmiany, aby ich odszkodowano opuszczonym łożyskiem w stosunku do powierzchni zabranego im gruntu, lub jego wartości.

(2) Jeżeli woda prywatna opuści dotychczasowe i utworzy nowe łożysko, woda ta staje się własnością właścicieli gruntów nadbrzeżnych. Właściciele opuszczonego łożyska i dotychczasowi właściciele nowego łożyska, właściciele nadbrzeżni, poprzedni i nowi, właściciele wody, jako też wszyscy inni, którzy poprzednio mieli prawo do wody i do łożyska nowej wody płynącej, są uprawnieni, a to wszyscy, lub każdy z nich do przywrócenia stanu pierwotnego w ciągu roku.

b) jeziora.

Art. 14. (1) Łožysko opuszczonego jeziora należy do właścicieli jeziora w stosunku do przysługującego każdemu prawa własności.

(2) Jeżeli udziały własności nie były oznaczone, łożysko opuszczonego jeziora ma być rozdzielone między właścicieli brzegów, według zasad, przepisanych w art. 5 ust. 2.

Ochrona brzegu.

Art. 15. Każdy właściciel gruntu ma prawo zabezpieczać swój brzeg przed podmywaniem wody płynącej. Nikomu atoli nie wolno zakładać takich budowli i plantacji, któreby mogły zmienić bieg wody, albo szkodzić żegludze, zakładom wodnym lub innym cudzym prawom.

Usuwanie przymulisk i wysp.

Art. 16. (1) Dla ułatwienia żeglugi i spławu, tudzież dla przywrócenia zwykłego biegu wody, może władza wodna zarządzić usunięcie przymulisk i przekopanie wysp.

(2) Za usunięcie przymulisk i przekopanie wysp na wodach publicznych nie mogą właściciele żądać odszkodowania, chyba jeżeli posiadali przymulisko lub wyspę dłużej niż lat trzydzieści i używali ich pod uprawę.

Ograniczenie prawa rozporządzania wodą prywatną:

a) wodą opadową i odpływem ze źródeł.

Art. 17. (1) Właściciel nie może zmieniać kierunku odpływu zbierającej się na jego gruncie wody opadowej, ani odpływu ze źródeł ze szkodą gruntu niżej położonego.

(2) Właścicielowi gruntu niżej położonego nie wolno wstrzymywać naturalnego odpływu ze szkodą gruntu wyżej położonego.

(3) Zakaz, przewidziany w ustępie 1, nie dotyczy zmiany odpływu, spowodowanej zmianą gospodarczego użytkowania gruntu (zmianą kierunku orki, stawianiem budynków i ogrodzeń lub innymi gospodarczymi zarządzeniami).

(4) Na właścicielu ciąży obowiązek usunięcia przeszkód i zmian w odpływie wody, powstałych na jego gruncie wskutek przypadku lub działania osób trzecich na niekorzyść wyżej, względnie niżej leżących gruntów.

b) wodą jezior.

Art. 18. (1) Właściciel jeziora, nie należącego do wody płynącej, nie jest uprawniony spuszczać go lub jego zwierciadła tak obniżać, iżby przez to stan wód gruntowych uległ zmianie ze szkodą innym, chyba że to jest potrzebne dla zwykłego odwodnienia gruntów.

(2) Również nie wolno właścicielowi wpuszczać do jeziora wody i innych cieczy, lub wrzucać stałych lub mulistych materji, które mogą wodę ze szkodą dla innych zanieczyścić.

c) wodą podziemną.

Art. 19. (1) Właściciel gruntu nie może stale zabierać do użycia i zużycia większej ilości wody podziemnej, niż to jest potrzebne do użytku domowego i do gospodarstwa, gdyby przez to:

- 1) zakład wodociagowy lub źródło, użytkowane przez kogo innego, zostały pozbawione wody, lub wydajność ich istotnie została zmniejszona,
- 2) dotychczasowe użytkowanie cudzego gruntu zostało uszczuplone,
- 3) stan wody płynącej lub jeziora tak został zmieniony, iżby inni w wykonaniu swoich praw zostali przez to ukróceni.

(2) Właściciel gruntu nie ma prawa:

- 1) piętrzyć wody gruntowej doliny za pomocą podziemnych urządzeń,
- 2) wprowadzać lub wpuszczać do ziemi takich materji, któreby zanieczyszczały wodę podziemną, wodę płynącą lub jezioro ze szkodą dla innych.

(3) Przepis ustępu 2 punktu 2 nie ma zastosowania do nawożenia gruntów.

Intabulacja.

Art. 20. Łożyska wód publicznych i prawa prywatne na wodach publicznych mogą być wpisane do ksiąg hipotecznych (gruntowych) za zezwoleniem władzy wodnej II instancji.

CZĘŚĆ DRUGA

O użytkowaniu wód.

ROZDZIAŁ I.

Użytkowanie powszechne.

Powszechne użytkowanie wód publicznych i prywatnych.

Art. 21. (1) Wód publicznych wolno każdemu bez osobnego pozwolenia władzy używać w sposób zwykły, nie wykluczający takiego samego użytkowania przez innych: do kąpieli, mycia, prania, pojenia i pławienia, jeżdżenia łodzią, ślizgania się oraz czerpania wody ręcznymi naczyniami dla gospodarstwa domowego. Z tem samym ograniczeniem wolno każdemu odprowadzać do publicznych wód płynących wodę zwykłą lub zużytą, pochodzącą z gospodarstwa. Pod to postanowienie nie podpada jednak odprowadzenie wód, zanieczyszczonych za pomocą wspólnych urządzeń (kanalizacji). Przez powyższe używanie nie można naruszać ani biegu i jakości wody oraz brzegów, ani też uwłaczać cudzemu prawu, ani wyrządzać komukolwiek szkody. Przytem muszą być zawsze zachowane przepisy policyjne i może to się odbywać tylko w miejscach, do tego przeznaczonych, przy użyciu dozwolonych w tym celu dostępu.

(2) To samo stosuje się do naturalnych płynących wód prywatnych; jednakże jazda łódkami i ślizgawka o tyle są dopuszczalne, o ile to dotychczas było w użyciu.

(3) Powyższe postanowienia nie mają zastosowania do stawów, sztucznie utworzonych przez rozszerzenie łożyska wody prywatnej. Również jest wykluczone powszechne użycie prywatnych wód płynących, z wyjątkiem do żeglugi i spławu, w miejscach, gdzie wody te przepływają przez podwórza, ogrody i parki. Wreszcie władza wodna może w każdej chwili wzbronąć powszechnego używania na zbiornikach wodnych i takich jeziorach, z których wypływają wody prywatne.

(4) Do wydobywania roślin, pni drzewnych, mułu, ziemi, piasku, żwiru, kamieni i lodu z łożyska wód publicznych potrzebne jest zezwolenie władzy wodnej z wyjątkiem specjalnych uprawnień tudzież wydobywania tych przedmiotów bez osobnych urządzeń dla potrzeb gospodarczych. W wodach prywatnych jest do tego uprawniony tylko właściciel z zastrzeżeniem nabytych praw osób trzecich, o ile to może się odbywać bez szkody dla innych, zwłaszcza ze względu na głębokość łożyska i bezpieczeństwo brzegów.

Zakaz wstrzymywania, zanieczyszczania i marnowania wody.

Art. 22. (1) Zabrania się wrzucania do wód ziemi, piasku, żużli, kamieni, drzewa, stałych lub mulistych materji i padliny, tudzież składania takich przedmiotów na brzegach wód płynących, jeżeli istnieje niebezpieczeństwo, że mogą być przez wodę zebrane i wstrzymywane jej odpływ. Zabrania się również wpuszczania do wód takich rzeczy i wrzucania takich przedmiotów i materji, które, choćby nie wstrzymywały odpływu wody, mogłyby spowodować jej szkodliwe zanieczyszczenie. Na wyjątki od tego zakazu może zezwolić władza wodna, jeżeli skutkiem

tego nie powstanie szkodliwe wstrzymanie odpływu lub zanieczyszczenie wody.

(2) Zabrania się takiego używania istniejących urządzeń do piętrzenia, doprowadzania i odprowadzania wody, któreby powodowało marnowanie lub bezużyteczne piętrzenie wody ze szkodą dla innych.

(3) Przepis ustępu 1 nie dotyczy podawania pokarmu dla ryb oraz nawożenia sztucznych stawów na wodach płynących, jeśli stawy te służą do hodowli i przechowania ryb. Władza wodna może jednak tego zabronić, jeżeliby to mogło spowodować szkodliwe dla innych zanieczyszczenie wody.

(4) Ustalenie faktu szkodliwego zanieczyszczenia wody należy do władzy wodnej. Może ona zezwolić na wyjątki od powyższych zakazów. Gdyby jednak przez takie zezwolenie miało być utrudnione utrzymanie wód płynących, można w tym wypadku udzielić go jedynie za zgodą obowiązanym do utrzymania. Władza wodna może wyjątkowo, aż do odwołania, udzielić zezwolenia na moczenie lnu i konopi w wodach płynących tam, gdzie na urządzenie osobnych dołów do moczenia miejscowe warunki nie pozwalają. Zezwolenie władzy wodnej pozostaje bez wpływu na odpowiedzialność tych, którym zostało udzielone, za szkody, wynikłe z dozwolonego użytkowania.

Ograniczenie i zakaz używania wód płynących.

Art. 23. Władza wodna jest uprawniona ograniczyć lub zakazać używania wody płynącej, gdy używanie nie jest oparte na specjalnym prawie albo na przepisach o użytkowaniu powszechnym. Takie zarządzenia winny być uzasadnione.

Zezwolenie władzy.

Art. 24. (1) Wnoszenie nowych lub istotna zmiana istniejących budowli w wodach płynących wymaga pozwolenia władzy wodnej.

(2) Celem utrzymania wolnego odpływu może władza wodna postanowić, aby na wodach naturalnych płynących stawiane były urządzenia w pewnym odstępnie od linii brzegu tylko za jej zezwoleniem.

Wpuszczanie cieczy do wód płynących.

Art. 25. (1) Kto chce wodę lub inne ciecze ponad miarę powszechnego użytkowania do wód odprowadzać, musi o tem przednio zawiadomić władzę wodną. Gdy władza ta jest zdania, że projektowanemu odprowadzeniu sprzeciwiają się względy policyjne lub ograniczenia, przewidziane niniejszą ustawą, ma zabronić odprowadzenia z podaniem powodów. W przeciwnym razie winna władza oznajmić donoszącemu, że z jej strony niema przeszkód do odprowadzenia. Władza wodna może również wskazać środki zaradcze, po których zastosowaniu cofnie swój zakaz.

(2) Przed otrzymaniem oznajmienia (ust. 1) oraz przed zastosowaniem wskanych przez władzę wodną środków zaradczych, odprowadzenie wody lub innych cieczy jest wzbronione.

(3) Przepisy te nie mają zastosowania, gdy prawo na odprowadzenie wody uzyskane zostało na podstawie zezwolenia właściwej władzy, lub gdy istniało w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, a nie zostało przez nią uchylone.

Odpowiedzialność za zanieczyszczenie wody.

Art. 26. (1) Za szkody, które powstają skutkiem niedozwolonego zanieczyszczenia wód, odpowiada przedsiębiorca zakładu, z którego pochodzi zanieczyszczenie. Przedsiębiorca nie ponosi odpowiedzialności, jeżeli dla zapobieżenia zanieczyszczeniu zastosował należyte środki ostrożności.

(2) Gdy zanieczyszczenie pochodzi z kilku zakładów, przedsiębiorcy odpowiadają solidarnie.

(3) W stosunku wzajemnym odpowiadają przedsiębiorcy stosownie do udziału w zanieczyszczeniu, a w razie wątpliwości — w równych częściach.

(4) Przepisy, według których także trzecie osoby są odpowiedzialne za szkody, pozostają nie naruszone.

Żegluga, spław tratw, przewozy.

Art. 27. (1) Wody publiczne i państwowe kanały żeglowne mogą być przez każdego używane do komunikacji publicznej, a w szczególności do żeglugi i do spławu drzewa w stanie wiązanim, przyczem mają być przestrzegane przepisy traktatów państwowych, regulaminów, wydanych dla żeglugi, spławu, policji rzecznej i kanałowej oraz specjalnych ustaw i rozporządzeń.

(2) Założenie łańcucha lub podobnego urządzenia w wodzie publicznej dla ułatwienia żeglugi wymaga zezwolenia władzy wodnej.

(3) Urządzenie stałego przewozu na wodach publicznych zależy od zezwolenia władzy wodnej. Na wodach prywatnych pozwolenie jest wymagane, jeżeli przewóz ma być urządzony w celach zarobkowych.

(4) Pozwolenie nie jest potrzebne na przewozy urządzone czasowo dla transportu robotników lub materiałów.

Ścieżki i drogi holownicze.

Art. 28. (1) Właściciele gruntów, przylegających do wód żeglownych i spławnych, oraz w miarę potrzeby właściciele gruntów, leżących poza temi gruntami, muszą pozwolić na urządzenie i utrzymanie na ich gruntach przez Państwo ścieżki lub drogi holowniczej w celu holowania statków i tratw tak przez ludzi, jak i zwierzęta.

(2) Gdy prywatne wody płynące zaliczone zostaną do wód żeglownych i spławnych, ma Państwo odszkodować właścicieli za ścieżki i drogi holownicze, urządzone na ich gruntach. To samo stosuje się do publicznych wód płynących, wzdłuż których nie istniały dotychczas ścieżki lub drogi holownicze.

(3) Władza wodna może zamknąć drogi i ścieżki holownicze wzdłuż publicznych wód płynących na pewnych przestrzeniach.

(4) Władza wodna upoważniona jest do wydawania rozporządzeń, bliżej określających wyżej wymienione obowiązki.

Ładowanie i wyładowywanie statków i tratw.

Art. 29. (1) Właściciele gruntów, przylegających do wód żeglownych i spławnych, muszą w nagłych wypadkach zezwolić na ładowanie i przymocowywanie statków i tratw, oraz na czasowe umieszczenie na brzegu ładunków, tudzież statków i tratw,

o ile należące do nich brzegi nie zostały na ich żądanie od tego zwolnione przez władze wodne.

(2) Ten sam obowiązek stosuje się w nagłych wypadkach także do prywatnych ładowni.

(3) Władza wodna może wydać rozporządzenie, określające bliżej te obowiązki.

Odpowiedzialność właścicieli statków i tratów za szkody.

Art. 30. (1) Za szkody, powstałe z powodu niezgodnego z rozporządzeniami władz używania dróg i ścieżek holowniczych lub z powodu ładowania, przymocowania i wyładowania, odpowiada właściciel statku lub tratwy.

(2) Żądanie odszkodowania w drodze administracyjnej przedawnia się w ciągu roku.

Splaw tratów i spust drzewa na wodach prywatnych.

Art. 31. (1) Splaw tratów i spust drzewa luźnego na prywatnych wodach płynących jest dozwolony w dotychczasowym zakresie tam, gdzie przy wejściu w życie niniejszej ustawy był powszechnie wykonywany lub specjalnie dopuszczony. Nadto w interesie publicznym lub ze względu na przeważające potrzeby gospodarcze może on być dopuszczony lub rozszerzony, albo też ograniczony lub zakazany rozporządzeniem Ministra Robót Publicznych.

(2) Do splawu tratów na prywatnych wodach płynących mają być zastosowane przepisy art. 29 i 30 o ładowaniu i przymocowaniu na gruntach nadbrzeżnych, tudzież o odszkodowaniu.

Oplaty za użytkowanie wód.

Art. 32. (1) Minister Robót Publicznych może w porozumieniu z Ministrem Skarbu zarządzić pobieranie opłat od statków, tratów i drzewa luźnego, płynących na wodach publicznych i prywatnych, oraz za wydobywanie roślin, mułu, ziemi, piasku, żwiru, kamieni i lodu z łożysk wód publicznych (art. 21 ust. 4).

(2) Oplaty od splawu i spustu mają być użyte na pokrycie kosztów zarządu, urządzeń i odszkodowań, opłaty zaś za wydobywanie przedmiotów i materiałów z wód publicznych—na utrzymanie tych wód.

(3) Szczegółowe przepisy wydane zostaną w drodze rozporządzenia.

Ochrona prawa użytkowania wód płynących.

Art. 33. (1) Właściciel wody płynącej, jako też ten, komu przysługuje prawo użytkowania tej wody przy wejściu w życie niniejszej ustawy, nie mogą utrudniać powszechnego użytkowania lub też ich uniemożliwiać. Wogóle nie wolno nikomu przeszkadzać w powszechnym użytkowaniu wód płynących.

(2) Władza wodna ma czuwać nad przestrzeganiem tych postanowień.

Zakaz używania gruntów nadbrzeżnych.

Art. 34. Użytkowanie powszechne nie zawiera uprawnienia do wejścia na grunty nadbrzeżne lub ich używania, ani do wykonania urządzeń na wodach, z wyjątkiem używania ścieżki i drogi holowniczej, tudzież ładowania i przymocowania statków i tratów i umieszczania na nich ładunków, tudzież statków

i tratów w nagłych wypadkach (art. 28 ust. 1, art. 29 i 30).

Regulowanie powszechnego użytkowania.

Art. 35. Władza wodna może powszechne użytkowanie regulować, ograniczać lub zakazywać. Zarządzenia takie winny być uzasadnione.

ROZDZIAŁ II.

Użytkowanie wody prywatnej przez właściciela.

Zakres użytkowania.

Art. 36. (1) Właściciel gruntu może rozporządzać wodą, znajdującą się na powierzchni lub pod powierzchnią jego gruntu, tudzież wodą płynącą, z ograniczeniami, przewidzianymi w art. 17 do 19, tudzież w art. 22 do 25 i art. 37 do 39 niniejszej ustawy, o ile temu nie sprzeciwiają się prawa osób trzecich.

(2) W szczególności właściciel ma prawo:

- 1) używać i zużywać wodę oraz odprowadzać ją naziemnie lub podziemnie, bezpośrednio lub pośrednio;
- 2) wprowadzać do wody płynącej wodę lub inne cieczki naziemne lub podziemne, bezpośrednio lub pośrednio;
- 3) obniżać lub podnosić zwierciadło wody oraz trwale zbierać wodę przez wstrzymanie odpływu.

Ograniczenie użytkowania wody płynącej.

Art. 37. (1) Przez użytkowanie wody płynącej nie można:

- 1) ze szkodą innym ani zmieniać odpływu, ani wody zanieczyszczać;
- 2) tak zmieniać stanu wody, aby przez to inni w prawach do wody zostali ukróceni, albo obce grunty zostały na szkodę narażone;
- 3) utrudniać innym należytego utrzymania wód płynących i brzegów.

(2) Nieznaczące szkody nie mają być brane pod uwagę.

(3) Zmiana poziomu wody, która powoduje zmianę stanu wody gruntowej na niekorzyść innych, jest wówczas dozwolona, jeżeli została uskuteczni-
ona przez wprowadzenie wody lub obniżenie zwierciadła wody w celu odwodnienia rowami lub drenami gruntów, dla których woda płynąca stanowi odpływ naturalny.

Obowiązek odprowadzania niezużytej wody w granicach gruntu właściciela.

Art. 38. (1) Woda, zabrana przez właścicieli gruntów nadbrzeżnych z ich prywatnej wody płynącej, a nie zużyta w granicach ich gruntów, które stanowią całość gospodarczą, ma być wprowadzona napowrót do łożyska wody płynącej przed zetknięciem się z obcymi gruntami. Jeżeli brzegi przeciwległe należą do różnych właścicieli, każdy z nich ma prawo do odprowadzenia tylko połowy ilości wody, jaka ze względu na powszechne użytkowanie i potrzeby gospodarcze właścicieli gruntów niżej położonych może być rozporządzalna.

(2) Właściciele gruntów nadbrzeżnych nie są uprawnieni do takiego piętrzenia wody, któreby sięgało poza granicę ich gruntów, albo uniemożliwilo osuszenie cudzych gruntów dla potrzeb rolnictwa.

Wspólne użytkowanie wód płynących.

Art. 39. Jeżeli właściciele kilku przyległych części wody płynącej zgodzą się na wspólne wykonywanie przysługujących im praw użytkowania lub utworzą spółkę, wtedy ich grunty stanowią jedną całość odnośnie do dopuszczalności wykonywania tych praw.

Użytkowanie jezior.

Art. 40. Władza wodna orzeka, czy i w jakim zakresie dopuszczalne jest nadal w razie potrzeby dotychczasowe użytkowanie powszechne jeziora. Właściciel jeziora winien być przedtem wysłuchany. Wydane zarządzenie może władza w każdym czasie odwołać.

Odszkodowanie za ograniczenie użytkowania wody podziemnej.

Art. 41. (1) Jeżeli właściciele wody podziemnej wskutek ograniczenia jej użytkowania do potrzeb domowych i gospodarczych (art. 19) ponoszą szkodę, mogą żądać od przedsiębiorstwa, pobierającego wodę, wzniesienia urządzeń, któreby szkodzi zapobiegały lub ją wyrównywały, o ile urządzenia takie dadzą się pogodzić z przedsiębiorstwem i gospodarczo usprawiedliwić. O ile nie można zapobiec szkodom lub ich wyrównać, winno być uiszczono odszkodowanie w wysokości istotnej straty.

(2) Na żądanie przedsiębiorcy odszkodowanie może być wymierzone w perjodycznych świadczeniach. Władza wodna może sobie zastrzec zbadanie i ponowne ustalenie odszkodowania w pewnych okresach czasu.

Użytkowanie wody prywatnej na podstawie zezwolenia.

Art. 42. (1) Prawo do użycia i zużycia nadwyżki wody podziemnej, jaka jest do rozporządzenia po pokryciu potrzeb domowych i gospodarczych właściciela, tudzież do piętrzenia wody podziemnej, dalej prawo wpuszczania do ziemi i do jeziora wody lub innych cieczy, lub wrzucania do jeziora stałych lub mulistych materji, może nabyć właściciel, a za jego zgodą kto inny, na podstawie pozwolenia władzy wodnej.

(2) Nie wyklucza to możliwości wywłaszczenia gruntu celem uzyskania bez zgody właściciela pozwolenia na pobór wody dla celów gospodarczych lub przemysłowych (art. 124).

(3) Używanie lub zużywanie wody, tudzież wprowadzanie wody lub innych cieczy przez większą liczbę uprawnionych może być uregulowane w drodze postępowania wyrównającego.

(4) Przy udzielaniu zezwolenia należy zastosować przepisy art. 46 — 48, tudzież art. 51, 52, 54 i art. 56 — 64. Jeżeli przy udzieleniu zezwolenia chodzi o nabycie prawa, nieprzysługującego właścicielowi w myśl art. 19, winien przedsiębiorca wykonać urządzenia, zapobiegające szkodliwemu działaniu zamierzonego użytkowania wody, a gdy takie urządzenie nie da się pogodzić z przedsiębiorstwem, lub gospodarczo usprawiedliwić, uiszczyć odszkodowanie w wysokości istotnej straty.

Odprowadzenie wody podziemnej za granicę własności gruntowej.

Art. 43. Kto chce odprowadzić wodę podziemną dla jej użycia lub zużycia po za granicę posia-

dłości gruntowej, stanowiącej całość gospodarczą potrzebuje na to zezwolenia.

Odszkodowanie za istotne straty.

Art. 44. Właścicielowi należy się odszkodowanie za odebraną lub naruszoną możliwość użytkowania wody w wysokości istotnej straty. O ile chodzi o utracone korzyści, mają być zastosowane przepisy prawa cywilnego.

ROZDZIAŁ III.**Użytkowanie wód na podstawie pozwolenia władzy.****Pozwolenie władzy.**

Art. 45. (1) Pozwolenia władzy wodnej potrzeba:

- 1) do używania i zużywania oraz odprowadzania wody nadziemnie lub podziemnie, bezpośrednio lub pośrednio,
- 2) do doprowadzania wody i innych cieczy nadziemnie lub podziemnie, bezpośrednio lub pośrednio,
- 3) do istotnej zmiany łóżyska lub brzegów wody płynącej,
- 4) do obniżania lub podnoszenia zwierciadła wody, zwłaszcza trwałego zbierania wody przez wstrzymywanie odpływu,
- 5) do budowy i istotnej zmiany urządzeń, w szczególności mostów i kładek, tudzież zakładania nad wodą i w wodzie przewodów rurowych i kabli,
- 6) do budowy portów, przystani i dojazdowych kanałów żeglownych, o ile te ostatnie nie stanowią samoistnych dróg wodnych, albo też budowane są przez prywatne przedsiębiorstwo przy udziale lub bez udziału Państwa w kosztach,
- 7) do urządzania zakładów kąpielowych, przeznaczonych do publicznego użytku,
- 8) do urządzania stałych przewodów (art. 27).

(2) Pozwolenie jest zbyteczne, gdy powyższe prawa istniały przy wejściu w życie niniejszej ustawy i przez nią zostają utrzymane, lub gdy używanie wody z mocy przepisów o użytkowaniu powszechnem jest dozwolone.

(3) Również zbyteczne jest pozwolenie na wykonanie budowli wodnych i regulacyjnych przez Państwo lub związki samorządowe na podstawie projektów, zatwierdzonych przez Ministra Robót Publicznych;—postępowanie zaś wodno-prawne w sprawie takich projektów ograniczyć się winno do rozprawy i orzeczenia co do zarzutów i żądań stron interesowanych.

(4) O dopuszczalności ujęcia wody podziemnej za pomocą robót, przedsięwziętych na podstawie uprawnienia, uzyskanego według ustaw górniczych, lub też uprawnienia do wydobywania mineralów żywiczych, uzyskanego według austriackich ustaw z 11 maja 1884 r. (aust. Dz. Ust. P. № 71) i z 9 stycznia 1907 r. (aust. Dz. Ust. P. № 7), jak również galicyjskiej ustawy krajowej z 22 marca 1908 r. (Dz. Ust. Kraj. № 61) (krajowej ustawy naftowej), rozstrzygają władze górnicze. Natomiast na urządzenie zakładów wodnych na powierzchni ziemi ma posiadać kopalni i uprawniony do wydobywania minera-

łów żywicznych uzyskać pozwolenie władzy wodnej według postanowień niniejszej ustawy.

(5) Na skutek podania może być pozwolenie przywiązane do prawa własności gruntowej.

Zasady dla udzielania pozwoleń.

Art. 46. (1) Pozwolenie może być udzielone:

- 1) na czas nieograniczony lub ograniczony,
- 2) z zastrzeżeniem dopełnienia wskazanych przez władzę warunków,
- 3) tylko przedsiębiorstwu, opartemu na projekcie technicznym.

(2) Pozwolenie na wyzyskanie siły popędowej wód publicznych może być udzielone przedsiębiorstwu na przypuszczalny czas trwania przedsiębiorstwa, stałym zaś przedsiębiorstwu na okres najwyżej dziewięćdziesięcioletni, licząc od prawomocności orzeczenia.

(3) Pozwolenia może władza odmówić jedynie na podstawie zasad, wskazanych w niniejszej ustawie.

(4) Temu, komu pozwolenie zostało udzielone na czas ograniczony, przysługuje prawo żądania przedłużenia pozwolenia z poczynieniem zmian, jakie się okazały koniecznymi. Żądaniu temu może władza odmówić, jeżeli się temu sprzeciwiają względy dobra publicznego, lub poważne względy natury gospodarczej. Żądanie winno być zgłoszone na pół roku przed wygaśnięciem pozwolenia.

(5) Ustawy wojewódzkie mogą wprowadzić opłaty za udzielanie pozwoleń na wyzyskanie siły popędowej wód publicznych. Dochody z opłat mają być obracane na utrzymanie wód publicznych.

Warunkowe pozwolenia.

Art. 47. (1) Pozwolenie może być udzielone z zastrzeżeniem dopełnienia wskazanych przez władzę warunków:

- 1) gdy przy zamierzonym użytkowaniu wody należy przewidywać jej zanieczyszczenie,
- 2) gdy z powodu zamierzonego użytkowania wody należy oczekiwać szkodliwego działania, wskutek którego ucierpiałoby dobro publiczne, lub zostałyby naruszone prawa osób trzecich, albo też zostałyby ponad dotychczasową miarę powiększone obowiązki, ciężące na tych osobach, w szczególności zaś obowiązek utrzymania wód i ich brzegów.

(2) Warunki pozwolenia mogą nałożyć na przedsiębiorcę następujące obowiązki:

- 1) pokrycia w całości lub części kosztów wzniesienia i utrzymania urządzeń, zapobiegających szkodliwym skutkom zamierzonego użytkowania,
- 2) wzniesienia i utrzymywania urządzeń, zapobiegających uniemożliwieniu lub utrudnieniu użytkowania powszechnego wody,
- 3) utrzymywania wody płynącej i jej brzegów, jak również ponoszenia kosztów nadzoru nad wykonywaniem nadanego prawa,
- 4) założenia i utrzymywania urządzeń (obserwacji wodowskazów, stanu wody gruntowej i t. p.) dla stwierdzenia, czy i w jakich granicach szkody zostały wyrządzone,
- 5) pokrywania szkód, wynikających ze szkodliwego działania zamierzonego użytkowania wody,

6) założenia i utrzymywania urządzeń, któreby okolice o pięknym krajobrazie mogły uchronić od zeszpecenia, a dały się pogodzić z celem i rentownością przedsiębiorstwa,

7) złożenia zabezpieczenia na dotrzymanie przepisanych w pozwoleniu warunków, jakoteż na zaspokojenie pretensji do odszkodowania, które jednak nie może przewyższać przewidywanych w najbliższych trzech latach szkód (art. 61). Państwo i związki samorządowe wolne są od obowiązku składania zabezpieczenia.

(3) Postanowienia niniejszego artykułu mają także zastosowanie do szkodliwego działania zamierzonego użytkowania wody płynącej przez właściciela w wypadkach, przewidzianych w art. 37 ust. 1.

(4) Za szkodliwe działanie nie jest uważana zmiana stanu wody gruntowej, jeżeli została spowodowana przez wprowadzenie wody lub przez obniżenie zwierciadła wody w celu odwodnienia rowami lub drenami gruntów, dla których woda płynąca stanowi odpływ naturalny.

Odmówienie pozwolenia.

Art. 48. Ze względów publicznych należy odmówić pozwolenia, lub udzielić go pod warunkami, zabezpieczającymi następujące i tym podobne względy:

- 1) gdyby przedsiębiorstwo mogło oddziaływać niekorzystnie na obronę kraju, albo zagrażać bezpieczeństwu publicznemu lub stosunkom zdrowotnym;
- 2) gdyby rozpoczęta lub projektowana regulacja wody płynącej mogła być przez zamierzone użytkowanie udaremniona lub znacznie utrudniona;
- 3) jeżeli należy się obawiać istotnego utrudnienia odpływu wielkiej wody i lodu, albo żeglugi i spławu traw, a nie można temu zapobiec przez zmianę konstrukcji szkodliwie działającej części zakładu piętującego wodę;
- 4) jeżeliby przedsiębiorstwo szkodliwie wpłynęło na bieg, wysokość, spad, albo na brzegi wód płynących;
- 5) jeżeliby zamierzone użytkowanie wody wpłynęło szkodliwie na jakość wody, a działanie to nie dało się usunąć przez urządzenia, oczyszczające wodę,
- 6) jeżeliby powstało istotne utrudnienie powszechnego użytkowania wody, niezbędnego zaopatrzenia w wodę i niebezpieczeństwo dla kultury krajowej;
- 7) gdyby projektowany zakład wodny przeszkadzał w używaniu wody na cele rolnicze;
- 8) gdyby zamierzone przedsiębiorstwo zużywało nadmierną ilość wody lub nie wyzyskiwało należycie siły wodnej, chyba, że zakład o większych rozmiarach nie jest na razie potrzebny, a projekt przewiduje racjonalne rozszerzenie go w przyszłości;
- 9) gdyby projekt przewidywał oddanie siły za granicę Państwa.

Pozwolenie na przewozy.

Art. 49. Pozwolenie na utrzymanie przewozu ma być ograniczone do osoby starającego się i udzielane wyłącznie na czas określony. Pierwszeństwo mają właściciele dróg, względnie zarządy drogowe.

Pozwolenie na użytkowanie jezior, sztucznych wód płynących i zbiorników.

Art. 50. Pozwolenia, dotyczące jezior, z których odpływają tylko naturalne wody prywatne, tudzież pozwolenia, dotyczące sztucznych wód płynących lub sztucznych zbiorników wody, utworzonych przez prze-grody dolin, nie mogą być udzielane w razie sprze-ciwu właścicieli jezior, sztucznych wód płynących lub zbiorników wodnych.

Odszkodowanie.

Art. 51. (1) O ile nie można zapobiec szkodli-wemu działaniu za pomocą odpowiednich urządzeń (art. 47), ma przedsiębiorca dotkniętego tem działa-niem odszkodować.

(2) Odszkodowanie mogą stanowić perjodyczne świadczenia. Władza wodna może sobie zastrzeż sprawdzanie i ponowne ustalenie odszkodowania w pewnych okresach czasu.

Art. 52. (1) Za szkodę, wyrządzoną przez zmianę odpływu lub stanu wody, jak również przez utrudnienie utrzymania wody płynącej lub jej brze-gów, nie należy się wynagrodzenie, jeżeli poszkodo-wany mógł być uniknąć szkody przez należyte wy-konywanie ciężących na nim obowiązków utrzymania.

(2) To samo stosuje się do szkodliwej zmiany stanu wód gruntowych. Szkody stąd powstałe winny być wynagradzane tylko w wysokości istotnie ponie-sionej straty.

(3) Postanowienie art. 37 ust. 3 ma tu również zastosowanie.

Wykupno gruntów i zakładów, narażonych na uszkodzenia.

Art. 53. (1) Gdy zachodzi obawa, że przez zamierzone użytkowanie wody płynącej cudze grunty lub zakłady mogą być o tyle uszkodzone, że sto-sownie do ich dotychczasowego przeznaczenia nie mogłyby być celowo użytkowane, właściciel ma pra-wo żądać, aby przedsiębiorca nabył za wynagrodze-niem grunty lub zakłady.

(2) Gdyby w przyszłości odstąpiony kawałek gruntu całkowicie lub częściowo stał się zbędnym dla celów przedsiębiorstwa i miał być sprzedany, należy stosować odnośne przepisy o ustawowem pra-wie plerwokopu.

Prawo pierwszeństwa.

Art. 54. (1) Jeżeli przy udzieleniu pozwolenia ma się wybierać między kilkoma współubiegającemi się przedsiębiorstwami, które się wzajemnie wyklu-czają bądź z powodu podziału ilości rozporządzalnej wody, bądź z powodu czasu jej używania, bądź wreszcie z powodu właściwych każdemu z tych przed-sięwzięć urządzeń, należy przy udzieleniu pozwole-nia rozstrzygać przedewszystkiem według znaczenia przedsiębiorstwa dla dobra publicznego, następnie zaś według jego znaczenia gospodarczego.

(2) Gdy kilka równych sobie znaczeniem przed-sięwzięć współubiega się o pozwolenie, należy dać pierwszeństwo Istniejącym przed nowymi, następnie tym przedsiębiorstwom, które są związane z danem miejscem, przed takimi, które mogą być założone gdzieindziej, wreszcie przedsiębiorstwom właścicieli wód przed przedsiębiorstwami właścicieli gruntów

nadbrzeżnych, a przedsiębiorstwom tych ostatnich przed przedsiębiorstwami innych osób.

(3) Na wodach publicznych pierwszeństwo po-wyższe mają: Państwo, związki samorządowe i spółki wodne.

Wspólne użytkowanie.

Art. 55. Jeżeli przez złączenie urządzeń kilku przedsiębiorstw, które się starają o pozwolenie, a nawzajem nie wykluczają, można osiągnąć lepsze i korzystniejsze wyzyskanie wody, lub złączenie to leży w interesie publicznym, może władza wodna uzależnić udzielenie pozwolenia od zobowiązania się interesowanych do wykonania wspólnych urządzeń.

Postępowanie wyrównawcze.

Art. 56. (1) Gdy wody płynącej nie może wy-starczyć na użytkowanie jej przez kilku uprawnionych w sposób, przewidziany w art. 45 ust. 1, lub gdy przy kilku sposobach jej użytkowania jeden sposób wyklucza lub ogranicza drugi, ma każdy z uprawnio-nych prawo żądać, aby miara, czas i sposób użytko-wania były unormowane w drodze postępowania wyrównawczego. Żądanie podobnego unormowania może być odrzucone, gdy oczekiwana stąd ogólna korzyść nie o wiele przewyższa szkody.

(2) Unormowanie winno być przeprowadzone w sposób, odpowiadający słusznie ocenionym in-teresom wszystkich uczestników postępowania, z uwzględnieniem potrzeb użytkowania powszech-nego. Powstające przytem szkody winny być ucze-stnikom o tyle wynagradzane, o ile się nie wyrów-nują przez wypływające dla nich korzyści. Do wy-nagrodzenia szkód obowiązani są oni stosownie do korzyści, które mają być przez oszacowanie wype-środkowane.

(3) Prawo, oparte na wywłaszczeniu, może być przedmiotem wyrównania jedynie za zgodą upra-wnionego.

Art. 57. (1) Jeżeli można przeprowadzić unor-mowanie poboru wody przez zmianę urządzeń, nale-żących do jednego z uprawnionych, bez zmniejszenia sprawności przedsiębiorstwa, może być na wniosek jednego z uczestników w drodze postępowania wy-równawczego nałożony na uprawnionego obowiązek, aby zmiany tej albo sam dokonał, albo na nią ze-zwolił.

(2) Wnioskodawca ma ponieść koszty zmiany. Ma on również wynagrodzić szkodę, powstałą przez zatrzymanie ruchu. To samo dotyczy zwrotu wię-kszych kosztów prowadzenia przedsiębiorstwa i jego utrzymania, o ile one nie wyrównują się przez ko-rzyści, spowodowane zmianą.

Pozwolenie dla obcokrajowców.

Art. 58. Do udzielenia pozwolenia obcokrajow-com, a to tak osobom fizycznym, jak i prawnym, mają analogiczne zastosowanie przepisy ustawowe o nabywaniu nieruchomości przez obcokrajowców.

Termin wykonania przedsiębiorstwa.

Art. 59. (1) W pozwoleniu należy oznaczyć termin, w jakim przedsiębiorstwo ma być wykonane i w ruch puszczone.

(2) Termin ten może być przedłużony.

Zmuszenie przedsiębiorcy do wykonania warunków.

Art. 60. Władza wodna ma prawo zmusić przedsiębiorcę do wykonania włożonych na niego warunków.

Uzależnienie wykonywania prawa od złożenia odszkodowania.

Art. 61. (1) Do wykonania nadanego prawa można przystąpić, gdy umówione lub oznaczone przez władzę administracyjną odszkodowanie zostało wypłacone lub do depozytu sądowego złożone.

(2) Gdy odszkodowanie polega na perjodycznych świadczeniach, wystarcza złożenie sum, przypadających za najbliższe trzy lata świadczeń.

(3) Jeżeli orzeczenie władzy administracyjnej zaczęło się tylko co do wysokości odszkodowania, może władza zezwolić na wykonanie za odpowiednim zabezpieczeniem.

(4) Gdy kto przystąpi do wykonania prawa, nim to jest w myśl ustępów 1, 2 i 3 dopuszczalne, może władza wodna zabronić wykonywania prawa i zarządzić usunięcie wzniesionych urządzeń.

Zaskarżalność i przenoszenie nadanego prawa.

Art. 62. (1) Nadane prawo może być przedmiotem sporu sądowego. Przepisy, dotyczące pretencji, wypływających z tytułu własności, mają odpowiednie zastosowanie. Prawo nie może być oddzielone od przedsiębiorstwa, któremu zostało nadane, i przechodzi wraz z niem na prawnych następców. Użycie takiego uprawnienia na inne cele lub dla innego zakładu wymaga osobnego pozwolenia władzy.

(2) Jeżeli prawo jest przywiązane do własności gruntowej, nie może być oddzielone od tej własności i przechodzi na następców prawnych tylko z prawem własności parceli gruntowej i przedsiębiorstwem. Gdy grunt ulegnie podziałowi, nadane prawo wygasa odnośnie do tych części gruntu, którym wykonanie jego nie przynosi korzyści.

Cofnięcie pozwolenia za odszkodowaniem.

Art. 63. (1) Z powodu szkód i niebezpieczeństwa dla dobra publicznego może być pozwolenie każdego czasu za odszkodowaniem cofnięte lub ograniczone orzeczeniem władzy wodnej z urzędu lub na wniosek związków samorządowych i korporacji publicznych. O ile z cofnięcia pozwolenia odnoszą korzyść osoby trzecie, mają być pociągnięte do stosownego udziału w odszkodowaniu i w kosztach postępowania; w innych wypadkach ponosi te koszty Państwo.

(2) Obowiązani według ustępu 1 do odszkodowania mogą pociągnąć w drodze sądowej do zwrotu powyższych wydatków te osoby, które przez złożenie świadomie nieprawdziwych dowodów i oświadczeń uzyskały pozwolenie.

Cofnięcie pozwolenia bez odszkodowania.

Art. 64. (1) Bez odszkodowania może być z urzędu pozwolenie cofnięte przez właściwą władzę wodną:

- 1) jeżeli pozwolenie udzielone zostało na podstawie dowodów, które w zasadniczych punktach są nieprawdziwe, a zostało udowodnione, że to było wiadomem starającemu się o pozwolenie i jeżeli przez udzielenie pozwolenia

zostały spowodowane bardzo znaczne szkody i niebezpieczeństwo dla dobra publicznego;

- 2) jeżeli przedsiębiorstwo przejdzie choćby częściowo w ręce obcokrajowców;
- 3) jeżeli przedsiębiorca zaniecha wykonania nadanego prawa, zwłaszcza jeżeli usunie wykonane urządzenia lub dopuści do ich zniszczenia;
- 4) jeżeli udzielone pozwolenie stanie się dla przedsiębiorstwa bezużytecznym lub zbytecznym;
- 5) jeżeli przedsiębiorstwo, pomimo kilkakrotnego wezwania władzy wodnej, nałożonych w pozwoleniu warunków w istotnych punktach kilkakrotnie nie wypełni lub nie dotrzyma przepisanych terminów co do wykonania lub puszczania w ruch zakładu.

(2) Jeżeli pozwolenie zostało cofnięte, władza wodna może zmusić przedsiębiorcę, aby bez pretencji do odszkodowania wykonał roboty potrzebne do usunięcia szkodliwych skutków urządzenia zakładu, albo całkiem zniósł urządzenia i przywrócił stan pierwotny.

ROZDZIAŁ IV.

Szczegółowe przepisy dla zakładów, piętrzących wodę.

Znaki wodne na zakładach koncesjonowanych.

Art. 65. (1) Każde urządzenie, piętrzące wodę na podstawie pozwolenia, musi być opatrzone co najmniej jednym znakiem wodnym (palem markującym, znakiem normalnym, wodowskazem i t. p.), który ma wyraźnie wskazywać wysokość dopuszczalnego najwyższego stanu wody, tak latem, jak i zimą, a jeśli stan wody ma być utrzymywany na pewnym najniższym poziomie—także wysokość najniższego dopuszczalnego stanu wody.

(2) Znaki, wskazujące wysokość wody, winny być urządzone i utrzymywane przez uprawnionych do wody w miejscu dla interesowanych dostępnym zgodnie z przepisami i w ten sposób, aby były o ile możliwości zabezpieczone od umyślnego uszkodzenia i zniszczenia przez czas i przypadek. Uprawnieni do piętrzenia wody i zarządcy zakładów obowiązani są donieść natychmiast władzy wodnej o zasłem uszkodzeniu znaków, wskazujących wysokość wody.

(3) Osobne rozporządzenie Ministra Robót Publicznych przepisze kształt znaków wodnych i ostrożności, jakie przy ich ustawieniu należy zachować.

Znaki wodne na zakładach niekoncesjonowanych.

Art. 66. (1) Na zakładach, powstałych przed wejściem w życie niniejszej ustawy, a niezaopatrzonych w znak wodny, oraz na zakładach, które zbudowane zostały po wejściu w życie tej ustawy, a dla których pozwolenie nie jest wymagane, należy, o ile prawo do piętrzenia wody i wysokość piętrzenia są niesporne, umieścić znak wodny na żądanie jednego z interesowanych. Wnioskodawca, o ile sam nie jest uprawniony do piętrzenia wody, winien wykazać, że wykonywanie prawa piętrzenia wody przynosi mu szkodę. Znak piętrzenia może być także osadzony z urzędu.

(2) Gdy przy zakładzie, piętrzącym wodę, na który nie potrzeba pozwolenia, interesowani na to

się zgadzają, lub w drodze prawa ustalono, że wprawdzie prawo do piętrzenia wody istnieje, że jednak niema obowiązujących i jasnych postanowień co do dopuszczalnej wysokości piętrzenia, winna władza wodna na wniosek jednego z interesowanych w ten sposób oznaczyć stan wody, ażeby interesy uprawnionego do piętrzenia z interesami właścicieli gruntów i innych uprawnionych do piętrzenia według słusznej oceny zostały uzgodnione.

(3) Na czas trwania sporu sądowego o dopuszczalną wysokość piętrzenia, lub postępowania według ustępu 2, może władza wodna w drodze niezaskarżalnego orzeczenia na wniosek jednego z interesowanych oznaczyć tymczasowo stan wody.

(4) Koszty osadzenia znaków, oznaczających dozwoloną wysokość wody, ponosi uprawniony do piętrzenia. Koszty, spowodowane nieuzasadnionymi wnioskami lub sprzeciwami, mogą być nałożone na wnioskodawców i sprzeciwiających się. Wysokość i podział kosztów oznacza władza wodna.

Utrzymanie zakładu w należytym stanie.

Art. 67. Uprawniony do piętrzenia oraz prowadzący zakład wodny winni zakład wraz z wszystkimi urządzeniami, mającymi znaczenie dla odpływu wody, utrzymywać w należytym stanie, w szczególności zaś w taki sposób, aby woda ze szkodą innym nie była marnowana. Mogą oni do tego być zmuszeni przez władzę wodną.

Przebudowa zakładu dla uchylenia niebezpieczeństwa.

Art. 68. (1) Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo, że urządzenie, piętrzące wodę, z powodu jego konstrukcji może być uszkodzone lub zniszczone przez wielką wodę i że przez to powstaną szkody dla innych, a niebezpieczeństwo to można usunąć lub zmniejszyć przez przebudowę lub zabezpieczenie urządzenia bez zmniejszenia jego sprawności, może być uprawniony na wniosek obowiązanych do utrzymywania wody płynącej oraz innych interesowanych zmuszony przez władzę wodną do wykonania przebudowy lub zabezpieczenia zakładu.

(2) Koszty przebudowy ponosi uprawniony do piętrzenia, w razie zaś braku winy, także inni interesowani w utrzymaniu i zabezpieczeniu zakładu.

(3) Do ogólnej sumy kosztów winny być na rzecz uprawnionego do piętrzenia wody doliczone według słusznej oceny straty, powstałe przez wstrzymanie ruchu zakładu w czasie przebudowy. To samo stosuje się do zwiększonych przez przebudowę kosztów utrzymania zakładu. O ile natomiast utrzymanie zakładu zostało przez przebudowę lub zabezpieczenie zakładu ułatwione lub wynikają stąd dla uprawnionego inne korzyści, winny być te korzyści od kosztów odliczone.

(4) O warunkach i sposobie przebudowy lub zabezpieczenia zakładu, o wysokości odszkodowania i poręki, o płaceniu kosztów budowy, zwłaszcza o pokrywaniu ich z udzielonej poręki, o rozdziale tych kosztów pomiędzy interesowanych, jak również o terminie, w ciągu którego ma być przebudowa rozpoczęta i ukończona, orzeka w razie sporu władza wodna przy słusznym uwzględnieniu wszelkich przewidywanych strat i korzyści.

(5) Władza wodna może uprawnionego do piętrzenia zmusić do wykonania nałożonych na niego w orzeczeniu obowiązków.

Przebudowa zakładu ze względów publicznych.

Art. 69. O ile w przypadku, przewidzianym w art. 68, dobro publiczne narażone jest na poważne szkody lub niebezpieczeństwo, może władza wodna zażądać przebudowy lub zabezpieczenia zakładu piętrzącego wodę. Zresztą należy postępować według art. 68. Państwo ma jednak ponosić koszty, o ile one przewyższają korzyści interesowanych.

Unieruchomienie lub zniesienie zakładu.

Art. 70 (1) Zakład, piętrzący wodę, może być tylko za zezwoleniem władzy wodnej stałe unieruchomiony lub zniesiony.

(2) Zezwolenia można tylko wówczas odmówić, gdyby inni przez unieruchomienie lub zniesienie zakładu mieli ponieść szkodę, a wobec uprawnionego i władzy wodnej zobowiążą się, stosownie do wyboru uprawnionego, zwrócić koszty utrzymania budowli piętrzącej, albo ją utrzymywać. Muszą się oni również zobowiązać zwrócić inne szkody uprawnionemu i dać zabezpieczenie na wypelnienie swych zobowiązań. O wysokości wynagrodzenia, przypadającego za utrzymanie budowli piętrzącej, jak również za inne straty oraz o obowiązku zabezpieczenia orzeka w razie sporu władza wodna. Ma ona na żądanie uprawnionego do piętrzenia wyznaczyć termin, w ciągu którego powyżej wspomniane obowiązki mają być przyjęte, w razie przeciwnym władza wodna udzieli zezwolenia na unieruchomienie lub zniesienie budowli piętrzącej. Od złożenia zabezpieczenia wolne są: Państwo, związki samorządowe i spółki wodne.

(3) Do budowli piętrzących, które powstały na mocy pozwolenia, mają powyższe przepisy (ustępy 1 i 2) zastosowanie o tyle tylko, o ile pozwolenie inaczey nie stanowi.

Zakaz nagłego spuszczenia wody.

Art. 71. Nie wolno bez upoważnienia władzy wodnej nagle spuszczać nagromadzonej wody, gdyby skutkiem tego mogły być cudze grunty lub zakłady zagrożone lub uszkodzone, wykonywanie praw użytkowania wody ograniczone lub utrzymanie wody płynącej utrudnione.

Utrzymanie stanu wody na wysokości ustalonej.

Art. 72. (1) Przy zakładach piętrzących nie można piętrzyć wody ponad wysokość, ustaloną znakiem wodnym.

(2) Gdy tylko woda wzbierze ponad tę wysokość, ma przedsiębiorca, bez pretensji do odszkodowania, z zachowaniem ostrożności, w art. 71 przewidzianych, przez otwarcie ruchomych części jazu oraz przez usuwanie wszelkich przeszkód (naniesionych przedmiotów, lodu, żwiru i t. p.) natychmiast bez przerwy i tak długo spuszczać wodę, dopóki się znów nie obniży do poziomu znaku wodnego. W razie oczekiwanego wezbrania władza wodna ma prawo nakazać przedsiębiorcy, któremu w tym wypadku pretensja do odszkodowania nie przysługuje, aby spuścił bezzwłocznie wodę przez zastosowanie tych samych środków poniżej wysokości, ustalonej znakiem wodnym, o ile to w pozwoleniu lub w innym orzeczeniu przez władzę zostało ustalone, i ten stan w miarę możliwości tak długo utrzymywał, aż woda opadnie.

(3) Gdy zwierciadło wody ma być utrzymywane na pewnej wysokości, nie może być ono opuszczone niżej tej wysokości. Skoro tylko to nastąpi, ma być odpływ wody na tak długo wstrzymany, aż woda znów do określonej wysokości się podniesie, jednak bez ujmy dla powszechnego użytkowania wody i praw innych osób.

(4) Do wydawania zarządzeń, potrzebnych do wykonania powyższych przepisów, upoważniona jest władza wodna, zaś w nagłych wypadkach miejscowa władza policyjna (art. 227).

Regulowanie ruchu zakładu dla ułatwienia utrzymania wody płynącej.

Art. 73. (1) Prowadzący ruch zakładu, piętrzącego wodę, obowiązany jest na zarządzenie władzy wodnej otwierać i zamykać ruchome części zakładu, jeżeli skutkiem tego utrzymanie wody płynącej znacznie będzie ułatwione.

(2) Jeżeli skutkiem poczynionych zarządzeń ruch zakładu dozna przerwy, może być żądane odszkodowanie, gdy przerwa trwa ponad czas, określony w pozwoleniu. To samo ma miejsce, gdy w pozwoleniu czas nie jest określony, a przerwa ruchu jest znaczna.

(3) Odszkodowanie ma zapłacić obowiązany do utrzymania wody płynącej.

Roboty na cudzych gruntach i wodzie płynącej dla zapobieżenia wylewu.

Art. 74. (1) Jeżeli następują zalewy lub inne szkody dla obcych gruntów lub zakładów przez to, że mimo należytego wykonywania prawa piętrzenia, stan wody podnosi się ponad dozwoloną wysokość, może być uprawniony do piętrzenia na wniosek uszkodzanego zmuszony dozwolić na podjęcie na cudzych gruntach lub na wodzie płynącej takich środków zaradczych, które, nie pociągając zmian w budowlach piętrzącej i nie naruszając prawa do piętrzenia wody, mogłyby zapobiec szkodliwemu działaniu.

(2) Wnioskodawca winien użyć potrzebnych środków dla ochrony prawa piętrzenia przed naruszeniem oraz obowiązany jest na żądanie, uprawnionego dać w tym względzie zabezpieczenie. Od zabezpieczenia wolne są: Państwo, związki komunalne i spółki wodne.

CZĘŚĆ TRZECIA.

Utrzymanie i regulacja wód i ich brzegów, tudzież ochrona od powodzi.

ROZDZIAŁ I.

Utrzymanie wód i ich brzegów.

Istota prawna obowiązku utrzymania.

Art. 75. (1) Obowiązek utrzymania wód płynących i ich brzegów w myśl niniejszej ustawy jest zobowiązaniem publiczno-prawnym, które poza wypadkami, w tej ustawie wymienionymi, nie może być ani zniesione, ani ulec zmianie. Publiczno-prawne obowiązki utrzymania wód płynących lub ich brzegów, które istniały przed wejściem w życie niniejszej ustawy, wygasają, o ile przez tę ustawę nie zostały utrzymane.

(2) Umowy co do obowiązku utrzymania mogą być zawierane ze skutkiem prywatno-prawnym.

Pojęcie obowiązku utrzymania.

Art. 76. (1) Obowiązek utrzymania wód żeglownych i spławnych obejmuje utrzymanie żeglowności, względnie spławności, oraz wolnego odpływu wody, na innych zaś wodach płynących utrzymanie wolnego odpływu.

(2) Sztuczne publiczne wody płynące mają być utrzymywane w interesie wolnego odpływu tylko o tyle, o ile wody te do tego celu są przeznaczone.

(3) Utrzymanie żeglowności rozciąga się tylko na wodę, służącą do publicznej żeglugi. Nie obejmuje ono osobnych dróg dojazdowych do portów.

(4) Gdy woda płynąca została uregulowana na podstawie urzędowo zatwierdzonego planu, obowiązek utrzymania obejmuje utrzymywanie stanu, do jakiego doprowadzono ją przez regulację, dopóki rozporządzenie Ministra Robót Publicznych nie uzna utrzymywania tego stanu za zbyteczne.

Obowiązani do utrzymania.

Art. 77. (1) Utrzymanie wód należy:

- 1) publicznych wód żeglownych i granicznych—do Państwa;
- 2) wód spławnych i potoków górskich—do Państwa, samorządów wojewódzkich i spółek wodnych w myśl obowiązujących ustaw;
- 3) innych wód publicznych—do spółek wodnych;
- 4) wód prywatnych—do właścicieli wód, względnie do właścicieli gruntów nadbrzeżnych, a przy wodociągach i innych zakładach na obcych gruntach—do właścicieli wodociągów i zakładów;
- 5) sztucznych wód płynących—do przedsiębiorcy;
- 6) przy urządzeniach, które służą do specjalnego użytkowania wody lub do zabezpieczenia dróg, mostów, budynków, kolei, portów i innych zakładów na wodach płynących—do właścicieli tych urządzeń.

(2) Do czasu utworzenia spółki wodnej ma być woda utrzymywana przez tych, którzy dotąd byli do tego obowiązani.

(3) Gdy woda płynąca została uregulowana na podstawie zatwierdzonych planów przez kogo innego, niż przez obowiązanych do jej utrzymania, dalsze utrzymanie ciąży na przedsiębiorcy regulacji. Utrzymanie może jednak objąć za zgodą władzy wodnej do tego dotychczas obowiązany na podstawie umowy z przedsiębiorcą.

(4) Za zgodą władzy wodnej i interesowanych, a bez tej zgody na podstawie ustawy wojewódzkiej, może być utrzymanie wody publicznej powierzone gminom i innym korporacjom publiczno-prawnym.

(5) Do udziału w kosztach utrzymania wód publicznych mogą być zobowiązane inne osoby w stosunku do odniesionych korzyści.

Udział właścicieli gruntów w kosztach utrzymania.

Art. 78. (1) Obowiązany do utrzymywania wody płynącej, ma z zachowaniem przepisów art. 79 przeprowadzić w łożysku wody płynącej i na gruntach przybrzeżnych te roboty, które są potrzebne dla zapobieżenia wstrzymania odpływu przez obrywanie brzegów lub dla usunięcia szkód, powodowanych przez

żegluga lub roboty regulacyjne na gruntach nadbrzeżnych. Właściciele tych gruntów mają uczestniczyć w kosztach tych robót w miarę korzyści, powstających przez zabezpieczenie gruntów; mogą oni zamiast gotówki dostarczyć robocizny lub materiałów budowlanych. Przyczynienia się do kosztów nie można żądać, gdy chodzi o usunięcie lub zapobieżenie szkodom, spowodowanym przez żegluga i roboty regulacyjne.

(2) Przed zarządzeniem robót należy wysłuchać właścicieli gruntów, tudzież przedstawicieli interesowanych samorządów przy okazaniu i wyjaśnieniu im planu oraz podaniu przypadających na nich kosztów przybliżonych.

Wykonanie robót przez właścicieli gruntów.

Art. 79. (1) Właściciele gruntów nadbrzeżnych winni usunąć ze swoich gruntów takie drzewa, krzaki, ogrodzenia i inne przedmioty, które przeszkadzają odpływowi wody płynącej równo z brzegami.

(2) Właściciele nadbrzeżni mają również wykonać powyżej linii brzegu nie wymagające fachowych wiadomości, ani znaczniejszych kosztów roboty dla wyrównania i zadarnienia terenu, aby przez to zapobiec obrywaniu brzegów, któreby wstrzymywało odpływ wody.

(3) O ile skutek robót, wymienionych w ustępie 2, zależy od uprzedniego zabezpieczenia spodu brzegu poniżej linii brzegowej, roboty te mają być wykonane dopiero po zabezpieczeniu spodu brzegu przez obowiązanych do utrzymania wody. Władza wodna rozstrzyga, czy warunek ten jest spełniony.

(4) Gdy brzegi wody płynącej są obudowane podług planu, urzędowo zatwierdzonego, ma przedsiębiorca mimo przepisów ustępu 1 brzegi te w tym stanie utrzymywać, dopóki rozporządzenie Ministra Robót Publicznych nie uzna utrzymania tego stanu za zbyteczne.

(5) Jeśli brzeg tworzą budynki, mury, bulwary i t. p. lub gdy te budowle wchodzą w wodę płynącą, ma je właściciel własnym kosztem utrzymywać.

Utrzymywanie brzegów przez obowiązowanego do utrzymania wody.

Art. 80. (1) Obowiązek utrzymywania brzegu może być za zgodą władzy wodnej uregulowany umową między interesowanymi właścicielami gruntów a obowiązany do utrzymania wody odmiennie od postanowień art. 78 i 79. Na żądanie właścicieli gruntów, obowiązanych do utrzymywania brzegu, ma obowiązany do utrzymania wody wykonać w ich zastępstwie roboty, wymienione w art. 79, za stosownym wynagrodzeniem.

(2) Jeżeli woda płynąca została uregulowana według urzędowo zatwierdzonego planu, obowiązany do utrzymywania wody płynącej ma prawo przyjąć na siebie, za złożeniem deklaracji przed władzą wodną, utrzymanie brzegów, ciążące na właścicielach gruntów w myśl art. 79 ust. 2. Może on pociągnąć właścicieli nadbrzeżnych do udziału w kosztach zabezpieczenia brzegów do wysokości ciężarów, nałożonych na nich w ust. 2 art. 79.

(3) To samo stosuje się do wypadku, gdy brzegi naturalnej wody płynącej zostały uregulowane według urzędowo zatwierdzonego planu, a utrzymanie zarówno wody płynącej, jak i zabezpieczonych brzegów, należy do tego samego obowiązowanego.

Usuwanie przeszkód w odpływie przez władzę.

Art. 81. Gdy w wodzie płynącej przeszkody w odpływie spowodowane zostały przez kogo innego, a nie przez obowiązowanego do utrzymania, ma władza wodna w miarę możliwości pociągnąć sprawcę do usunięcia przeszkód. To samo stosuje się do usunięcia przeszkód na gruntach nadbrzeżnych, które wodzie płynącej równo z brzegami utrudniają znacznie odpływ.

Przepisy wyjątkowe.

Art. 82. (1) Odmiennie od przepisów niniejszej ustawy obowiązani są do utrzymywania:

- 1) Państwo, gdy do wejścia w życie niniejszej ustawy utrzymywało lub było obowiązane utrzymywać wodę płynącą lub jej brzegi;
- 2) ten, który przy wejściu w życie niniejszej ustawy był publiczno-prawnie obowiązany do utrzymywania wody płynącej naturalnej lub sztucznej, albo jej brzegów z mocy zwyczaju lub specjalnego tytułu;
- 3) przedsiębiorca na czas trwania obowiązku, nałożonego w pozwoleniu lub w innym orzeczeniu władz;
- 4) Państwo, spółka wodna lub inna korporacja prawa publicznego, gdy na mocy umowy, zawartej z zobowiązanym do utrzymania, przejęły za zgodą władzy wodnej ze skutkiem publiczno-prawnie wiążącym obowiązek utrzymywania wody płynącej lub jej brzegów.

(2) W myśl punktu 4 ust. 1 uważane są na równi z korporacjami prawa publicznego te poddane publicznemu nadzorowi spółki zobowiązanych do utrzymania, które powstały przed wejściem w życie niniejszej ustawy na mocy dotychczasowego ustawodawstwa, albo na podstawie postanowień statutowych lub regulaminowych, albo też zostaną utworzone po wejściu w życie niniejszej ustawy.

(3) Zakres obowiązku utrzymania wody płynącej i jej brzegów oznacza się i w tych wyjątkowych przypadkach według art. 76 i 79.

Udział w kosztach utrzymania wody publicznej.

Art. 83. (1) Jeżeli przy wejściu w życie niniejszej ustawy istniał oparty na zwyczaju lub specjalnym tytule obowiązek utrzymania wody publicznej, ma prawo ten, na którego w myśl art. 77 ust. 1 p. 2 i 3 i ust. 4 obowiązek utrzymania został przeniesiony, pociągnąć dotychczasowych obowiązanych do udziału w kosztach utrzymania w wysokości dotychczasowego ich zobowiązania. Udział w kosztach nie może przewyższać przeciętnej nakładów bieżących, jakie były potrzebne w ciągu ostatnich 10 lat przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

(2) Od obowiązku udziału w kosztach można się uwolnić przez spłatę sumy w wysokości 25-krotnego nakładu.

Udział w kosztach utrzymania publicznej rzeki żeglownej i granicznej.

Art. 84. (1) Jeżeli przy wejściu w życie niniejszej ustawy jest kto inny, aniżeli Państwo, obowiązany w sposób publiczno-prawnie wiążący do utrzymywania publicznej wody żeglownej lub granicznej, ma prawo Państwo zwolnione od obowiązku utrzymywania pociągnąć do udziału w kosztach utrzymywania w wysokości jego dotychczasowego zobowią-

zania. Udział w kosztach nie może przewyższać przeciętnych wydatków bieżących, jakie w ciągu ostatnich 10 lat przed wejściem w życie niniejszej ustawy obciążały obowiązanego.

(2) Ustęp 2 art. 83 ma tu również zastosowanie.

Prawo spławu tratw i utrzymanie spławności wody płynącej.

Art. 85. (1) Gdzie na wodach płynących spław tratw odbywa się zwyczajowo lub jest specjalnie dozwolony, ma Państwo wydać potrzebne zarządzenia dla jego utrzymania.

(2) Gdy przy wejściu w życie niniejszej ustawy był kto inny do tego obowiązany, obowiązek ten zostaje utrzymany.

(3) Obowiązany do utrzymywania wody płynącej i obowiązany do utrzymania spławności mogą się za zgodą władzy wodnej ugodzić, aby jeden z nich przejął obowiązki drugiego.

Rozstrzygnięcie sporów o utrzymanie wody i brzegów.

Art. 86. (1) Spory interesowanych o to, na kim z nich ciąży publiczno-prawny obowiązek utrzymywania wody lub jej brzegów, mają być rozstrzygane przez władze administracyjne.

(2) W tej samej drodze winny być rozstrzygane skargi interesowanych o zwrot świadczenia przeciw jednemu z obowiązanych publiczno-prawnie do utrzymywania wody płynącej lub jej brzegów, a to bez względu na to, czy świadczenie to było dokonane na zarządzenie władzy wodnej lub bez tego zarządzenia. Jeżeli jednak chodzi o skargę przeciw Państwu, władza wodna, powołana do zarządu wód publicznych, ma wydać orzeczenie wstępne, czy i w jakim zakresie podjęte roboty były potrzebne do wypełnienia obowiązku utrzymywania.

Pokrycie nadwyżki kosztów utrzymania brzegów w razie zaliczenia wody prywatnej do wód publicznych.

Art. 87. Gdy prywatna woda płynąca zostanie według przepisu art. 3 zaliczona do wód publicznych i przez to zwiększy się ciężar utrzymywania brzegów dla pierwotnie obowiązanych, ma im być ze Skarbu Państwa wypłacone odszkodowanie za zwiększenie ciężaru utrzymania. Na poczet odszkodowania winny być policzone korzyści, które dla obowiązanych do utrzymywania brzegów przynosi przejście utrzymania wody płynącej na Państwo.

Udział obowiązanych w kosztach utrzymania wody prywatnej, zaliczonej do wód publicznych.

Art. 88. Gdy przy przeniesieniu prywatnych wód płynących do rzędu wód publicznych utrzymanie przechodzi na Państwo, mogą być pociągnięci do ponoszenia kosztów utrzymania w dotychczas obowiązującej wysokości ci, którzy dotąd byli do utrzymania wody płynącej obowiązani. Gdy dotychczasowe utrzymanie ciążyło na gminie lub spółce wodnej, mają one swoim udziałem przyczyniać się do kosztów. Udział ten nie może przewyższać przeciętnej nakładów z ostatnich lat dziesięciu przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Od obowiązku płacenia udziału można się uwolnić przez złożenie sumy w wysokości 25-krotnego udziału rocznego.

Obowiązki właścicieli gruntów nadbrzeżnych.

Art. 89. (1) Właściele gruntów nadbrzeżnych są obowiązani:

- 1) zezwolić obowiązanemu do utrzymania wody, tudzież jego urzędnikom i pełnomocnikom na wykonanie robót przygotowawczych na gruntach nadbrzeżnych, przymuliskach i wyspach;
- 2) oddać grunt potrzebny wraz z placami roboczymi i składowemi dla wykonania opasek i obitek, ostróg, tam zamykających i innych robót konserwacyjnych, oraz zezwolić na połączenie tych budowli wodnych z brzegami;
- 3) zezwolić na wykonanie na brzegu i na wodzie płynącej urządzeń pomocniczych potrzebnych dla robót konserwacyjnych, na składanie na gruntach nadbrzeżnych wykopanej ziemi, żwiru, piasku, drzewa i t. p., na przywóz i odwóz tych materiałów, tudzież materiałów budowlanych, wreszcie na dostęp dla robotników i osób dozoruujących;
- 4) zezwolić na branie z gruntów nadbrzeżnych materiałów potrzebnych do utrzymania wody płynącej, a to: kamienia, polnego i łamanego, żwiru, darniny, piasku, gliny, ziemi, drzewa, faszyny i t. p., o ile te grunty nie stanowią obejścia gospodarskiego, ogrodów, sadów i cmentarzy;
- 5) zezwolić na usunięcie przymulisk i wysp, o ile to jest potrzebne dla utrzymania lub przywrócenia zwykłego biegu wody (art. 16).

(2) Przepisy punktów 1, 2, 3 i 4 ustępu 1 mają zastosowanie także do gruntów, leżących poza gruntami nadbrzeżnymi, oraz do ich właścicieli.

(3) Co do miejsca wydobywania materiałów budowlanych (p. 4 ust. 1) winien obowiązany do utrzymania wody porozumieć się z właścicielami gruntów.

(4) Właściciele gruntów mają prawo do wynagrodzenia, którego wysokość oznacza władza wodna na zasadzie opinii znawców. Orzeczenie władzy wodnej jest zaskarżalne w drodze prawa w przeciągu trzech miesięcy od dnia terminu rekursu, albo, jeżeli wniesiono rekurs, od dnia doręczenia orzeczenia drugiej instancji.

Art. 90. Przez zajęcie gruntów w wypadkach, przewidzianych w art. 89, odpływ wód płynących może być wstrzymany tylko za zgodą interesowanych. W wypadkach punktu 4 ust. 1 art. 89 istniejąca wysokość brzegów może być obniżona tylko za zgodą właścicieli nadbrzeżnych gruntów, gdyby przez to wielka woda występowała wcześniej, niż dotychczas na przyległe obszary.

Wytwarzanie i użytkowanie odsypisk.

Art. 91. (1) Obowiązany do utrzymania wody ma prawo wytwarzać odsypiska i o tyle je umacniać, aby się utrwaliły i bez szkody dla wody płynącej mogły być użytkowane jako łąki lub pastwiska. W tym celu z mocy samego prawa (art. 9) wchodzi on w posiadanie i użytkowanie odsypisk. O zamiarze wytworzenia i ustalenia odsypisk winien obowiązany do utrzymania wody zawiadomić pisemnie właścicieli gruntów przyległych.

(2) Właściciele gruntów nadbrzeżnych mogą w myśl art. 9 niniejszej ustawy objąć odsypiska w po-

siadanie za zgodą obowiązanego do utrzymania wody, gdy odsypiska się utrwala lub gdy roboty konieczne dla ich utrwalenia zostały wstrzymane, albo wreszcie gdy obowiązanego do utrzymania wody nie wypełnia obowiązku utrwalenia odsypiska, a to za zwrotem wartości odsypisk, która nie może przewyższać wyłożonych kosztów.

(3) Przepisy ustępu 2 stosują się także do nieutrwalonych jeszcze odsypisk, które wytworzone zostały przez roboty konserwacyjne przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Dostęp do wody, przewozów i miejsc do lądowania przez odsypiska.

Art. 92. (1) Jak długo obowiązanego do utrzymania wody znajduje się w posiadaniu odsypisk, musi właścicielowi lub użytkownikowi gruntów nadbrzeżnych zezwolić na dostęp do wody płynącej i umożliwić jej użytkowanie stosownie do potrzeb gospodarczych z zachowaniem przepisów art. 91.

(2) Gdy odsypiska znajdują się przed przewozami, miejscami do lądowania i t. p., winien obowiązanego do utrzymania przyspieszyć ich utrwalenie i postarać się o odpowiedni dostęp.

(3) W razie wydzierżawienia odsypisk przy równej ofercie ma pierwszeństwo właściciel i użytkownik gruntów nadbrzeżnych.

Zakaz szkodliwego dla budowli wodnych użytkowania odsypisk.

Art. 93. Dopóki budowle wodne konserwacyjne będą przez obowiązanego utrzymywane, ma on prawo zabronić takiego użytkowania przyległych odsypisk, któreby mogło szkodzić tym budowiom.

Obsiew i obsadzanie odsypisk przez obowiązanego do utrzymania wody.

Art. 94. (1) Gdy się okaże potrzeba obsadzenia lub obsiania trawą odsypisk, objętych w posiadanie przez właścicieli nadbrzeżnych, obowiązanego do utrzymania wody ma prawo wezwać ich do wykonania tego w określonym terminie. Gdy właściciel nadbrzeżny nie spełni tego żądania, obowiązanego do utrzymania wody ma prawo sam przeprowadzić obsadzenie i obsianie i ciągnąć stąd korzyści, w którym to celu właściciel gruntów nadbrzeżnych winien zezwolić na odpowiedni dostęp.

(2) Użytkowanie winno być odstąpione właścicielowi nadbrzeżnego gruntu, gdy zwróci niepokryte przez użytkownika koszty i przejmie utrzymywanie odsypisk oraz złoży w razie potrzeby zabezpieczenie.

Osadzanie znaków, punktów stałych i sygnałów na gruntach nadbrzeżnych.

Art. 95. Obowiązanym do utrzymania wody, jak również ich urzędnikom i upoważnionym wolno w każdym czasie osadzać na przymuliskach i wyspach, jak również na gruntach nadbrzeżnych, a w miarę potrzeby i na gruntach, poza niemi leżących, — znaki kilometrowe, względnie hektometrowe, i punkty stałe, zarówno jak i sygnały żeglarskie i inne znaki. Znaki te winny być tak widoczne, aby nie były dla gospodarki niebezpieczne. Właściciele gruntów oraz użytkownicy mają prawo do zwrotu szkody, jaką z tego powodu poniosą.

Odszkodowania wogóle.

Art. 96. O ile w niniejszym rozdziale obowiązek do odszkodowania nie jest wyraźnie nałożony, może być wynagrodzenie za szkody, spowodowane przez roboty przy utrzymaniu wody, o tyle tylko żądane, o ile szkodom tym przez zachowanie potrzebnej ostrożności można było zapobiec.

Wysłuchanie właścicieli gruntów.

Art. 97. (1) W wypadkach, wymienionych w art. 89 do 95, należy wysłuchać właścicieli i użytkowników odnośnych gruntów przed rozpoczęciem zamierzonych robót, o ile nie zachodzi niebezpieczeństwo w zwłoce.

(2) W razie sporów wydaje zarządzenia władza wodna.

Wyjątkowe postanowienia dla fortec, kolei żelaznych i dróg publicznych.

Art. 98. (1) Postanowienia art. 89 i 91 do 95 nie mają zastosowania do gruntów, stanowiących przynależność fortec, kolei żelaznych albo dróg publicznych, o ile sprzeciwiają się temu względy dobra publicznego. Czy zachodzi ten wypadek, rozstrzyga wojewoda, od orzeczenia którego dopuszczalne jest odwołanie do Ministerstwa Robót Publicznych.

(2) W wypadkach ustępu 1 właściciele gruntów obowiązanego są sami wykonać potrzebne roboty konserwacyjne według wskazówek władzy wodnej.

Zawieszenie przepisów o utrzymaniu wód granicznych

Art. 99. O ile traktaty państwowe lub inne umowy międzynarodowe temu się nie sprzeciwiają, mogą być przepisy niniejszej ustawy o utrzymaniu wód czasowo zawieszane przez Ministra Robót Publicznych na takich wodach płynących, które nie należą wyłącznie do Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ II.

Regulacja wód i ubezpieczenie brzegów.

Regulacja ze względów publicznych.

Art. 100. Regulacja wód płynących i ubezpieczenie brzegów mogą być przeprowadzone ze względów interesu publicznego według następujących postanowień.

Art. 101. (1) Przedsiębiorstwo regulacyjne może obejmować:

- 1) stawianie budowli regulacyjnych, pogłębienie dla celów żeglugi, wytworzenie nowego łożyska, regulację na wielką wodę albo
- 2) inne ulepszenia, wychodzące poza zakres utrzymania.

(2) Sztuczne wytwarzanie nowych gruntów przybrzeżnych i plantacje wikliny uważa się za przedsiębiorstwo regulacyjne w myśl ustępu 1 punktu 2.

(3) Władza wodna rozstrzyga w razie sporu, czy roboty wychodzą poza zakres utrzymania i podpadają pod postanowienia tego rozdziału. Przeciw rozstrzygnięciu władzy może być wniesione zażalenie do wyższej instancji.

Uprawnienie do regulacji.

Art. 102. (1) Do przeprowadzenia regulacji mają prawo:

- 1) na wodach żeglownych i granicznych — Państwo;
- 2) na wodach splawnych i potokach górskich — Państwo, samorządy wojewódzkie i spółki wodne;
- 3) na innych wodach publicznych — Państwo, spółki wodne, lub inne korporacje prawa publicznego, oraz spółki obowiązanych do utrzymania wody, albo jej brzegów, które powstały przed wejściem w życie niniejszej ustawy na mocy dotychczasowego ustawodawstwa, albo na podstawie postanowień statutowych lub regulaminowych, albo też zostaną utworzone po wejściu w życie niniejszej ustawy (art. 82 ust. 2), wreszcie utworzona dla regulacji spółka wodna na przestrzeni wody, położonej w jej okręgu.

(2) Ustawy wojewódzkie mogą powierzyć przeprowadzenie regulacji i stojącego z nią w związku ubezpieczenia brzegów związkowi samorządowemu.

Obowiązki przedsiębiorcy.

Art. 103. (1) Przedsiębiorca regulacji ma obowiązek wykonania takich urządzeń, które są potrzebne dla ochrony gruntów, budowli i zakładów przed niebezpieczeństwem i szkodą, o ile urządzenia te dadzą się pogodzić z przedsiębiorstwem i gospodarczo usprawiedliwić. Przedsiębiorca winien także wykonać urządzenia, wymagane w interesie publicznym. Do tych należą spowodowane przez regulację zmiany na drogach publicznych i znajdujących się na nich mostach. Obowiązany do utrzymywania drogi lub mostu ma, z zachowaniem ciężących na nim z mocy specjalnego tytułu obowiązków, w takiej mierze przyczynić się do kosztów, w jakiej wskutek zmiany zaoszczędził wydatków, któreby inaczej ponieść musiał dla spełnienia obowiązków utrzymania.

(2) Gdy skutkiem regulacji należy się spodziewać szkodliwego oddziaływania na prawa osób trzecich, mogą one żądać wykonania urządzeń, któreby wykluczały szkodliwe skutki. Przepis ten stosuje się także do zmiany odpływu, zmiany stanu wody, która ograniczała prawa innych do wody lub narażała obce grunty na szkodę, wreszcie do utrudnienia w spełnianiu przez innych obowiązku utrzymania wody i brzegów.

(3) Za szkodę nie uważa się zmiany stanu wody gruntowej, gdy regulację przeprowadza się celem uzyskania odpływu dla zwykłego odwodnienia gruntów, dla których naturalnym odpływem jest regulowana woda płynąca.

(4) Przedsiębiorca obowiązany jest założyć i utrzymywać urządzenia, jak obserwację wodowskazów, stanu wody gruntowej i t. p. dla stwierdzenia, czy i w jakich granicach szkody zostały wyrządzone.

(5) Jeżeli Państwo urządzi nasyp przed linią brzegu dla wybudowania drogi lub ścieżki holowniczej lub dla innych celów, winno poprzednim właścicielom brzegów lub użytkownikom w miarę, jak tego wymagają ich interesy gospodarcze, zabezpieczyć w dotychczasowym zakresie dostęp do wody i możliwość jej użytkowania.

(6) Przedsiębiorca obowiązany jest także utrzymywać wymienione powyżej urządzenia, o ile ten ciężar przekracza zakres istniejącego dotychczas obowiązku właścicieli gruntów i zakładów oraz uprawnionych do utrzymywania istniejących i temuż celowi służących urządzeń.

Odszkodowanie.

Art. 104. (1) O ile w wypadku, przewidzianym w ustępie 2 art. 103, wymienione tam urządzenia nie dadzą się pogodzić z przedsiębiorstwem lub gospodarczo usprawiedliwić, dotknięty szkodliwym działaniem może żądać odszkodowania. Z powodu naruszenia prawa, o ile nie chodzi o prawo do wody płynącej, może on również sprzeciwiać się regulacji.

(2) Odszkodowanie może polegać na perjo-dycznych świadczeniach, przytem może być zastrzeżone ponowne jego oznaczenie i odmienne ustalenie w pewnych okresach czasu. Na poczet odszkodowania winna być wliczona korzyść, jaką uprawniony osiąga z przedsiębiorstwa.

Art. 105. Z powodu szkodliwej zmiany odpływu lub stanu wody gruntowej, z powodu utrudnienia utrzymywania wody płynącej lub jej brzegów, oraz z powodu czasowego naruszenia praw użytkownika wody — odszkodowanie może być wtedy tylko żądane, gdy szkoda jest znaczna.

Usuwanie odsypisk, wysp i wystających brzegów.

Art. 106. (1) Jeśli to jest według planu potrzebne (art. 108), przedsiębiorca jest uprawniony spędzić wodą lub w inny sposób usunąć przymuliska i odsypiska wszelkiego rodzaju, skały, wyspy i wystające brzegi. Odszkodowanie może być tylko wtedy wymagane, gdy szkoda jest znaczna, o ile zaś chodzi o przymuliska i wyspy, jeżeli właściciele posiadali je dłużej niż lat trzydzieści i używali ich pod uprawę (art. 16).

(2) Obsadzenie, zadarnienie lub inne umocnienie gruntów, które według planu regulacyjnego mają być usunięte, wymaga zgody przedsiębiorcy.

(3) Przy wykonaniu robót winien przedsiębiorca unikać zeszpecenia krajobrazu, o ile to da się pogodzić z celem i gospodarczym założeniem przedsiębiorstwa.

Stosunki prawne między przedsiębiorstwem regulacyjnym a właścicielami gruntów.

Art. 107. (1) Postanowienia art. 89 do 95, określające stosunki prawne między obowiązującym do utrzymania wody a właścicielami gruntów, mają być odpowiednio zastosowane do stosunków prawnych między przedsiębiorcą regulacyjnym a właścicielami gruntów.

(2) Poza tem właściciele gruntów nadbrzeżnych obowiązani są bez odszkodowania na żądanie przedsiębiorcy usunąć lub zezwolić na usunięcie dziko rosnących drzew i krzaków, które przeszkadzają regulacji, a według planu muszą być usunięte.

Zatwierdzenie projektu regulacyjnego.

Art. 108. (1) Przedsiębiorca winien przedłożyć projekt regulacyjny wraz z objaśnieniem władzy wodnej, która po przeprowadzeniu dochodzenia wyda orzeczenie o dopuszczalności przedsiębiorstwa, oraz co do zarzutów i roszczeń interesowanych i zatwierdzi projekt.

Przy robotach regulacyjnych, podejmowanych na podstawie projektów, zatwierdzonych przez Ministerstwo Robót Publicznych, odpada potrzeba zatwierdzania projektu przez władzę wodną.

(2) W razie potrzeby może władza wodna zezwolić na zmiany zatwierdzonego projektu.

Wytyczenie linii brzegu.

Art. 109. Przed rozpoczęciem robót regulacyjnych winna władza wodna ustalić i zamarkować granicę między łożyskiem wody a gruntami nadbrzeżnymi (linię brzegu) w myśl art. 6, oraz wydać orzeczenie co do zarzutów i roszczeń interesowanych właścicieli gruntów.

Dopuszczalność żądania urzędzeń, zapobiegających szkodzi, lub odszkodowania po zatwierdzeniu projektu.

Art. 110. (1) Dotknięty szkodliwym działaniem regulacji może nawet po zatwierdzeniu projektu żądać w myśl art. 103 do 105 wzniesienia i utrzymania urzędzeń, bądź też odszkodowania, chyba że jeszcze przed upływem terminu, przez władzę wskazanego, szkodliwe działanie przewidział lub przewidzieć był winien, a przed upływem tego terminu nie sprzeciwiał się regulacji, ani nie stawiał żądań w przedmiocie wzniesienia urzędzeń, lub odszkodowania. Z powodu upływu terminu nie gasną pretensje, gdy poszkodowany udowodni, że dotrzymaniu terminu stanęły na przeszkodzie siła wyższa lub nie dające się uchylić wypadki.

(2) Pretensje o wynagrodzenie szkód przedawniają się w ciągu 3 lat od chwili, kiedy poszkodowany dowiedział się, że szkodliwe działanie nastąpiło, pozatem są wykluczone, jeśli nie zostaną podniesione w przeciągu 30 lat po wykończeniu tej części przedsiębiorstwa, która spowodowała szkodę. Czas ukończenia poszczególnych robót winien być w odpowiedni sposób podany do publicznej wiadomości przez władzę wodną.

Rozkład kosztów.

Art. 111. (1) Właściciele gruntów nadbrzeżnych winni uiścić przedsiębiorcy regulacji stosowny datek do kosztów ubezpieczenia brzegów, o ile to ubezpieczenie według zatwierdzonego planu jest potrzebne dla utrzymania, zapewnienia, lub poprawienia odpływu wody płynącej. Datek nie może przewyższać korzyści, wypływającej dla właścicieli z zabezpieczenia ich gruntów nadbrzeżnych.

(2) Przepisy ustępu 1 mają także odpowiednie zastosowanie, gdy ubezpieczenie ma być przeprowadzone poniżej linii brzegu, by zapobiec wstrzymaniu odpływu przez obrywanie brzegów.

(3) Gdy przez regulację wody płynącej obowiązany do utrzymania zostanie zwolniony od tego obowiązku, winien on uiścić przedsiębiorcy datek w wysokości korzyści, wypływającej ze zwolnienia od ciężaru utrzymania. Datek ten nie może przewyższać przeciętnej nakładów bieżących, jakie były potrzebne i jakie musiał ponosić dotychczasowy obowiązany do utrzymania w ciągu ostatnich 10 lat przed regulacją, i może być całkowicie spłacony złożeniem 25-krotnego datku rocznego.

Zasiłki z funduszków publicznych.

Art. 112. (1) Jeżeli regulacja nakłada na obowiązanego takie ciężary, które nie stoją w odpowiednim stosunku do korzyści, lub których obowiązany nie jest w stanie ponieść, przymus regulacji jest dopuszczalny, jeżeli Państwo i samorzady wojewódzkie przyczynią się odpowiednimi datkami do kosztów.

(2) Wysokość zasiłków ze Skarbu Państwa i z funduszków wojewódzkich oznaczają osobne ustawy państwowe i wojewódzkie.

(3) Zasiłek Państwa nie może być mniejszy od zasiłku samorządu wojewódzkiego.

ROZDZIAŁ III.

Ochrona od powodzi.

Policyjne ograniczenia w obszarze przepływu wielkiej wody.

Art. 113. (1) Dla ochrony od powodzi władza administracyjna II instancji może wydawać rozporządzenia, mocą których:

- a) może być uczynione zależnym od zezwolenia władzy wodnej I Instancji:
 - 1) pogłębianie powierzchni ziemi w przekroju przepływu wielkiej wody, jak również wydobywanie gliny, żwiru, kamieni i innych materiałów z gruntów nadbrzeżnych, a w miarę potrzeby i z dalszych;
 - 2) obsadzanie drzewami i krzakami gruntów wolnych od zalewu przez wielką wodę, które jednak są narażone na podmycie;
- b) władza wodna I Instancji może zakazać:
 - 1) składania w przekroju przepływu wielkiej wody mułu, ziemi, piasku, żużli, kamieni, drzewa i innych materiałów, które mogą odplyw wody utrudniać;
 - 2) wzniesienia ziemi przez orkę, karczowanie, cięcie darni, wypasanie i t. p. na gruntach, leżących w nurcie wielkiej wody, jak również na gruntach nadbrzeżnych, a w miarę potrzeby i na dalszych;
 - 3) używania gruntów nadbrzeżnych do składania, wyciągania lub staczania drzewa, albo innych przedmiotów, jak również do pojenia bydła, o ile osobne urządzenia nie wykluczają szkody;
- c) na polecenie władzy administracyjnej I Instancji właściciele gruntów będą obowiązani bez pretensji do odszkodowania bądź sami usunąć, bądź zezwolić na usunięcie w przekroju przepływu wielkiej wody dziko rosnących drzew i krzaków, zaś poza tym obszarem wszystkich tych drzew i krzaków, które są narażone na wpadnięcie do wody lub wyrwanie.

(2) Wydany w myśl ustępu 1 zarządzeniem nie podlegają zarządy regulacji wód publicznych, ani zarządy wałowe przy wykonywaniu swych uprawnień między wałami a wodą płynącą.

Utrzymanie wolnego obszaru zalewu.

Art. 114. (1) Na wodach płynących, które nie są obwałowane na wielką wodę, władza wodna II instancji oznaczy obszar zalewu, w obrębie którego bez pozwolenia władzy wodnej I instancji nie wolno będzie:

- 1) podnosić powierzchnię terenu, tudzież wznieść, rozszerzać i przenosić wystających nad powierzchnią ziemi urzędzeń (grobel, wałów, budynków, murów i innych budowli, ceglarni polowych, ogrodzeń, plantacji drzew i krzaków i podobnych urzędzeń);

2) całkowicie lub częściowo usuwać grobel, wałów i tym podobnych wzniesień.

(2) W ważniejszych wypadkach ma władza wodna i instancji przed wydaniem pozwolenia wysłuchać urząd techniczny (meljoracyjny), obowiązany do utrzymania wody, zarząd spółki wodnej (związku wałowego), względnie zarząd regulacji i obwałowania, oraz wnioskodawcę, nadto zaś ogłosić publicznie termin do wnoszenia zarzutów.

(3) Na zastosowanie środków ochronnych w nagłych wypadkach na czas trwania niebezpieczeństwa nie potrzeba żadnego pozwolenia. Gdyby jednak te środki miały pozostać na stałe, należy po usunięciu niebezpieczeństwa uzyskać pozwolenia.

Art. 115. (1) Odmowa udzielenia zezwolenia na zastosowanie środków ochronnych (art. 114 ust. 1) lub połączenie go z zastrzeżeniami i ograniczeniami może nastąpić tylko ze względu na ochronę od wielkiej wody.

(2) Zezwolenia na wzniesienie urządzeń nie można odmówić, gdy szkody, jakich z powodu odpływu wielkiej wody należy się obawiać, zostaną wyrównane przez inne ulepszenia na koszty prosiącego.

(3) Jeśli nowe urządzenie ma być wzniesione w miejsce istniejącego, a odpływ nie dozna przez to większych przeszkód niż dotychczas, zezwolenia można odmówić tylko w razie wniesienia sprzeciwu i tylko za odszkodowaniem. Odszkodowanie ma zapłacić ten, kto wniósł sprzeciw. Odszkodowanie określa władza wodna. Orzeczenie jej w tym ostatnim przedmiocie może być zaskarżone w zwykłej drodze prawa w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia.

(4) Władza wodna może wydać orzeczenie, że pozwolenie co do niektórych urządzeń, wymienionych w art. 114, ze względu na ich nieznaczne oddziaływanie na przepływ wielkiej wody nie jest potrzebne, lub może być udzielone z zastrzeżeniem odwołania.

Usunięcie przeszkód w odpływie wielkiej wody.

Art. 116. (1) O ile dla ochrony od powodzi jest potrzebne całkowite lub częściowe usunięcie wzniesień powierzchni ziemi i urządzeń, wystających ponad powierzchnię (wałów, grobli i innych wzniesień, budynków, murów i innych budowli, cegieł, polowych, ogrodzeń, plantacji, drzew i krzaków i podobnych urządzeń), które wstrzymują odpływ wielkiej wody, może być przez władzę wodną przyznane prawo wywłaszczenia.

(2) Gdy prawo wywłaszczenia zostało przyznane Państwu, lub związkowi komunalnemu, mogą one pociągnąć do udziału w kosztach przedsiębiorstwa właścicieli gruntów i zakładów, jak również związki i korporacje prawa publicznego, w miarę korzyści, jakie im usunięcie przeszkód przyniesie. Na wniosek przedsiębiorcy ustala wysokość udziału władza wodna.

(3) Gdyby usunięcie przeszkód w odpływie wody obciążało nadmiernie spółkę wodną, związek wałowy lub związek samorządowy, które są obowiązane do utrzymywania wałów ochronnych, przyczynić się ma do pokrycia kosztów Państwo i samorządowy związek wojewódzki. Udział Państwa nie może być mniejszy od udziału samorządu wojewódzkiego.

Budowa wałów ochronnych. Związki wałowe.

Art. 117. Celem ochrony od powodzi i popierania rolnictwa mogą być tworzone związki wałowe dla budowy, przedłużenia, podwyższenia i utrzymania wałów, oraz urządzeń ubezpieczających, osuszających i nawodniających przez właścicieli gruntów, które są narażone na wylewy. Postanowienia części platej niniejszej ustawy mają zastosowanie także do tworzenia organizacji i stosunków prawnych związków wałowych.

Zarządzenia dla ochrony wałów.

Art. 118. (1) Władza wodna jest uprawniona ograniczyć, lub całkowicie zabronić takiego używania wałów, któreby zmniejszało odporność wałów. Kto przez to byłby naruszony w wykonywaniu przysługującego mu prawa, może żądać od obowiązującego do utrzymania wału odszkodowania. W szczególności nie wolno:

- przejeżdżać lub przepędzać zwierząt przez wały w innych miejscach, aniżeli do tego przeznaczonych;
- skopywać, przebijać i zasadzać drzewami lub wikliną wałów;
- paść zwierzęta na skarpach wałów;
- kopać doły dla dobywania gliny, piasku i t. p., zbiorniki wody (sadzawki) i studnie w odległości do dwudziestu metrów od stopy wałów;
- oraz ziemię bliżej, aniżeli dwa metry po obu stronach wałów;

(2) W b. Galicji obowiązują ustawy krajowe o konserwacji obwałowania Wisły, tudzież regulacji i obwałowania jej dopływów, w b. dzielnicy pruskiej zaś statuty związków wałowych.

Obowiązki właścicieli gruntów.

Art. 119. (1) Właściciele gruntów, należących do związku wałowego i gruntów, znajdujących się między wałami a wodą płynącą, są obowiązani do odstąpienia za odszkodowaniem gruntów, potrzebnych pod urządzenia wałów i należące do nich urządzenia zabezpieczające, odwodniające i nawodniające.

(2) Właściciele gruntów między wałami a wodą płynącą winni poddać się ograniczeniom własności, potrzebnym do budowy i utrzymania wałów i należących do nich urządzeń zabezpieczających, odwodniających i nawodniających.

(3) Właściciele gruntów, należących do związku wałowego, oraz gruntów między wałami a wodą płynącą, muszą zezwolić na branie z ich gruntów rolnych i leśnych, tudzież z nieużytków i wód, kamienia polnego i łamanego, żwiru, darni, piasku, gliny oraz ziemi, potrzebnych do budowy i utrzymania wałów oraz urządzeń zabezpieczających, odwodniających i nawodniających.

(4) O potrzebie i rozmiarze wywłaszczenia i ograniczeń, tudzież o odszkodowaniu orzeka władza wodna. Orzeczenie władzy wodnej w przedmiocie określenia wysokości przypadającego odszkodowania może być w ciągu 3 miesięcy zaskarżone w zwykłej drodze prawa.

(5) O ile w powyższych wypadkach statuty, istniejących już związków wałowych zawierają przepisy odmienne, należy postępować według tych przepisów.

Przejęcie własności wału na związek wałowy.

Art. 120. Jeżeli związek wałowy obejmie utrzymanie istniejących już wałów, przechodzą one na jego własność z chwilą udzielenia pozwolenia, albo wydania statutu. Statut może postanowić, że użytkownik wałów pozostaje przy dotychczasowych właścicielach.

Obrona wałów.

Art. 121. (1) Gdy wały podczas wielkiej wody są zagrożone, wszyscy mieszkańcy zagrożonych, a w razie potrzeby i sąsiednich miejscowości, obowiązani są na zarządzenie władzy wodnej dać bezpłatną pomoc do robót ochronnych i dostarczyć na miejsce potrzebnych narzędzi i środków transportowych.

(2) Władza wodna może w tym wypadku potrzebne zarządzenie natychmiast w czyn wprowadzić przez zastosowanie środków przymusowych; ma ona prawo żądać dostarczenia wszelkiego rodzaju materiałów przydatnych do obrony przed niebezpieczeństwem z zastrzeżeniem wyrównania między obowiązującymi i zwrotu szkody. Przedsiębiorstwa, utrzymujące wały (województwa, powiaty, związki wałowe i spółki wodne), są obowiązane do zwrotu szkody. O wysokości odszkodowania orzeka w razie sporu władza wodna. Niezadowoleni z jej orzeczenia mogą w ciągu trzech miesięcy od daty doręczenia orzeczenia udać się na zwykłą drogę prawa.

Odbudowa wału nie należącego do związku wałowego.

Art. 122. (1) Gdy istniejący już wał, który służy dla ochrony gruntów większej liczby właścicieli, a nie należy do żadnego związku wałowego, całkowicie lub częściowo zniszczyje, albo zostanie zburzony przez siłę żywiołową lub szkodliwe działanie, władza wodna może na wniosek jednego z interesowanych, a w razie publicznego niebezpieczeństwa z urzędu orzec, że obowiązani do utrzymania mają wał odbudować w takich wymiarach, jakie przedtem posiadał.

(2) W ten sam sposób może przy takich wałach być nakazane obowiązującym podjęcie środków, potrzebnych do zapewnienia utrzymania wałów w dotychczasowych rozmiarach i stanie.

(3) Gdy zachodzi wątpliwość lub spór, kto jest obowiązany do utrzymania wału, można tymczasowo zażądać świadczeń od tego, kto wał dotychczas utrzymywał, gdy zaś ten nie może ponieść takiego ciężaru, od właścicieli gruntów, które, według uznania władzy, wał ochrania. Ten ostatni przepis ma być również zastosowany, jeżeli obowiązany do utrzymania nie jest w stanie ponieść tego ciężaru. Jeżeli pociągnięcie właścicieli nie może tak szybko nastąpić, winna gmina na wezwanie zaliczyć koszty utrzymania lub odbudowy wału. Gdy kilka gmin jest interesowanych, należy między nie odpowiednio rozłożyć koszty, które mają być zaliczone.

(4) Pociągnięci tymczasowo do utrzymania lub odbudowy wału mają prawo dochodzić swych pretensji do zwrotu datków lub wartości świadczeń w drodze sądowej przeciw obowiązanemu do utrzymania.

(5) Wymienione w poprzednich ustępach datki i świadczenia są ciężarami publicznymi.

Zapewnienie budowy i utrzymania wału, nie należącego do związku.

Art. 123. Gdy ciężar budowy wału, nie należącego do związku wałowego, został tymczasowo uregulowany, ma być utworzony związek wałowy dla ustalenia przyszłych świadczeń, chyba że w drodze dobrowolnego przyznania lub w drodze prawa oznaczony został obowiązany do utrzymania, który posiada dostateczne środki.

CZĘŚĆ CZWARTA.**O wywłaszczeniu i prawach przymusowych.****Wywłaszczenie.**

Art. 124. (1) Na rzecz przedsiębiorstwa, które ma na celu osuszenie rowami lub drenami i nawodnienie gruntów, odprowadzenie wód zużytych, dostarczenie wody dla celów gospodarstwa domowego lub przemysłowych, wyzyskanie siły wodnej, regulację i usplawienie wód płynących dla statków lub tratw, budowę kanałów żeglownych, urządzenie przewozu, ochronę od powodzi, o ile nie może być inaczej celowo lub tylko z niepomiernie wysokimi kosztami przeprowadzone, a oczekiwane korzyści znacznie przewyższają straty — mogą być ustanowione za odszkodowaniem stosowne ograniczenia (służebności) i obciążenia prawa własności gruntów i wód płynących, potrzebnych do wykonania przedsiębiorstwa, a gdy to do osiągnięcia celu jest niedostateczne — muszą być odstąpione potrzebne grunty i inne nieruchomości, urządzenia i zakłady, prawa, wreszcie uprawnienia wodne, które mają mniejsze znaczenie gospodarcze, niż udzielić się mające pozwolenie.

(2) Przy wymiarze odszkodowania nie należy uwzględniać tych stosunków, co do których jest widoczne, że spowodowane zostały umyślnie, aby żądać większego wynagrodzenia. Wartość szczególnego upodobania, tudzież wzrost wartości przedmiotu wywłaszczenia z powodu zamierzonego przedsiębiorstwa wodnego — nie mają być brane pod uwagę przy oznaczeniu odszkodowania.

(3) Jeżeli przedsiębiorstwo ma na celu zwyczajne odwodnienie gruntów, dla których woda płynąca stanowi odpływ naturalny, przedsiębiorca nabywa wraz z ustaleniem prawa, wspomnianego w ust. 1, jednocześnie prawo obniżenia zwierciadła wody na odnośnej przestrzeni, lub podniesienia go przez wpuszczenie wody, o ile przez to żadne inne szkody prócz zmiany stanu wód gruntowych nie zostaną spowodowane. Do wynagrodzenia szkód i strat, wywołanych wyłącznie zmianą stanu wód gruntowych, przedsiębiorca nie jest obowiązany.

(4) Gdyby przeprowadzenie wody zanieczyszczonej miało powodować szkody lub uciążliwości dla właścicieli gruntów, winno być uskutecznione za pomocą zamkniętych, szczelnych przewodów.

(5) O potrzebie, rozmiarze i rodzaju służebności lub odstąpienia gruntów i nieruchomości, tudzież o wysokości odszkodowania orzeka władza wodna.

Nieruchomości wolne od wywłaszczenia.

Art. 125. (1) Postanowienia art. 124 nie mają zastosowania do budynków, podwórz, ogrodów

i cmentarzy, obowiązek zaś zezwolenia na przeprowadzenie kanału dla nawodnienia lub odwodnienia gruntów, zaopatrzenia w wodę dla potrzeb domowych lub przemysłowych, lub odprowadzenie wód zużytych przez takie realności, ogranicza się do zezwolenia na przeprowadzenie wody w zamkniętych szczelnych przewodach.

(2) Na wyjątki od powyższego przepisu, gdy chodzi o przedsiębiorstwo Państwa, lub samorządów, lub gdy przedsiębiorstwo leży w interesie publicznym, należy uzyskać zezwolenie władzy administracyjnej II instancji.

Wykupno gruntu zamiast służebności.

Art. 126. (1) W wypadkach, w art. 124 wymienionych, może właściciel gruntu żądać, by przedsiębiorca zamiast ustanowienia służebności nabył na własność potrzebne dla urządzeń gruntu.

(2) Gdy pozostała część gruntu nie może być celowo według swego dotychczasowego przeznaczenia używana, może właściciel żądać wykupienia całego gruntu.

Odebranie lub ograniczenie prawa piętrzenia wody ze względu na interes rolnictwa lub żeglugi.

Art. 127. Prawa piętrzenia wody mogą być na żądanie interesowanych z powodu przeważających korzyści dla rolnictwa lub żeglugi odebrane lub ograniczone za odszkodowaniem. Pozwolenie na piętrzenie wody może być w myśl art. 63 cofnięte lub ograniczone.

Wspólne użytkowanie urządzeń do odwodniania i nawodniania.

Art. 128. (1) Przedsiębiorcy urządzeń do odwodnienia gruntów, lub do odprowadzenia wód zanieczyszczonych, obowiązani są zezwolić na wspólne użytkowanie tych urządzeń osobom trzecim, gdy one nie mogą tego celowo przeprowadzić w inny sposób lub tylko nakładem wielkich kosztów, gdy przy tem użytkowanie lub ruch zakładu nie zostaną dla przedsiębiorcy istotnie naruszone i nadto, gdy osoby trzecie przyjmą na siebie odpowiednią część kosztów urządzenia i jego utrzymania, wynagrodzą przedsiębiorcy szkody, jakoby mu wspólne użytkowanie mogło wyrządzić, oraz dadzą na jego żądanie przed przystąpieniem do wspólnego użytkowania stosowne zabezpieczenie. Jeżeli wspólne użytkowanie możliwe jest tylko przy odpowiedzialnej zmianie urządzenia, przedsiębiorcy są również obowiązani stosownie do ich uznania zmiany te bądź sami przeprowadzić, bądź na przeprowadzenie ich zezwolić. Koszty tych zmian mają ponieść wyłącznie osoby, żądające wspólnego użytkowania.

(2) Obowiązki, określone w ust. 1, dotyczą także przedsiębiorców urządzeń do nawodnienia, jednak tylko na rzecz właścicieli tych gruntów, które dla powyższych urządzeń zostały zajęte.

(3) Przepisy ustępów 1 i 2 nie mają zastosowania do urządzeń, wniesionych przez spółkę wodną lub związek walowy.

Prawo właścicieli gruntów nadbrzeżnych do urządzeń na prywatnych wodach płynących.

Art. 129. (1) Właściciel lub użytkownik gruntu nadbrzeżnego może dla celów własnego gospodarstwa żądać za odszkodowaniem od właściciela

naturalnej wody płynącej zezwolenia na urządzenie schodów, pomostów, schronisk dla czóleni, pralni, palów do przywiązywania lub podobnych zwyczajowych urządzeń. To samo stosuje się do zakładów kąpielowych i przystani, choćby one nie służyły wyłącznie do celów własnego gospodarstwa, o ile stosownie do art. 45 nie mają zastosowania przepisy o pozwoleniach. Urządzenia te na żądanie władzy wodnej winny być w wyznaczonym terminie bez pretensji do odszkodowania usunięte lub zmienione, gdy dalsze ich istnienie w dotychczasowym stanie nie da się pogodzić z interesem publicznym, w szczególności zaś z utrzymaniem wolnego odpływu, regulacją wody płynącej według zatwierdzonego planu (art. 106), a przy wodach publicznych także z przeznaczeniem ich dla żeglugi.

(2) Przepisy ust. 1 nie mają zastosowania do stawów, sztucznie utworzonych przez rozszerzenie łożyska prywatnej wody płynącej, dalej do przestrzeni tej wody w obrębie podwórzy, ogrodów i parków, do zbiorników wodnych, wreszcie do takich jezior, z których odpływają tylko naturalne wody płynące (art. 21 ust. 3).

Prawo użycia wody w razie niebezpieczeństwa.

Art. 130. (1) Gdyby zaszedł wypadek czasowego braku wody, może władza wodna, a w razie grożącego niebezpieczeństwa, jak np. pożaru, miejscowa władza policyjna wydać zarządzenia, wskazane interesem publicznym, co do czasowego użycia wód publicznych i prywatnych z wyjątkiem zamkniętych wodociągów obcych gmin i w razie konieczności kazać je natychmiast wykonać. Interesowanych należy natychmiast o tem zawiadomić.

(2) Właściciel lub uprawniony do użytkowania może żądać odszkodowania. Obowiązek odszkodowania, którego wysokość oznacza władza wodna, obciąża gminę. Właściciel lub uprawniony, który się czuje pokrzywdzonym, może się odnieść w terminie trzymiesięcznym od dnia doręczenia orzeczenia do właściwego sądu o oznaczenie wysokości odszkodowania w drodze postępowania sądowego.

(3) Skoro ustanie potrzeba lub minie niebezpieczeństwo, miejscowa władza policyjna usunąć ma na koszt gminy poczynione zarządzenia.

Obszary ochronne dla wodociągów i źródeł.

Art. 131. (1) Dla ochrony zakładów, zaopatrujących w wodę do picia i użytkową, przed zanieczyszczeniem lub zmniejszeniem ich wydajności, tudzież dla ochrony naturalnych albo sztucznie ujętych źródeł, zasilających wodociągi, może władza wodna ustanowić obszary ochronne i wydać zarządzenia co do użytkowania i zagospodarowania gruntów w obrębie tych obszarów.

(2) Jeżeli skutkiem tych zarządzeń właściciel gruntu ograniczony jest w swobodnym jego używaniu, przysługuje mu prawo żądania odszkodowania.

(3) Co do ochrony źródeł mineralnych obowiązują przepisy ustaw o uzdrowiskach.

Roboty przygotowawcze na cudzych gruntach.

Art. 132. (1) Jeżeli w celu wykonania urządzeń wodnych potrzebne są roboty przygotowawcze na cudzych gruntach, a właściciel ich nie chce na to po-

zwolenie władzy wodnej, która wyznaczy stosowny termin do podjęcia tych robót. Jeżeli chodzi o grunty kolejowe, należy porozumieć się z właściwymi władzami kolejowymi.

(2) Na żądanie właściciela gruntu ma władza wodna oznaczyć zabezpieczenie, jakie tymczasowo winien dać przedsiębiorca tytułem wynagrodzenia szkody, spowodowanej robotami przygotowawczymi.

(3) Państwo, związki samorządowe i spółki wodne wolne są od obowiązku zabezpieczenia odszkodowania.

CZĘŚĆ PIĄTA.

O spółkach wodnych (związkach wałowych).

ROZDZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

Cele spółki.

Art. 133. Według postanowień niniejszej ustawy mogą się tworzyć spółki wodne:

- 1) dla osuszania gruntów rowami i drenami, nawodnienia, namulania i podnoszenia (kolmacji) gruntów, uprawy i eksploatacji torfowisk, budowy i utrzymania zakładów dla piętrzenia wody i wyzyskania siły popędowej wody i budowy zbiorników wody;
- 2) dla regulacji i utrzymania wód płynących, a w szczególności: wytworzenia łożyska dla poprawy odpływu i odprowadzenia wielkiej wody, ubezpieczenia brzegów, osunięcia przeszkód w odpływie wielkiej wody, budowy i utrzymania wałów celem ochrony od powodzi wraz z urządzeniami ochronnymi, odwodniającymi i nawodniającymi (związki wałowe), zabudowań potoków górskich wraz z ustaleniem i zalesieniem stoków górskich;
- 3) dla uszląwnienia wód płynących dla statków i tratw jakoteż dla budowy i utrzymania nowych dróg żeglownych i innych urządzeń dla żeglugi;
- 4) dla zakładania, utrzymania i użytkowania urządzeń dla zaopatrywania w wodę do picia i do użytku gospodarczego, dla utrzymania wód w czystości oraz odprowadzenia wód zużytych i zanieczyszczonych (kanalizacji).

Utworzenie spółki. Statut spółki.

Art. 134. (1) Warunkiem utworzenia spółki jest złożenie dowodu, że przedsiębiorstwo służy dla dobra publicznego, lub ma na celu wspólny gospodarczy pożytek.

(2) Spółka zostaje utworzona:

- 1) przez zatwierdzenie statutu na podstawie jednogłośnej uchwały interesowanych;
- 2) przez zatwierdzenie statutu na podstawie uchwały większości przy równoczesnym przymusowym pociągnięciu do udziału w spółce mniejszości;
- 3) przez wydanie statutu bez zgody większości.

Niedopuszczalność zarzutów po zatwierdzeniu statutu.

Art. 135. Po zatwierdzeniu lub wydaniu statutu nie można podnosić zarzutu, że nie istniały warunki dla zatwierdzenia, albo wydania statutu.

Uprawnienie do działań i siedziba spółki.

- Art. 136.** (1) Spółka jest osobą prawną.
 (2) Musi mieć siedzibę w Państwie Polskiem.
 (3) Ma być wpisana do księgi wodnej (art. 229).

Członkowie spółki.

Art. 137. Do spółki mogą, oprócz każdorazowych właścicieli gruntów, kopalń i zakładów przemysłowych, w przedsiębiorstwie interesowanych, należeć jako członkowie tylko te spółki wodne, związki komunalne, wałowe i rybackie, które są interesowane w przedsiębiorstwie. Posiadacze dziedzicznego prawa budowy mają te same prawa, co właściciele.

Art. 138. (1) Na przystąpienie do spółki, korporacji, fundacji i instytucji prawa publicznego zezwolenie nie jest wymagane.

(2) Posiadacze fideikomisów i ordynacji są uprawnieni do przystąpienia do spółki bez zezwolenia oczekiwaczy.

Zarząd spółki.

Art. 139. (1) Spółka musi mieć zarząd. Zarząd może się składać z jednej lub więcej osób, z których jedna jest przewodniczącym.

(2) Zarząd zastępuje spółkę w sądzie i poza sądem. Zarządowi przysługuje prawo ustawowego zastępcy. Zakres jego praw może być ograniczony przez statut ze skutkiem prawnym względem osób trzecich. Zarząd prowadzi administrację, o ile poszczególne sprawy nie są przekazane ustawowo, lub przez statut przewodniczącemu zarządu, lub zgromadzeniu członków.

(3) Przewodniczący zarządu, który jako taki się wylegitymuje, nie potrzebuje osobnego pełnomocnictwa dla zastępowania zarządu wobec władz sądowych i administracyjnych.

(4) Statut spółki może postanowić, że w miejsce zgromadzenia członków wstępuje wybierany przez nich wydział z wyjątkiem dwóch wypadków:

- 1) jeżeli chodzi o zmianę statutu, która wprowadza nowy cel spółki, lub ustanawia stosunek głosów, nie odpowiadający stosunkowi udziału w cieżarach spółki (art. 176);
- 2) jeżeli chodzi o rozwiązanie i likwidację (art. 178).

Przedstawiciele Państwa i samorządów w spółce.

Art. 140. Jeżeli spółka korzysta z zapomóg Państwa lub ciał samorządowych, statut zapewni odpowiedni udział przedstawicieli władz państwowych i samorządowych w zarządzie i zebraniu spółki.

Stosunki prawne spółki.

Art. 141. O ile stosunki prawne spółki i jej członków nie są unormowane w niniejszej ustawie, określa je statut, zatwierdzony przez władzę nadzorczą (wodną).

Postanowienie statutu.

Art. 142. (1) Statut musi zawierać postanowienia określające:

- 1) nazwę i siedzibę spółki;
- 2) cel spółki z powołaniem się na plan przedsiębiorstwa;
- 3) ewentualne zmiany planu;
- 4) użytkowanie i utrzymywanie urządzeń spółki

- 5) przyjęcie przez członków ograniczeń prawa własności gruntu oraz Innych ciążących na nich obowiązków;
 - 6) stosunek udziału w korzyściach i ciężarach, jako też w prawie głosowania;
 - 7) układanie budżetu oraz sprawdzanie i regulowanie rachunków;
 - 8) skład i wybór zarządu, zakres uprawnień zarządu i, jeżeli zarząd składa się z kilku członków, uprawnień przewodniczącego, formę legitymacji członków zarządu i dokumentowanie jego uchwał;
 - 9) warunki i formę zwoływania zgromadzenia członków lub wydziału, pełniącego jego czynności, tudzież sposób dokumentowania powziętych przez nich uchwał;
 - 10) sprawy, mające podlegać uchwale zgromadzenia członków lub wydziału;
 - 11) skład i sposób wyboru komisji rewizyjnej (art. 166);
 - 12) formę obwieszczeń spółki i pisma publiczne, w których obwieszczenia mają być umieszczane, o ile to jest przewidziane w statucie.
- (2) Do statutu należy dołączyć wykaz wcielonych do spółki gruntów, kopalń i zakładów przemysłowych z podaniem każdorazowych właścicieli oraz należących do spółki związków. Wykaz ten winien być stale uzupełniany.

Sąd polubowny.

Art. 143. Statut może zawierać przepisy o utworzeniu sądu polubownego, który rozstrzygać ma sprawy w sporach spółki na wezwanie obu stron.

Ograniczenie prawa głosu.

Art. 144. W spółkach, mających więcej niż 2 członków, żaden członek nie może posiadać więcej niż dwie piąte wszystkich głosów.

Nadzór Państwa.

Art. 145. (1) Spółka stoi pod nadzorem władz państwowych.

(2) Nadzór państwowy odnosi się do prawidłowego wykonania, utrzymania i naprawy urządzeń spółki, jako też do przestrzegania, ażeby sprawy spółki były zarządzane zgodnie z ustawami i statutem.

(3) Władza nadzorcza może swe zarządzenia przeprowadzić bezpośrednio.

Mianowanie zastępców członków zarządu.

Art. 146. Jeżeli przepisany statutem wybór zarządu, lub poszczególnych jego członków, pomimo wezwania władzy nadzorczej, nie przyjdzie do skutku, przysługuje teźże prawo mianowania zastępców na miejsce brakujących członków, którzy do czasu prawidłowego wybrania brakujących członków mają spełniać ich obowiązki. Władza nadzorcza może im wyznaczyć odpowiednie wynagrodzenie na koszt spółki.

Wstawienie do budżetu i ściąganie przez władzę wydatków.

Art. 147. Jeżeli spółka zaniedba lub wzbrania się wstawić do budżetu lub uchwalić poza budżetem świadczeń i wydatków, jakie w myśl ustawy lub statutu na nią przypadają lub przez władzę w granicach

jej kompetencji zostały ustalone, może władza nadzorcza w uzasadnionem orzeczeniu zarządzić wstawienie do budżetu lub ustalenie nadzwyczajnego wydatku i ściągnąć potrzebne datki.

Złożenie z urzędu członków zarządu.

Art. 148. Władzy nadzorczej przysługuje prawo złożenia z urzędu członków zarządu, którzy się dopuszczą ciężkiego zaniedbania obowiązków. Złożeni z urzędu mogą wnieść odwołanie do wyższej instancji.

Ustanowienie przymusowego zarządu spółki.

Art. 149. Jeżeli zarząd spółki mimo wezwań władzy nadzorczej zaniedbuje należyte wykonanie, utrzymanie albo naprawę urządzeń spółki, władza nadzorcza może usunąć zarząd i na koszt spółki ustanowić komisarza i ciało doradcze, złożone z członków spółki do zarządu spraw spółki.

Zezwolenie władzy na obciążenie spółki.

Art. 150. (1) Do sprzedaży gruntów, albo zaciągania pożyczek z wyjątkiem takich, przez które nie zwiększa się stan obdłużenia spółki, potrzebuje spółka zezwolenia władzy nadzorczej.

(2) Statut może przepisać uzyskanie takiego zezwolenia także w innych wypadkach.

Kontrola władzy.

Art. 151. Na żądanie władzy nadzorczej muszą być przedłożone do przejrzania akty spółki i odpisy budżetu, zamknięcia rachunkowego, jako też sprawozdań komisji rewizyjnej oraz protokołów posiedzeń zarządu i zgromadzenia członków. Władzy nadzorczej przysługuje prawo zarządzenia nadzwyczajnych rewizji kasy spółki i całej administracji spółki, jak również brania osobiście lub przez pełnomocników udziału w rewizjach i zebraniach zarządu oraz w posiedzeniach zgromadzenia członków (wydziału).

Uprawienie do robót na gruntach spółki.

Art. 152. (1) Spółka jest uprawniona wznosić i utrzymywać na gruntach do niej należących urządzenia, potrzebne do osiągnięcia celów spółki.

(2) W razie sporu orzeka władza nadzorcza, czy pewne urządzenie jest potrzebne do osiągnięcia celu spółki.

(3) Członkowie spółki mogą żądać od spółki wynagrodzenia za szkody, wyrządzone ich gruntom, kopalniom, lub zakładom przemysłowym przy równoczesnem uwzględnieniu korzyści, wynikających z urządzeń spółki.

(4) Dzierżawcom i innym użytkownikom nie przysługuje prawo domagania się takiego odszkodowania od spółki.

Odpowiedzialność spółki za zobowiązania.

Art. 153. Spółka odpowiada swoim majątkiem za przyjęte zobowiązania. O ile w ten sposób wierzyciele zaspokojeni być nie mogą, suma dłużna musi być zebrana drogą datków, które wyznacza zarząd według miary, ustanowionej w statucie.

Pierwszeństwo ciężarów spółki przed prawami rzeczowemi.

Art. 154. (1) Ciężary spółki są ciężarami realnymi i mają aż do wysokości trzechletnich zale-

głości pierwszeństwo przed innymi prawami rzeczowymi bezpośrednio po państwowych podatkach i publicznych daninach. Obciążają one grunty, kopalnie i zakłady przemysłowe, interesowane w przedsiębiorstwie, według miary, ustanowionej w statucie.

(2) Członkowie, wyłączeni ze spółki, odpowiadają za nałożone na nich datki udziałowe aż do czasu ich wystąpienia.

Rozkład datków.

Art. 155. (1) Udział w ciężarach spółki normuje się według miary korzyści, które członkowie odnoszą z urządzeń spółki. Przy spółkach, mających na celu utrzymywanie wód w czystości, oznacza się udział w ciężarach spółki przede wszystkim podług stopnia zanieczyszczenia, wywołanego przez poszczególnych członków i podług nakładów, czynionych przez spółkę dla usunięcia tych zanieczyszczeń.

(2) Prawo głosu członków należy normować według stosunku ich udziału w ciężarach spółki. Każdy członek spółki, obowiązany do składania datków udziałowych, musi mieć przynajmniej jeden głos.

(3) Jednogłówna uchwała interesowanych obecnych przy głosowaniu może postanowić inną miarę, aniżeli to zostało określone w ust. 1 i w ust. 2 zdaniu 1.

Rozstrzygnięcie sporów.

Art. 156. (1) Spory o przynależność do spółki mają być rozstrzygnięte w drodze administracyjnej.

(2) Przeciw pociągnięciu do udziału w ciężarach spółki i wymiarowi datku udziałowego przysługuje wniesienie sprzeciwu do zarządu spółki w przeciągu czterech tygodni. Przeciw uchwale zarządu spółki może być wniesiona w przeciągu 2 tygodni skarga do władzy wodnej, jeżeli obie strony nie odwołały się do sądu polubownego. Wniesienie skargi nie wstrzymuje wykonania uchwały zarządu spółki.

Środki przymusowe zarządu.

Art. 157. (1) Zarząd, a jeżeli tenże składa się z więcej osób, także jego przewodniczący są uprawnieni przeprowadzać zarządzenia w ich zakresie działania względem poszczególnych członków spółki przy użyciu następujących środków przymusowych:

- 1) Jeżeli chodzi o wymuszenie czynności, które może wykonać osoba trzecia, może być zarządzone wykonanie tej czynności i ściągnięcie tymczasowo oznaczonych kosztów w drodze przymusowej z zobowiązanego.
- 2) Jeżeli jest rzeczą pewną, że zobowiązany nie może ponieść kosztów, powstałych z wykonania przez osobę trzecią, lub jeżeli chodzi o wymuszenie czynności niewykonalnej przez osobę trzecią, albo o zaniechanie, natenczas może być wyznaczona grzywna do wysokości 1.000 marek. Grzywny wpływają do kasy spółki.

(2) Zastosowanie środków przymusowych musi być poprzedzone pisemnym zagrożeniem; jeżeli chodzi o zmuszenie do pewnej czynności, należy w pisemnym zagrożeniu oznaczyć termin, w przeciągu którego czynność ta ma być wykonana.

Zażalenie przeciw zarządzeniom zarządu spółki.

Art. 158. (1) Przeciwko zarządzeniom zarządu i jego przewodniczącego i przeciw zagrozeniu użycia środków przymusowych jest dopuszczalne w ciągu miesiąca od dnia doręczenia zażalenie do władzy nadzorczej. Skarga może opierać się tylko na następujących motywach:

- 1) że zaskarżone zarządzenie narusza prawa skarżącego przez niezastosowanie, albo przez niewłaściwe zastosowanie obowiązującego prawa, w szczególności także zarządzeń, wydanych przez władze w zakresie ich kompetencji;
- 2) że nie było istotnych podstaw, któreby uprawniały zarząd albo jego przewodniczącego do wydania zarządzenia, albo do zagrożenia środkami przymusowymi.

(2) Zażalenie przeciw zagrozeniu użycia środków przymusowych rozciąga się równocześnie na zarządzenie, o którego wykonanie chodzi, jeżeli w sprawie tego zarządzenia nie zostało wdrożone osobne postępowanie.

(3) Zażalenie przeciwko zarządowi, albo jego przewodniczącemu, należy składać do władzy nadzorczej na ręce zarządu.

Ściąganie zaległych datków.

Art. 159. Zaległe datki udziałowe, jako też grzywny i koszty, wymienione w art. 157, mogą być ściągnięte przymusowo w drodze administracyjnej.

Ściąganie datków na spłatę pożyczki.

Art. 160. Jeżeli spółka za zezwoleniem administracji Państwa zaciągnie pożyczkę przez wypuszczenie obligacji udziałowych, albo otrzyma ją ze Skarbu Państwa, z funduszy samorządowych, lub z publicznego zakładu kredytowego, upoważnionego statutem do udzielania takich pożyczek, mają być zastosowane następujące wyjątkowe postanowienia:

- 1) datki spółki wodnej ściągane być mają w terminach płatności bez prośby lub zezwolenia zarządu spółki przez kasy skarbowe tak, jak podatki państwowe, aż do wysokości najbliższej raty pożyczki i odsyłane do właściwej kasy, w którym to celu zarząd spółki dostarczyć ma kasie skarbowej potrzebnych wykazów. Administracja Państwa ma prawo ściągać od spółki zwrot nadwyżki kosztów, którą urząd podatkowy przez to ponosi.
- 2) gdyby członek spółki dłużej niż przez rok zalegał z uiszczeniem datku na spłatę pożyczki, kasa skarbową postarać się ma niezwłocznie o zahipotekowanie zaległej wierzytelności spółki na nieruchomościach dłużnika.

Zwoływanie zgromadzeń członków spółki.

Art. 161. (1) Zarząd winien zwołać zgromadzenie członków (wydział), jeżeli interes spółki tego wymaga lub $\frac{1}{3}$ członków spółki zarządu tego pisemnie z podaniem celu.

(2) Jeżeli zarząd w ciągu 2 miesięcy wniosku nie uwzględni, natenczas jest obowiązana władza nadzorcza do zwołania zgromadzenia.

Występowanie i wstępowanie członków spółki.

Art. 162. Za zgodą spółki mogą nowi członkowie wstępować, albo dotychczasowi występować:

Potrzeba jednak do tego zezwolenia władzy nadzorczej; władza nadzorcza winna w razie występowania członków mieć na uwadze także interesy wierzycieli i dobra publicznego.

Obowiązek przyjęcia nowych członków.

Art. 163. (1) Spółka jest obowiązana przyjąć do swego związku właścicieli gruntów, kopalni i zakładów przemysłowych, jako też spółki wodne i inne związki (art. 137) na ich żądanie, jeżeli cel zamierzony przez spółkę, jest dla nich możliwy do osiągnięcia jedynie przez przyłączenie do urządzeń spółki i ich wspólne użytkowanie, a urządzenia spółki mogą zaspokoić wspólne potrzeby choćby po stosownej przebudowie.

(2) Nowo wstępujący członek jest jednakże obowiązany ponosić koszty urządzeń, potrzebnych dla połączenia z urządzeniami spółki i wspólnego ich użytkowania.

Wyłączenie nieruchomości i zakładów ze spółki.

Art. 164. (1) Spółka może żądać wyłączenia gruntów, kopalni lub zakładów przemysłowych wbrew woli właścicieli, gdyby w przeciwnym razie osiągnięcie celu spółki było zagrożone.

(2) Wyłączonemu należy się zwrot wyłożonych kosztów. Podniesienie jednak wartości, któreby grunt, kopalnia lub zakład przemysłowy osiągnęły dopiero wskutek przedsiębiorstwa spółki, nie wchodzi w rachubę przy oznaczeniu odszkodowania.

Zakaz zmiany urządzeń, nienależących do spółki, celem uzyskania ulepszonych przez spółkę stosunków wodnych.

Art. 165. Jeżeli właściciele gruntów, kopalni lub zakładów przemysłowych, tudzież spółki wodne i inne związki (art. 137) nie są członkami spółki, a korzystałyby z utworzonych przez spółkę korzystniejszych stosunków wodnych przez zmianę urządzenia ruchu swych zakładów, spółka ma prawo zakazać tej zmiany urządzenia ruchu, gdyby wskutek tego zakłady spółki nie wystarczały dla potrzeb spółki. To samo stosuje się do tych gruntów, kopalni i zakładów przemysłowych, stanowiących własność członków spółki, które nie zostały wcielone do związku spółki.

Kontrola urządzeń spółki.

Art. 166. Urządzenia spółki należy przynajmniej raz do roku skontrolować. W skład komisji rewizyjnej powinni oprócz zarządu, albo poszczególnych jego członków, wchodzić także inni członkowie spółki.

ROZDZIAŁ II.

Spółki utworzone uchwałą większości.

Przymus przystąpienia do spółki.

Art. 167. (1) Jeżeli spółka ma być utworzona dla osuszenia rowami lub drenami, nawodnienia i namoczenia (kolmacji) gruntów, uprawy i eksploatacji torfowisk, regulacji i obwałowania wód płynących, dla utrzymania wód w czystości (kanalizacji) i budowy zbiorników, sprzeciwiający się właściciele gruntów, kopalni i zakładów przemysłowych, interesowanych w spółce, jako też spółki wodne i inne związki mogą być zmuszone do przystąpienia do spółki, jeżeli:

- 1) przedsiębiorstwo może być celowo przeprowadzone tylko w drodze utworzenia spółki;
- 2) większość uczestników zgadza się na zawiązanie spółki;
- 3) korzyści z przedsiębiorstwa przewyższają ciężar, jaki mają ponosić sprzeciwiający się właściciele gruntów, kopalni i zakładów przemysłowych, tudzież spółki wodne i inne związki a przy spółkach dla utrzymania wód w czystości, jeżeli przedsiębiorstwo służy dla usunięcia spowodowanego przez nich zanieczyszczenia.

(2) Większość oblicza się, jeżeli mają należeć tylko grunty, tak według powierzchni, jak i według dochodu, przyjętego dla wymiaru podatku gruntowego (czystego dochodu katastralnego), albo jeżeli wszystkie grunty poddano zcaleniu (komasacji), według obliczonych przytem wartości lub dochodu. Gdy chodzi o udział kopalni, zakładów przemysłowych, spółek wodnych lub innych związków samych, jako takich, lub razem z gruntami, to większość oblicza się na podstawie tymczasowo ustalonych korzyści. Jeżeli w tym wypadku ma być zastosowany względem sprzeciwiających się właścicieli gruntów przymus przystąpienia do spółki, potrzebna jest oprócz tego większość interesowanych właścicieli gruntów; obliczona według powierzchni i dochodu (zd. 1).

(3) Za korzyść, w rozumieniu ust. 1 p. 3, uważa się także możliwość użytkowania przedsiębiorstwa przez odpowiednie celowi i gospodarczo uzasadnione zakłady i urządzenia.

(4) Właściciele gruntów, dla których przedsiębiorstwo nie przedstawia żadnych korzyści, mogą być zmuszeni do przystąpienia do spółki, o ile to jest potrzebne dla uzyskania lub utrzymania wolnego odpływu, albo dla przeprowadzenia urządzeń do odwodnienia i nawodnienia. Tego rodzaju grunty są wolne od wszelkich ciężarów spółki. Jeżeli ulegną uszkodzeniu, szkodę ma wynagrodzić spółka.

Uwolnienie od opłacania datków.

Art. 168. (1) Gdy się okaże, że wykonane przedsiębiorstwo nie przynosi żadnej korzyści gruntowi, kopalni, zakładowi przemysłowemu, spółce wodnej, lub innemu związkowi, może interesowany członek spółki żądać od niej zwolnienia od datków udziałowych na czas trwania tego stanu, jednak przy spółkach dla utrzymywania wód w czystości tylko o tyle, o ile pociągnięcie do udziału w spółce nastąpiło z powodu korzyści, odnoszonej z urządzeń spółki. O ile przy spółkach tego ostatniego rodzaju członek został pociągnięty do opłacania datków udziałowych z tytułu spowodowanego przez niego zanieczyszczenia, może on żądać zwolnienia od opłacania datków, gdy się okaże, że nie powoduje zanieczyszczenia wód.

(2) Jeżeli zarząd nie uzna żądań tych za uzasadnione, przysługuje interesowanemu zażalenie do władzy nadzorczej.

Wyłączenie ze związku spółki.

Art. 169. (1) Gdy się okaże, że grunt, pominiwszy wypadek, przewidziany w art. 167 ust. 4, albo kopalnia, albo zakład przemysłowy ponosi trwałą szkodę z wykonanego przedsiębiorstwa — może interesowany członek żądać wyłączenia tegoż ze spółki.

(2) O ile nabycie gruntu, który miałby być wyłączony, jest potrzebne do przeprowadzenia celów

spółki, może być spółce przyznane prawo wywłaszczenia.

Obliczanie korzyści i szkód w wypadkach art. 168 i 169.

Art. 170. W wypadkach, przewidzianych w art. 168 i 169, przy obliczaniu korzyści lub szkód, jakie wypływają z przedsiębiorstwa dla gruntów, kopalni i zakładów przemysłowych, nie należy uwzględniać przypadających na nie datków do spółki wodnej.

Pociągnięcie nienależących do spółki nieruchomości, do opłacania datków.

Art. 171. (1) Jeżeli nie należący do spółki właściciele gruntów, kopalni lub zakładów przemysłowych, spółki wodne lub inne związki, albo jeżeli nie należące do spółki grunty, kopalnie lub zakłady członków spółki odnoszą korzyści z wykonanych urządzeń spółki, lub przyczyniają się do zanieczyszczenia wody, dla której oczyszczenia spółka została utworzona — mogą być pociągnięci przez zarząd spółki do opłacania datków udziałowych według postanowień obowiązujących dla członków. Datki, o ile są pobierane od pociągniętych do opłaty z powodu przypadającej im korzyści z urządzeń spółki, nie mogą przewyższać tej korzyści.

(2) Spółka jest w tym wypadku obowiązana pociągniętych do opłaty właścicieli i związki na ich żądanie przyjąć do swego związku.

Przymusowe włączenie do spółki gruntów, kopalni, zakładów przemysłowych oraz innych spółek i związków.

Art. 172. Gdy zachodzą warunki, przewidziane w art. 163 ust. 1, dla większej ilości gruntów, kopalni, zakładów przemysłowych, spółek wodnych lub innych związków (art. 137), lecz nie wszyscy właściciele lub związki chcą przystąpić do spółki, mogą być sprzeciwiający się zobowiązani do przystąpienia do spółki, jeżeli to przystąpienie przy uwzględnieniu powstających stąd kosztów i datków na rzecz spółki przedstawia dla nich korzyści, a wniosek na przyjęcie wszystkich właścicieli i związków do spółki zostanie przedłożony przez większość tych właścicieli i związków, obliczoną według art. 167 ust. 2.

ROZDZIAŁ III.

Spółki przymusowe.

Dopuszczalność tworzenia spółek przymusowych.

Art. 173. (1) Bez zgody interesowanych mogą być tworzone rozporządzeniem władzy administracyjnej drugiej instancji przymusowe spółki wodne w interesie dobra publicznego dla następujących celów:

- 1) dla utrzymania wód płynących w celu zabezpieczenia brzegów;
- 2) dla usunięcia przeszkód w odpływie wielkiej wody i dla obwałowania wód płynących w celu ochrony od powodzi;
- 3) dla uniknięcia zabagnienia gruntów;
- 4) dla utrzymania wód w czystości (kanalizacji), jeżeli znaczne zanieczyszczenie inaczej nie da się usunąć.

(2) Statut spółki wydaje władza administracyjna drugiej instancji.

(3) Do spółek, wymienionych w ustępie 1, należy pociągnąć tych właścicieli gruntów, kopalni, zakładów przemysłowych, jak również spółki wodne i inne związki, którym utrzymanie wody płynącej, tudzież ochrona od powodzi lub zabagnienia przynosi korzyść.

(4) Dla celów, wymienionych w ustępie 1 punkcie 4, ma być zawiązana spółka z tych właścicieli gruntów, kopalni i zakładów przemysłowych, tudzież spółek wodnych, które przyczyniają się do zanieczyszczenia wody, albo odnoszą korzyść z urządzeń spółki. Jeżeli istniejąca woda płynąca nie wystarcza do nieszkodliwego odprowadzenia wód zanieczyszczonych, może być przewidziana kanalizacja w planie przedsiębiorstwa spółki.

Spółki przymusowe dla spłaty datków do kosztów robót, podejmowanych przez Państwo lub samorządy.

Art. 174. Jeżeli Państwo lub związki samorządowe podejmują roboty dla celów, wyszczególnionych w art. 133, na podstawie specjalnych ustaw państwowych lub wojewódzkich przy udziale Skarbu Państwa, lub funduszków samorządowych, ma być zawiązana przymusowa spółka wodna dla rozłożenia i ściągnięcia datków, przypadających na właścicieli gruntów, kopalnie, zakłady przemysłowe, tudzież istniejące spółki wodne i inne związki.

Art. 175. Postanowienia rozdziału II części pierwszej niniejszej ustawy mają odpowiednie zastosowanie do przymusowych spółek wodnych.

ROZDZIAŁ IV.

Zmiana statutu.

Art. 176. (1) Do zmiany statutu, któraby wprowadzała nowy cel spółki, potrzeba jednogłośnej uchwały zgromadzenia członków z wyjątkiem wypadku, jeżeli dla wprowadzenia takiego celu może być zastosowany przymus wstąpienia do nowej spółki. W tym wypadku wystarcza uchwała większości zgromadzenia członków, obliczona według art. 167 ust. 2, o ile zachodzą inne warunki przymusowego wstąpienia wszystkich sprzeciwiających się członków.

(2) Jednogłośnej uchwały wymaga dalej taka zmiana statutu, która ustanawia inny stosunek dla udziału w ciężarach spółki, albo inny stosunek głosów członków spółki, aniżeli ustalony w art. 155.

(3) Inne zmiany statutu, o ile sam statut inaczej nie stanowi, mogą być uchwalone przez zgromadzenie członków (wydział) większością głosów.

Art. 177. Zmiany statutu wymagają zatwierdzenia władzy nadzorczej.

ROZDZIAŁ V.

Rozwiązanie i likwidacja spółek.

Rozwiązanie.

Art. 178. (1) Spółka może być rozwiązana po wypełnieniu zobowiązań względem osób trzecich:

- 1) gdy zgromadzenie członków uchwali rozwiązanie większością dwóch trzecich głosów;
- 2) na wniosek jednego członka, gdy spółka składa się jeszcze tylko z dwóch członków;

- 3) gdy w przeciągu roku, licząc od zatwierdzenia statutu, nie przystąpiono do wykonania przedsiębiorstwa, albo gdy rozpoczęte prace uległy przerwie przynajmniej jednorocznej, a przerwa powstała z winy członków spółki, albo gdy skutkiem tego zmieniły się istotne warunki, na jakich statut został zatwierdzony.
- (2) Spółki, utworzone na podstawie ustaw państwowych lub wojewódzkich, albo subwencjonowane przez Państwo i samorządy, mogą być rozwiązane tylko za zgodą Ministerstwa Robót Publicznych i właściwych władz samorządowych.
- (3) Spółkę rozwiązuje władza nadzorcza.

Prawomocność rozwiązania.

Art. 179. Rozwiązanie spółki staje się prawomocnym z chwilą, gdy rozporządzenie władzy nadzorczej zostanie doręczone zarządowi. Aż do tego czasu winien zarząd prowadzić swe czynności.

Przeprowadzenie likwidacji.

Art. 180. (1) Po rozwiązaniu spółki następuje likwidacja przez zarząd, albo przez osobę, do tego powołaną statutem lub uchwałą spółki.

(2) Do postępowania likwidacyjnego należy odpowiednio stosować odnośne przepisy ustawy cywilnej.

Utrzymanie nadzoru Państwa i stosunków prawnych spółki do ukończenia likwidacji.

Art. 181. Aż do ukończenia likwidacji obowiązują postanowienia niniejszej ustawy i statutu co do państwowego nadzoru i co do stosunków prawnych dotychczasowych członków spółki względem siebie i względem osób trzecich, o ile z istoty likwidacji co innego nie wynika.

Księgi, akta i plany rozwiązanej spółki.

Art. 182. (1) Po ukończeniu likwidacji księgi, akta i plany rozwiązanej spółki przyjmuje do przechowania władza nadzorcza.

(2) Członkowie i ich prawni następcy mają prawo wglądu do ksiąg, aktów i planów i do korzystania z nich.

ROZDZIAŁ VI.

Spółki, założone przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Art. 183. (1) Do spółek wodnych, komitetów związków wałowych publiczno-prawnych, które istnieją w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy, należy stosować przepisy niniejszej ustawy, z wyjątkiem związków wałowych w b. dzielnicy pruskiej, dla których wydane zostały statuty w drodze rozporządzenia królewskiego.

(2) Odmienne jednak postanowienia dotychczasowych statutów o kompetencji sądów polubownych (art. 143 i art. 156 ust. 2) pozostają w mocy, jak również inne postanowienia, o ile postanowienia, które mają być stosowane według ustępu 1, mogą być przez statut zmieniane, albo o ile na statut się powołują.

CZĘŚĆ SZÓSTA.

O władzach i postępowaniu.

ROZDZIAŁ I.

Właściwość władz.

Art. 184. Władzami właściwymi w sprawach wodnych (władzami wodnymi, względnie nadzorcami w myśl niniejszej ustawy) są:

- 1) Ministerstwo Robót Publicznych;
- 2) władza administracyjna drugiej instancji (urząd wojewódzki);
- 3) władza administracyjna pierwszej instancji (starostwo).

Kompetencja Ministerstwa Robót Publicznych.

Art. 185. Ministerstwu Robót Publicznych jest zastrzeżone:

- 1) wydawanie przepisów w sprawie żeglugi, spławu tratw i spustu drzewa (art. 29 i 31) i wyzyskania sił wodnych;
- 2) ustanawianie wspólnie z Ministerstwem Skarbu opłat od spławu tratw i spustu drzewa na wodach prywatnych (art. 32), tudzież za wydobywanie roślin, mułu, ziemi, piasku, żwiru, kamieni i lodu z łożysk wód publicznych;
- 3) zatwierdzanie projektów większych robót wodnych, podejmowanych przez Państwo lub związki samorządowe (art. 45 ust. 3);
- 4) udzielanie pozwoleń na przewozy na rzekach granicznych;
- 5) udzielanie pozwoleń na zakłady, oddające siłę za granicę Państwa;
- 6) udzielanie pozwoleń obcokrajowcom;
- 7) wydawanie zarządzeń w sprawie zanlechania utrzymania regulacji wód płynących (art. 76 ust. 4), względnie ich brzegów (art. 79 ust. 4);
- 8) zawieszanie przepisów o obowiązku utrzymania wód granicznych (art. 99);
- 9) wydawanie orzeczeń w toku instancji.

Kompetencja władzy administracyjnej drugiej instancji.

Art. 186. (1) Do władzy administracyjnej drugiej instancji (urzędu wojewódzkiego) należy:

- a) wydawanie zarządzeń i orzeczeń, odnoszących się do wód płynących, używanych do żeglugi i spławu tratw;
- b) na wszystkich wodach:
 - 1) oznaczenie odszkodowania przy zaliczeniu wody prywatnej do kategorii wód publicznych (art. 2);
 - 2) oznaczenie datków właścicieli gruntów nadbrzeżnych do kosztów regulacji (art. 111);
 - 3) wydawanie zarządzeń, ograniczających użytkowanie gruntów celem ochrony od powodzi (art. 113 i 114);
 - 4) wydawanie pozwoleń i zarządzeń co do zakładów o sile wodnej;
 - 5) wydawanie orzeczeń co do wyjątkowego wywłaszczenia budynków, podwórz, ogrodów i cmentarzy (art. 125), tudzież odebrania lub ograniczenia prawa piętrzenia wody w interesie rolnictwa lub żeglugi (art. 127);
 - 6) wydawanie zarządzeń w sprawie obszarów ochronnych dla wodociągów i źródeł (art. 131);

7) wydawanie statutów przymusowych spółek wodnych (związków wałowych) (art. 134 ust. 2 p. 3);

8) wydawanie orzeczeń w toku instancji.

(2) Jeżeli chodzi o sprawy mniejszego znaczenia, wymienione w ust. 1 lit. b), może władza administracyjna drugiej instancji poruczyć przeprowadzenie dochodzenia władzy administracyjnej pierwszej instancji.

Kompetencja władzy administracyjnej pierwszej instancji.

Art. 187. (1) Do zakresu działania władzy administracyjnej I instancji należy wydawanie zarządzeń i orzeczeń we wszystkich sprawach wodnych, które w art. 185 i 186 nie zostały zastrzeżone władzom II i III instancji.

(2) W gminach, które stanowią odrębny okrąg administracji państwowej, należą te sprawy do zakresu działania władzy, która spełnia w tym okręgu administrację państwową w I instancji.

Oznaczenie władzy kompetentnej.

Art. 188. (1) Jeżeli gmina sprawuje władzę administracyjną i sama jednocześnie występuje jako przedsiębiorca zakładu wodnego, albo jest stroną interesowaną, natomiast władza wyższej instancji wyznaczy tę władzę administracyjną, która ma rozprawę przeprowadzić i orzec o dopuszczalności zakładu. Do miasta Warszawy wyznacza władzę Minister Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

(2) Jeżeli przedsiębiorstwo lub spółka rozciąga się na kilka powiatów, albo na kilka województw, natomiast oznacza w pierwszym wypadku władza administracyjna II instancji, w drugim Ministerstwo Robót Publicznych, która z władz administracyjnych właściwych według art. 185 i 187 ma przeprowadzić rozprawę i wydać orzeczenie.

Kolegjalne załatwienie spraw wodnych.

Art. 189. (1) Sprawy wodne będą załatwiane przez władze administracyjne I i II instancji przy udziale obywateli, powoływanych drogą wyborów w myśl art. 66 Konstytucji.

(2) Dopóki administracja państwowa w drodze ustawodawczej nie zostanie zorganizowana, orzeczenia wodno-prawne wydawane będą na podstawie uchwał kolegów składających się:

a) w pierwszej instancji pod przewodnictwem starosty, względnie jego zastępcy, z jednego urzędnika administracyjnego i jednego obywatela, mieszkającego stale w powiecie, wybranego na okres pięcioletni przez wydział powiatowy;

b) w drugiej instancji pod przewodnictwem wojewody lub jego zastępcy, z jednego urzędnika administracyjnego i jednego urzędnika sądowego, wyznaczonego przez prezesa sądu apelacyjnego, tudzież dwóch obywateli, mieszkających stale w okręgu województwa, wybranych na okres pięcioletni przez radę wojewódzką (wydział krajowy), względnie Tymczasowy Wydział Samorządowy w b. Galicji.

(3) Orzeczenia wydawane będą na podstawie fachowych opinii.

Poruczenie czynności władzom niższym, urzędom technicznym i przełożonym gmin.

Art. 190. (1) Władza wodna wyższej instancji może poruczyć załatwianie należących do jej zakresu spraw policji wodnej oraz czynności urzędowych władzy wodnej niższej instancji lub miejscowym zarządom technicznym. W szczególności może być poruczone urzędowi technicznemu udzielanie pozwoleń na wydobywanie roślin, mułu, ziemi, piasku, żwiru, kamieni i lodu z łożysk wód publicznych (art. 21 ust. 4). W tych wypadkach przeciw zarządzeniom wymienionych władz, jak i przeciw środkom przymusowym do wykonania tych zarządzeń mają zastosowanie te same środki prawne, co przeciw zarządzeniom władzy, która przekazała swoje uprawnienie.

(2) W sprawach mniej ważnych może władza administracyjna pierwszej instancji delegować przełożonego gminy do prowadzenia dochodzeń.

ROZDZIAŁ II.

Postępowanie.

1. Postanowienia ogólne.

Podania o pozwolenia wodno-prawne.

Art. 191. (1) Podania o pozwolenia w sprawach wodnych muszą, o ile jeden lub drugi z wymogów nie okazuje się zbyt ciężkim, według natury przedsiębiorstwa, albo według uznania władzy, do której podanie wniesiono, zawierać oprócz projektu, sporządzonego przez uprawnionego znawcę, co następuje:

- cel i rozmiar zakładu albo przedsiębiorstwa z oznaczeniem wody, na której zakład albo przedsiębiorstwo ma powstać, z dokładnym określeniem miejscowości;
- przy zakładach do używania wody oznaczenie żądanej ilości wody na sekundę przy najwyższym i niskim stanie wody, tudzież wysokości piętrzenia wody;
- sposób wykonania na podstawie ułożonego planu;
- wykazanie spodziewanych korzyści albo szkód i strat, których się w razie zaniechania należy spodziewać;
- wymienienie wszystkich uprawnionych do wody i innych interesowanych osób, na których prawa przedsiębiorstwo zamierzone oddziaływa, z dołączeniem ewentualnych ich oświadczeń;
- wyszczególnienie gruntów i zakładów wodnych, które mają być odstąpione albo obciążone służebnościami z wymienieniem właścicieli i uprawnionych do wody, nadto przy gruntach z dołączeniem wyciągów z księgi gruntowej, tabel likwidacyjnych i t. p.;
- przy zakładach do użytkowania popędowej siły wody oznaczenie dającej się uzyskać na dotyczącej przestrzeni wody największej siły wodnej, oraz siły wodnej, żądanej przy niskim stanie wody.

(2) Bliższe przepisy o sporządzaniu projektów i obliczaniu ilości wody i siły wodnej wydane zostaną w drodze rozporządzenia przez Ministra Robót Publicznych.

Badanie podania.

Art. 192. (1) Władza administracyjna winna sprawdzić, czy zachodzą przewidziane przez prawo warunki do udzielenia pozwolenia, oraz czy zamierzone użytkowanie odpowiada przepisom niniejszej ustawy.

(2) Władza winna zwrócić się do innych właściwych władz administracyjnych, powołanych do obrony interesu publicznego, celem zasięgnięcia opinii. Dotyczy to również władz górniczych odnośnie do obszarów, na których mają zastosowanie przepisy ustaw górniczych.

(3) Władza winna też sprawdzić z urzędu, czy na uzyskanie pozwolenia nie przysługuje prawo pierwszeństwa Państwu lub samorządowi i właściwe władze państwowe lub samorządowe o wniesieniu podania o udzielenie pozwolenia zawiadomić (art. 54).

Odrzucenie podania.

Art. 193. (1) Jeżeli przedsiębiorstwo jest ze względów publicznych niedopuszczalne (art. 48), należy podanie odrzucić umotywowanym orzeczeniem. O wątpliwościach, zachodzących co do przedsiębiorstwa, ma władza administracyjna zawiadomić proszącego i wezwać go do przedłożenia wyjaśnienia lub do zmiany projektu.

(2) Również należy odrzucić podanie, gdyby przez udzielenie pozwolenia Państwo i związki samorządowe zostały pozbawione możliwej do uzyskania energii wody (art. 54 ust. 3).

Traktowanie podań o użytkowanie siły popędowej wody.

Art. 194. (1) O podaniach przedsiębiorców prywatnych o pozwolenie wyzyskania siły popędowej wody winna władza wodna zawiadamiać Ministerstwo Robót Publicznych i reprezentację wojewódzką (radę wojewódzką, wydział krajowy, Tymczasowy Wydział Samorządowy), którym przysługuje prawo w przeciągu trzech miesięcy zgłosić żądanie użycia siły wodnej na cele publiczne na rzecz Państwa, województwa, powiatu lub gminy, a w przeciągu dalszych sześciu miesięcy wnieść projekt.

O zgłoszeniu żądania i wniesieniu projektu należy zawiadomić przedsiębiorcę prywatnego z tą uwagą, że może podtrzymać swój projekt jako konkurencyjny.

(2) Jeżeli wymienione władze nie zgłoszą żądania, ani nie wniosą projektu w powyższych terminach, przeprowadzi władza wodna rozprawę wodnoprawną co do projektu przedsiębiorcy.

(3) W przeciągu roku od wejścia w życie niniejszej ustawy ogłosi Minister Robót Publicznych po wysłuchaniu rad wojewódzkich (wydziałów krajowych, Tymczasowego Wydziału Samorządowego) te przestrzenie wód publicznych, na których Państwo i korporacje prawa publicznego mają pierwszeństwo do użytkowania siły popędowej wody i co do których obowiązują przepisy ust. 1 i art. 193 ust. 2.

Ogłoszenie rozprawy.

Art. 195. (1) Jeżeli nie zachodzą powody odrzucenia podania, lub jeżeli przedsiębiorcy dostarczyli potrzebnych wyjaśnień, względnie zmienili projekt i domagają się jego wykonania, należy przystąpić do dalszego postępowania.

(2) Opis zamierzonego przedsiębiorstwa winien być podany do wiadomości publicznej przez wywieszenie ogłoszenia w siedzibie władzy, udzielającej pozwolenia, w sposób tam przyjęty, oraz we wszystkich gminach, na które według uznania władzy przedsiębiorstwo ma się rozciągać. Nadto winno być ogłoszenie zamieszczone w dziennikach, przeznaczonych do urzędowych ogłoszeń.

(3) Do rozprawy komisyjnej należy wezwać przedsiębiorcę i wszystkie wiadome oraz, według uznania władzy, interesowane osoby, w szczególności zaś te, któreby mogły być dotknięte szkodliwym działaniem przedsiębiorstwa. Wezwanie winno być im doręczone przynajmniej 8 dni przed rozprawą.

(4) Tym interesowanym, których nie wezwano do rozprawy komisyjnej, lub którym nie doręczono wezwania przynajmniej na 8 dni przed dniem rozprawy, przysługuje droga prawa do wniesienia zarzutów, wynikających z prawa prywatnego.

(5) Interesowani nie mogą bronić się tem, że o przedsiębiorstwie nie wiedzieli, jeżeli ogłoszenie zostało dokonane ściśle wedle postanowień ustępu 2 tego artykułu.

Art. 196. (1) W ogłoszeniu winno być wskazane, gdzie są wyłożone do publicznego wglądu projekt techniczny i wyjaśnienia i do jakiej władzy należy wnosić podania lub protokolarne oświadczenia przeciwko udzieleniu pozwolenia, jak również żądania w przedmiocie wzniesienia i utrzymania urządzeń i wypłaty odszkodowań. Dalej winien być wskazany termin komisijnego dochodzenia, w ciągu którego, jak również w trakcie samego dochodzenia komisijnego, można wnosić wspomniane wyżej zarzuty i żądania, a który winien być wyznaczony w taki sposób, aby czas między wywieszeniem ogłoszenia w siedzibie władzy, udzielającej nadanie, lub dniem, następującym po wyjściu dziennika, zawierającego ostatnie ogłoszenie, a rozpoczęciem rozprawy komisyjnej wynosił 4 do 6 tygodni.

(2) W ogłoszeniu należy wyraźnie zamieścić ostrzeżenie, że ci, którzy we wskazanym terminie lub w trakcie dochodzenia komisijnego nie podniosą przeciw udzieleniu pozwolenia żadnych zarzutów, tracą do nich prawo i mogą przeciw szkodliwemu działaniu wykonywania nadanego prawa żądać tylko wzniesienia i utrzymywania urządzeń, zapobiegających szkodzie, albo też odszkodowania, gdyby takie urządzenia nie dały się pogodzić z przedsiębiorstwem lub gospodarzom usprawiedliwić.

(3) W ogłoszeniu należy wyznaczyć ten sam termin dochodzenia dla innych podań o udzielenie pozwolenia na prawo użytkowania wody, przez które mogłoby podlegać ograniczeniom użytkowanie, zamierzone przez pierwszego wnioskodawcę. Poza tem należy zamieścić ostrzeżenie, że złożone po upływie terminu podania o udzielenie pozwolenia nie będą rozpatrywane w tem samym postępowaniu.

(4) Przepisy ust. 3 nie dotyczą żądań Państw albo związków samorządowych co do przyznania pierwszeństwa (art. 54).

Zawiadamianie władz samorządowych i korporacji gospodarczych.

Art. 197. (1) O każdym dochodzeniu na skutek podania o pozwolenie na używanie wody, albo na takie urządzenia, które mają na celu ochronę wody, lub ochronę przed jej szkodliwym działaniem, należy zawiadomić także miejscowe władze samorządowe, w celu umożliwienia im obrony zastępowanych przez nie interesów.

(2) Również należy zawiadomić o tem główne korporacje rolnicze i handlowo-przemysłowe, którym przy rozprawie przysługuje głos doradczy.

Rozprawa.

Art. 198. (1) Przy rozprawie należy starać się przede wszystkim o dobrowolne uchylenie podniesionych zarzutów i o przyjęcie do skutku porozumienia między interesowanymi, w szczególności co do uiszczenia mającego odszkodowania.

(2) Jeżeli porozumienie nie przyjdzie do skutku, należy zbadać przy udziale znawcy technicznego, a w razie potrzeby innych znawców zawodowych, zarzuty, podniesione przeciwko przedsiębiorstwu, sposobowi jego przeprowadzenia, przeciw udziałowi poszczególnych interesowanych, jako też przeciw zamierzonym wyłączeniom albo służebnościom.

(3) Gdy sprzeciw lub żądanie zostały podniesione na podstawie prywatno-prawnego tytułu, rozstrzygnięcie sporu o istnienie tego tytułu winno być odesłane na drogę sądową. Władza może w takim wypadku odroczyć decyzję w sprawie udzielenia pozwolenia do rozstrzygnięcia sporu. Obowiązana jest odroczyć decyzję, gdy istnienie tytułu prywatno-prawnego jest wiarogodne, a w razie uznania tego tytułu należałoby odmówić udzielenia pozwolenia. Przy odroczeniu decyzji należy wyznaczyć przedsiębiorcy termin, w ciągu którego winien wnieść powództwo do sądu. Gdy przedsiębiorca rozmyślnie przewleka proces, można przystąpić do dalszego dochodzenia.

(4) Gdy przy żądaniu odszkodowania nie można przewidzieć, czy i w jakiej wysokości może powstać szkoda, należy orzeczenie w przedmiocie tych żądań odroczyć do późniejszych dochodzeń. Jeżeli właściciel gruntu lub urządzenie żąda nabycia ich przez przedsiębiorcę w myśl art. 53, a nie da się przewidzieć, że zachodzą co do tego warunki ustawowe, należy na wniosek przedsiębiorcy odroczyć wydanie orzeczenia co do podniesionego żądania.

(5) Żądanie nabycia własności (art. 53) winno być zgłoszone przed ukończeniem dochodzenia komisyjnego.

(6) Jeżeli okaże się potrzeba dalszych dochodzeń co do podniesionych punktów spornych, to należy je przeprowadzić bezzwłocznie, w razie potrzeby z przybraniem znawców.

(7) Wszystkie rozprawy należy z reguły przeprowadzać ustnie przy udziale znawcy technicznego z dopuszczeniem doradców i zastępców prawnych i fachowych.

(8) Władza, udzielająca pozwolenia, lub delegowany przez nią urzędnik mogą podczas dochodzenia komisyjnego wyznaczyć interesowanym stosowny termin do złożenia na piśmie żądań, które nie dadzą się zamieścić w protokole, oraz na załączenie potrzebnych wyjaśnień i dowodów. Dochodzenie komisyjne nie może być zamknięte przed upływem tego terminu oraz przed podaniem interesowanym do wiadomości złożonych żądań i dowodów, tudzież opinii znawców (art. 258) i daniem im możliwości wypowiedzenia się o nich w razie potrzeby w drodze wyznaczenia w tym celu dodatkowego terminu.

(9) Z całej rozprawy należy spisać protokół, który powinien zawierać wynik osiągniętego porozumienia, albo jeżeli porozumienie nie doszło do skutku, wyniki ustnego wyluszczenia sprawy wraz z oświadczeniami sprzeciwiających się stron i ich uzasadnieniem, wreszcie wszelkie uwagi, poczynione przez wnoszących podanie przeciw tym oświadczeniom.

Protokół ma być podpisany przez przewodniczącego, ewentualnie przez pro okulanta i znawców, o ile brali udział. Jeżeli wybrano pełnomocników, mają i oni protokół podpisać.

(10) Jeżeli strony oddały się przed zakończeniem protokołu, lub też odmówią podpisów, należy zaznaczyć to w protokole.

Projekty konkurencyjne.

Art. 199. W razie wniesienia projektów konkurencyjnych można ograniczyć rozprawę najpierw do kwestji, któremu z projektów należy się w myśl art. 54 pierwszeństwo. Do dalszego postępowania należy przystąpić dopiero po prawomocności orzeczenia, które zapadnie co do kwestji pierwszeństwa projektu.

Zakłady przemysłowe i inne budowle.

Art. 200. Jeżeli przedsiębiorstwa używania wody połączone są z zakładami przemysłowymi i innymi budowlami, należy, o ile możliwości, czynności urzędowe, przepisane tą ustawą, przeprowadzać równocześnie z czynnościami, przepisanimi w innych ustawach.

Orzeczenie.

Art. 201. Orzeczenie winno zawierać:

- 1) dokładny opis udzielonego pozwolenia, jak również przedsiębiorstwa, a jeśli udzielenie ma być związane z prawem własności gruntu, również dokładny opis tego gruntu;
- 2) utratę prawa podnoszenia zarzutów stosownie do ostrzeżenia, zamieszczonego w ogłoszeniu w myśl art. 196 ust. 2;
- 3) wyszczególnienie sporów, które w myśl art. 198 ust. 3 zostają odesłane na drogę sądową;
- 4) rozstrzygnięcie sprzeciwów i roszczeń, a w wypadkach, przewidzianych w art. 198 ust. 4, zastrzeżenie wydania orzeczenia;
- 5) w wypadku art. 53 dokładny opis gruntów i urządzeń, które przedsiębiorca ma nabyć na własność;
- 6) ustalenie odszkodowań, które ma zapłacić przedsiębiorca;
- 7) pouczenie o przysługujących środkach prawnych.

Art. 202. Przy udzieleniu pozwolenia na prawo piętrzenia wody winno orzeczenie oprócz tego zawierać postanowienia:

- 1) o urządzeniach budowlanych zakładów, które oddziaływiają na ilość spływającej wody lub na odpływ;
- 2) o okresie dozwolonego piętrzenia;
- 3) o ustanowionej wysokości piętrzenia, oraz jeśli stan wody ma być utrzymywany na pewnej minimalnej wysokości, również i o tem;
- 4) o dozwolonej do użycia ilości wody, gdy jej ograniczenie jest potrzebne;
- 5) o środkach ochronnych przeciwko szkodliwemu działaniu piętrzenia;
- 6) w stosownych wypadkach, o długości czasu, w ciągu którego przedsiębiorca musi się zgodzić na wstrzymanie ruchu zakładu bez pretensji do odszkodowania (art. 73 ust. 2);
- 7) w stosownych wypadkach, a w szczególności gdy idzie o przegródę doliny, czy i pod jakimi warunkami ruch zakładu, piętrzącego wodę, może być stale wstrzymany lub zakład zniesiony (art. 70 ust. 3).

Orzeczenie w sprawie wywłaszczenia.

Art. 203. (1) Jeżeli na rzecz przedsiębiorstwa, wyszczególnionego w art. 124 ust. 1, potrzebne jest ustanowienie służebności lub odstąpienie gruntów i innych nieruchomości, urządzeń, zakładów i uprawnień do używania wody, a przy rozprawie nie doszło do skutku porozumienie między interesowanymi, orzeczenie musi zawierać także postanowienia o potrzebie, przedmiocie i rozciągłości służebności, względnie wywłaszczenia, oraz o wysokości wynagrodzenia na podstawie oszacowania nieinteresownych znawców.

(2) Jeżeli interesowani nie zadowolą się wynagrodzeniem, przyznanem przez władzę wodną, mogą w ciągu trzech miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia udać się do właściwego sądu o oznaczenie wysokości wynagrodzenia w drodze postępowania sądowego.

(3) Orzeczenie wywłaszczające nadaje przedsiębiorcy, prawo wykonania służebności lub objęcia w posiadanie przedmiotu wywłaszczonego, jeżeli złoży do depozytu sądowego oznaczoną, przez władzę wodną kwotę wynagrodzenia, a dla odszkodowań płatnych po wykonaniu orzeczenia da zabezpieczenie.

Pouczenie o środkach prawnych.

Art. 204. (1) Władze, wydające orzeczenia w myśl niniejszej ustawy, winny w swych orzeczeniach i zarządzeniach wyraźnie wymienić, czy podlegają one jeszcze dalszemu zaskarżeniu, oraz wskazać termin do wniesienia odwołania i władzę, do której je wnieść należy. Jeżeli w razie mylnego wyznaczenia terminu w orzeczeniu lub zarządzeniu wniesiono odwołanie wprawdzie w terminie wyznaczonym, ale dopiero po upływie właściwego terminu ustawowego, w takim razie postąpić należy z odwołaniem, jak gdyby było wniesione w terminie ustawowym.

(2) Jeżeli orzeczenie lub zarządzenie mylnie wskazuje władzę, do której odwołanie podać należy, postąpi instancja odwoławcza z odwołaniem tak, jak gdyby było podane do władzy właściwej.

(3) W razie mylnego oznaczenia w orzeczeniu lub zarządzeniu, iż nie podlega ono już tokowi instancji, jak również w razie nieumieszczenia w orzeczeniu lub zarządzeniu pouczenia prawnego, służy interesowanemu prawo żądania z zachowaniem toku instancji sprostowania, względnie uzupełnienia orzeczenia lub zarządzenia.

Doręczenie orzeczenia.

Art. 205. (1) Orzeczenie winno być doręczone przedsiębiorcy, tudzież wszystkim urzędom i osobom, które podniosły sprzeciwy i roszczenia.

(2) Jeżeli przedmiot wywłaszczony zapisany jest w księdze gruntowej (hipotecznej), ma władza orzekająca po prawomocności orzeczenia odnieść się do właściwego sądu o zanotowanie wywłaszczenia.

Sąd ma skutecznie zanotowanie we właściwym wykazie.

Koszty postępowania.

Art. 206. (1) Koszty postępowania przy udzieleniu pozwolenia ponosi przedsiębiorca. Koszty, wywołane nieuzasadnionymi sprzeciwami i roszczeniami, mogą być jednak w orzeczeniu nałożone na tego, kto je podniósł. Koszty badań, spowodowanych przekroczeniami ustawy, ponoszą uznani za winnych.

(2) Koszty postępowania administracyjnego, przeprowadzonego we wspólnym interesie, mają być rozdzielone na interesowanych, stosownie do ich udziału.

(3) Dopóki nie będą wydane przepisy specjalne dla postępowania administracyjnego, należy co do wysokości kosztów, przyznać się mających stronom, świadkom, zastępcom prawnym i znawcom stosować normę sądową.

(4) O obowiązku ponoszenia kosztów postępowania i wysokości kosztów orzeka władza, która wydaje orzeczenie w sprawie głównej.

Odwołanie.

Art. 207. (1) Przeciw orzeczeniu władzy wodnej przysługuje prawo odwołania w ciągu dni trzydziestu od dnia, następującego po doręczeniu, do wyższej instancji, o ile orzeczenie nie dotyczy odszkodowania. Odwołanie można wnieść ustnie, pisemnie lub telegraficznie. Dzień oddania na pocztę, lub do urzędu telegraficznego uważany będzie za dzień wniesienia odwołania. O zachowaniu terminu wniesienia odwołania orzeka instancja odwoławcza. Odwołanie wnosić należy do tej władzy, która wydała orzeczenie.

(2) O ile orzeczenie dotyczy odszkodowań, mogą interesowani w ciągu trzech miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia udać się na drogę sądową (art. 203 ust. 2).

(3) Przeciw orzeczeniom, wydanym w dwóch instancjach, przysługuje tylko prawo zażalenia do Trybunału Administracyjnego z powodu naruszenia przepisów ustawy.

Skutek odraczający odwołania.

Art. 208. Odwołanie, wniesione we właściwym czasie, ma skutek odraczający, z wyjątkiem zarządzeń tymczasowych, wydanych przez władzę w toku postępowania wodno-prawnego (art. 228).

2. Postępowanie przy zawiązywaniu spółek wodnych.

Właściwość władzy.

Art. 209. Postępowanie przy zakładaniu spółek wodnych i związków waloowych przeprowadza władza administracyjna I instancji. Jeżeli jest interesowana gmina, sprawująca władzę administracyjną I instancji, lub teren spółki leży w kilku okręgach administracyjnych, ma zastosowanie przepis art. 188.

Wdrożenie postępowania na podstawie projektu.

Art. 210. (1) Postępowanie dla założenia spółki może być wdrożone z urzędu, albo na wniosek interesowanych. Postępowanie winno opierać się na projekcie, który musi zawierać:

- 1) potrzebne rysunki i objaśnienia;
- 2) kosztorys przedsiębiorstwa;
- 3) wykaz gruntów, kopalń i zakładów przemysłowych, które mają wziąć udział w spółce, jak również spółek i innych związków (art. 137), które mają być do udziału pociągnięte.

(2) Dla przygotowania głosowania należy dołączyć do projektu: gdy chodzi o udział gruntów, wyciągi katastralne, potrzebne do oznaczenia powierzchni i czystego dochodu, służącego do wymiaru podatku

gruntowego, względnie inne urzędowe dane, służące do wymiaru tego podatku, albo gdy grunty wszystkie razem uległy scaleniu (komasacji), wyciągi z ustalonych przytem wykazów, odnoszących się do wartości gruntów i dochodów z nich. Gdy chodzi o udział w spółce kopalni, zakładów przemysłowych, spółek wodnych albo innych związków, należy dołączyć do podania obliczenie spodziewanych korzyści przedsiębiorstwa i podać miarę, według której korzyść tę należy rozłożyć na grunta, kopalnie, zakłady przemysłowe i związki.

(3) Jeżeli postępowanie wywołane zostało na wniosek interesowanych, winien wnioskodawca na żądanie władzy administracyjnej dostarczyć wyszczególnionych w ust. 2 dokumentów, wykazów i obliczeń.

Delegowanie specjalnego komisarza.

Art. 211. (1) Jeżeli wniosek na wdrożenie postępowania dla utworzenia spółki wodnej jest niedopuszczalny (art. 133 i 134), niewykonalny pod względem technicznym i gospodarczo nieuzasadniony, może być zgóry odrzucony orzeczeniem umotywowanem.

(2) W razie przeciwnym władza deleguje specjalnego komisarza do rozprawy z uczestnikami. To samo stosuje się, jeżeli postępowanie ma być wdrożone z urzędu.

Ułożenie statutu i tymczasowe obliczenie korzyści z przedsiębiorstwa.

Art. 212. Komisarz ma ułożyć statut, wystarać się o dokumenty i wykazy, wyszczególnione w art. 210, o ile ich jeszcze nie przedłożono, i, jeżeli chodzi nie tylko o same grunty, obliczyć tymczasowo oczekiwane z przedsiębiorstwa dla poszczególnych interesowanych korzyści. Przy spółkach dla utrzymywania wód w czystości uważa się za korzyść także usunięcie zanieczyszczenia, które zainteresowany spowodował. Korzyść oblicza się według stopnia zanieczyszczenia.

Ochwalenie projektu, zawiązania spółki i statutu. Wybór pełnomocników.

Art. 213. (1) Komisarz ma następnie po udzieleniu wyjaśnień przy pomocy znawcy technicznego spowodować uchwałę interesowanych w sprawie projektu i zawiązania spółki.

(2) Gdy zapadnie uchwała zawiązania spółki, ma komisarz wywołać uchwałę co do statutu i wszystkich innych punktów, co do których uważa to za potrzebne, w wypadkach zaś, przewidzianych w art. 167, uchwałę w sprawie zastosowania przymusu przystąpienia do spółki. W tym celu interesowani mogą wybrać pełnomocników.

(3) W wypadkach, przewidzianych w art. 167, mogą sprzeciwiający się żądać, aby głosujący za i przeciw wybierali oddzielnie pełnomocników, których liczba odpowiadać ma w przybliżeniu stosunkowi głosów, oddanych za i przeciw zawiązaniu spółki. Liczbę pełnomocników oznacza komisarz.

(4) Pełnomocnicy mają prawo dokonywać zmiany projektu, gdy nie powzięto wyraźnie innej uchwały.

Art. 214. (1) Uchwały w sprawie projektu, zawiązania spółki, statutu i przymusu przystąpienia do spółki mogą być powzięte w jednym lub kilku terminach.

(2) Uchwały pełnomocników zapadają większością głosów; każdy pełnomocnik ma jeden głos.

(3) Pełnomocnicy mają prawo za zezwoleniem komisarza na wypadek zatwierdzenia statutu zawierać umowy imieniem zawiązać się mającej spółki.

Większość potrzebna do uchwał.

Art. 215. Aż do zatwierdzenia statutu wystarcza dla wszystkich uchwał zgromadzenia interesowanych, z wyjątkiem uchwały co do zawiązania spółki, zwykła większość obecnych, którzy stawili się do głosowania w wyznaczonym terminie. Wyjątek od tego stanowi uchwała, która ustanawia miarę odmienną od ustalonej w art. 155 dla udziału w ciężarach spółki lub dla stosunku głosów członków. Większość oblicza się w tym wypadku według czystego dochodu gruntowego, względnie według innych danych, służących do wymiaru podatku gruntowego, albo według wartości lub dochodu uczestniczących gruntów, oszacowanych w postępowaniu komasacyjnym (art. 210 ust. 2), jeżeli zaś chodzi o udział kopalni, zakładów przemysłowych, spółek wodnych lub innych związków—według tymczasowo obliczonej korzyści (art. 212).

Przesłuchanie interesowanych w sprawie przymusowej spółki.

Art. 216. Jeżeli interesowani sprzeciwiają się zawiązaniu spółki dla celów, przewidzianych w ustępie 1 art. 173, winien komisarz przesłuchać uczestników co do warunków utworzenia przymusowej spółki i co do statutu.

Głosy współwłaścicieli.

Art. 217. Głosy, przysługujące współwłaścicielom gruntu, kopalni, albo zakładu przemysłowego uważa się za oddane za tym wnioskiem, za którym głosowała większość obecnych przy głosowaniu współwłaścicieli, obliczona według wielkości ich udziałów.

Rozstrzygnięcie zarzutów.

Art. 218. (1) Zarzuty interesowanych, tudzież warunki zastosowania przymusowego udziału w spółce i wnioski co do zwrotu kosztów prac przedwstępnych należy zbadać wspólnie z interesowanymi lub ich pełnomocnikami przy udziale znawców.

(2) Komisarz winien zmienić tymczasowe ustalenie korzyści, jeżeli wniesione przeciw temu ustaleniu zarzuty większość uczestników uzna za uzasadnione. W razie przeciwnym rozstrzyga władza, która delegowała komisarza. W ten sposób dokonane ustalenie korzyści obowiązuje tylko przy potrzebnych głosowaniach aż do zatwierdzenia statutu.

Utrzymanie porządku przy rozprawach.

Art. 219. Utrzymanie porządku przy rozprawach należy do komisarza. Może on na uczestników, znawców lub inne osoby, które dopuściły się niewłaściwości podczas rozpraw, nakładać kary porządkowe do wysokości 50 marek z zastrzeżeniem ścigania w drodze karno-sądowej.

Spisanie protokołu.

Art. 220. Z rozpraw, przeprowadzonych z interesowanymi i ich pełnomocnikami, należy spisać protokół. Do protokołu musi być wciągnięte nałożenie kary porządkowej (art. 219) i powód nałożenia kary. Protokół ma być podpisany przez komisarza, ewent-

tualnie przez protokulanta i znawców, oraz przez pełnomocników, jeżeli zostali wybrani.

Terminy wezwania do rozpraw i do głosowania.

Art. 221. (1) Do rozpraw należy zawezwać interesowanych najpóźniej na tydzień przed terminem. W nagłych wypadkach termin zawezwania może być skrócony do 3 dni. W wezwaniu należy podać przedmiot rozprawy.

(2) Przed powzięciem uchwały co do statutu należy projekt tegoż na 8 dni przedtem wyłożyć do publicznego wglądu i w wezwaniu podać miejsce i czas wyłożenia.

(3) Pominąwszy wezwania do głosowania nad założeniem spółki, przy której wykonanie przymusu do udziału nie jest dopuszczalne, wezwania wydaje się z ostrzeżeniem, że nie jawiących się albo nie głosujących uważać się będzie za zgadzających się z większością głosów.

Zatwierdzenie i ogłoszenie statutu.

Art. 222. (1) W razie przymusowego pociągnięcia mniejszości (art. 134 ust. 2 punkt 2 i art. 167) i przy utworzeniu spółki przymusowej (art. 134 ust. 2 punkt 3 i art. 173) orzeka właściwa władza administracyjna po ukończeniu rozpraw w razie sporu o tem, czy zachodzą warunki dla zastosowania przymusu przystąpienia do spółki.

(2) Przeciw orzeczeniu przysługuje prawo odwołania do wyższej instancji.

(3) Statut spółki, utworzonej uchwałą większości interesowanych, zatwierdza władza, która delegowała komisarza, statut zaś spółki przymusowej wydaje władza administracyjna drugiej instancji.

(4) Statut należy ogłosić w dzienniku urzędowym. Ogłoszenie może się ograniczyć do podania daty statutu, tudzież postanowień, określonych w punktach 1, 2, 9, 10 i 12 art. 142.

Wybór i ukonstytuowanie zarządu.

Art. 223. Po utworzeniu spółki ma władza nadzorcza natychmiast zarządzić wybór i ukonstytuowanie zarządu spółki według przepisów statutu.

Koszty zawiązania spółki.

Art. 224. (1) Rozprawy i czynności władz administracyjnych, sądowych i innych, dotyczące postępowania przy zawiązywaniu spółek wodnych dla osuszenia i nawodnienia gruntów, tudzież ochrony od powodzi, wolne są od należności i stempli. Do tych czynności należy także sporządzanie i uwierzytelnianie wyciągów katastralnych i hipotecznych (gruntowych).

(2) Wydatki w gotówce, spowodowane wnioskami lub zarzutami, które zostały odrzucone lub cofnięte, mogą być nałożone na wnioskodawcę, lub na tego, który podniósł zarzuty. Z innych wydatków w gotówce ponosi koszty podróży i diety biorących udział w postępowaniu urzędników państwowych oraz resztę wydatków spółka wodna.

(3) Gdy spółka wodna została zawiązana, może władza administracyjna zobowiązać spółkę do zwrotu celowo użytych przez wnioskodawcę wydatków w gotówce na prace przedwstępne, jeżeli wniosek taki został zgłoszony przed ukończeniem rozpraw komisyjnych.

Zażalenie na komisarza.

Art. 225. Żażalenie przeciw prowadzeniu postępowania przez komisarza, tudzież przeciw karom porządkowym (art. 219) rozstrzyga władza, która delegowała komisarza.

ROZDZIAŁ III.

Nadzór władz wodnych.

Art. 226. Wykonanie wszystkich zakładów, na które według niniejszej ustawy potrzeba pozwolenia, podlega nadzorowi władz wodnych.

Art. 227. (1) Bezpośredni nadzór nad wszystkimi zakładami wodnymi wykonują miejscowe władze policyjne, które w wypadkach nagłych mają bezzwłocznie zarządzić to, czego wymaga interes publiczny bezpieczeństwa, gdzie jednak niema niebezpieczeństwa w zwłóce, mają przedtem zasięgnąć wskazówki u właściwej władzy wodnej.

(2) Jeżeli obowiązani nie uczynią zadość w wyznaczonym terminie otrzymanemu poleceniu, miejscowa władza policyjna jest upoważniona przeprowadzić na koszt ociągających się potrzebne roboty.

Art. 228. (1) Władza wodna może w toku postępowania wodno-prawnego wydać potrzebne zarządzenia tymczasowe z urzędu w celu strzeżenia interesów publicznych, na wniosek zaś stron w celu powstrzymania niebezpieczeństwa dla interesów prywatnych.

(2) Również może władza wodna, jeżeli zachodzi spór co do wykonywania praw używania wody, na wniosek stron uregulować tymczasowymi zarządzeniami wykonywanie spornego prawa do czasu załatwienia sporu.

(3) Tymczasowe zarządzenie, które ma być wydane w interesie strony, należy uczynić zależnym od złożenia odpowiedniego zabezpieczenia. Od złożenia zabezpieczenia wolne są: Państwo, związki samorządowe i spółki wodne.

ROZDZIAŁ IV.

Księgi wodne.

Art. 229. (1) Każda władza administracyjna I instancji ma prowadzić księgę wodną wraz ze zbiorem map wodnych i dokumentów, w której mają być uwidocznione wszystkie w powiecie już istniejące i na podstawie tej ustawy nowo nabyte prawa używania wody, jako też wszystkie postanowienia co do wysokości piętrzenia, ilości wody i zachodzące w tym względzie zmiany z powołaniem się na odnośne orzeczenia, zarówno jak i spółki wodne (związki wałowe). Statut, spis członków spółki, zarządu, względnie wydziału, jak również podpisy osób, podpisujących za zarząd, należy uwidocznnić w osobnym dodatku do księgi wodnej. Każda w tym względzie zachodząca zmiana winna być zaznaczona w tym dodatku.

(2) Każdemu wolno przeglądać księgę wodną, protokoły rozpraw urzędowych, na które się w niej powołano, jako też mapy wodne, oraz brać odpisy za złożeniem przepisanej należności.

(3) Urządzenie tudzież prowadzenie księgi wodnej i zbioru map wodnych i dokumentów uregulowane zostanie w drodze rozporządzenia.

CZĘŚĆ SIÓDMA.

O komisjach rewizyjnych wodnych.

Utworzenie komisji.

Art. 230. (1) Rozporządzeniem Rady Ministrów będą tworzone dla wód płynących, z wyjątkiem żeglownych i spławnych, komisje rewizyjne.

(2) Komisje rewizyjne mogą być utworzone także dla całego powiatu lub poszczególnych części powiatu.

(3) Postanowienie to nie ma być zastosowane do wód płynących, których utrzymanie należy do Państwa, województw, powiatów i związków wałowych.

Skład komisji.

Art. 231. (1) Skład komisji ma być w rozporządzeniu w ten sposób określony, ażeby oprócz państwowej administracji wodnej miały w komisji przedstawiciele wedle możliwości wszystkie grupy produkujące i związki publiczne, które są interesowane w utrzymaniu i użytkowaniu wód płynących.

(2) Komisja składać się ma najmniej z trzech członków. Przedstawiciela państwowej administracji wodnej wyznacza wojewoda na wniosek okręgowej dyrekcji robót publicznych, innych zaś członków wybiera na lat pięć sejmik powiatowy (rada powiatowa). Przewodniczącego i jego zastępcę wybiera komisja. Przedstawiciel państwowej administracji wodnej może być także wybrany przewodniczącym.

Zakres działania komisji.

Art. 232. (1) Komisja rewizyjna ma w miarę potrzeby oglądać przydzielone jej wody płynące i sprawdzać:

- 1) czy wody płynące i ich brzegi są należycie utrzymywane;
- 2) czy nie zaszedł wypadek niedopuszczalnego zanieczyszczenia wody;
- 3) czy użytkowanie wody przez uprawnionych odpowiada przepisom niniejszej ustawy.

Spostrzeżenia i stwierdzone braki przedkłada komisja władzy wodnej.

(2) Rozporządzenie Rady Ministrów może upoważnić Komisję lub jej przewodniczącego do ustalania w zastępstwie władzy wodnej rodzaju i rozmiarów robót, jakie mają być wykonane dla utrzymania wody płynącej i jej brzegów (art. 78 i 79), oraz do oznaczenia terminu ich wykonania przez wydawanie zarządzeń policyjnych.

Wykonanie zarządzeń, wydanych przez komisję, należy do władzy wodnej.

(3) Przeciw zarządzeniom komisji i przewodniczącego przysługują te same środki prawne, co przeciw zarządzeniom władzy wodnej.

Udzielanie opinii.

Art. 233. Komisje rewizyjne są uprawnione, a na żądanie władz administracyjnych obowiązane, udzielać opinii w sprawie gospodarki wodnej na przydzielonych im wodach płynących.

Uchwały komisji.

Art. 234. (1) Uchwały komisji zapadają większością głosów; przy równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

(2) Do ważności uchwał potrzebna jest obecność przynajmniej trzech członków. Rozporządzenie Rady Ministrów może przepisać potrzebną dla powzięcia uchwał obecność większej liczby członków.

Pokrycie kosztów.

Art. 235. (1) Koszty komisji rewizyjnej pokrywa w każdym powiecie powiatowy związek komunalny, w miastach zaś, wydzielonych z powiatowego związku komunalnego, — gmina miejska.

(2) Członkom wybranym komisji rewizyjnej może przyznać reprezentacja powiatowa (miejska) odszkodowanie za udział w objazdach i posiedzeniach.

(3) Koszty udziału urzędników technicznych w objazdach i posiedzeniach komisji ponosi Skarb Państwa.

Kontrola urządzeń spółek wodnych.

Art. 236. Komisje rewizyjne mogą także przeprowadzać coroczną kontrolę urządzeń spółek wodnych, przewidzianą w art. 166. W tym wypadku zarząd spółki musi mieć przedstawiciela w komisji rewizyjnej.

Prawo wstępu na brzeg.

Art. 237. Komisjom rewizyjnym, tudzież upoważnionym przez nie funkcjonariuszom przysługuje prawo oglądać i objeżdżać wody płynące i przechodzić ich brzegami. Poszkodowany ma prawo do odszkodowania; nieznaczne szkody nie mają być jednak brane pod uwagę.

CZĘŚĆ ÓSMA.

O wojewódzkich radach wodnych.

Zakres działania rad wodnych.

Art. 238. (1) W każdym województwie ma być utworzona rada wodna, która w ważnych sprawach gospodarstwa wodnego, dotyczących województwa, winna być przez właściwych ministrów wysłuchana i uprawniona jest w tych sprawach przedkładać samodzielnie opinię właściwym ministrom. Nadto mają władze wodne zasiegać opinii wojewódzkich rad wodnych w następujących sprawach:

- 1) odprowadzania wody lub innych płynów ponad miarę powszechnego użytkowania do wód płynących (art. 25 ust. 1);
- 2) spławu tratw i spustu drzewa na wodach prywatnych (art. 31 ust. 1);
- 3) zaniechania utrzymywania wody publicznej, uregulowanej na podstawie zatwierdzonego planu (art. 76 ust. 4);
- 4) zawiązania przymusowej spółki wodnej (związku wałowego);
- 5) udzielania pozwoleń wodno-prawnych na zakłady do piętrzenia wody na wodach publicznych.

(2) Rada wodna województwa warszawskiego jest zarazem radą wodną dla miasta Warszawy.

Skład rad wodnych.

Art. 239. (1) Przewodniczącego wojewódzkiej rady wodnej i jego zastępcę mianuje Prezydent Rzeczypospolitej. Innych członków i ich zastępców wybiera po jednej trzeciej części reprezentacje wojewódzkie, a dopóki te reprezentacje nie zostaną powołane do życia, rady wojewódzkie, względnie Tym-

czasowy Wydział Samorządowy w b. Galicji ze Spiszem i Orawą, dalej korporacje rolnicze, tudzież korporacje przemysłowe i rękodzielnicze.

(2) Członkowie i ich zastępcy wybierani są na lat 5. Ustępujący członkowie mają jednak pełnić swe czynności aż do wprowadzenia w urządowanie nowo wybranych.

(3) Dla przygotowania uchwał może rada wodna wylonić stałe komisje. Tok czynności rady i komisji, tudzież organizację komisji określi regulamin, uchwalony przez radę, a zatwierdzony przez Ministrów: Robót Publicznych, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, tudzież Przemysłu i Handlu.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 240. Bliższe postanowienia co do wojewódzkich rad wodnych wydane zostaną rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Ministrów: Robót Publicznych, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, tudzież Przemysłu i Handlu.

CZĘŚĆ DZIEWIĄTA.

Postanowienia karne.

Kompetencja sądów.

Art. 241. Grzywnie do 5.000 marek ulegnie ten, kto bez zezwolenia władzy na obszarze zalewu wód nieobjawianych na wielką wodę wznosi, rozszerza, przenosi lub usuwa wystające nad powierzchnią ziemi urządzenia (art. 114 ust. 1), oraz kto nie wypełnia warunków udzielonego pozwolenia.

Art. 242. (1) Karze aresztu do sześciu tygodni i grzywnie do 10.000 marek, lub jednej z tych kar ulegnie ten, kto z rozmysłu wbrew przepisom art. 18 ust. 2 i art. 25 wodę, albo inne materje płynne, wskutek których woda ulec może zanieczyszczeniu, wprowadza do wody, albo wbrew przepisom ustawy;

- a) nie urządzi i nie utrzymuje znaków wodnych na urządzeniach piętrzących wodę (art. 65 ust. 2),
- b) stale unieruchomi lub znieśli zakład piętrzący wodę bez zezwolenia władzy (art. 70 ust. 1),
- c) bez upoważnienia władzy spuszcza nagle nagromadzoną wodę (art. 71),
- d) nie utrzymuje stanu wody na wysokości, ustalonej znakiem wodnym (art. 72 ust. 1—3).

Gdy czyn popełniono z niedbalstwa, winny ulega grzywnie 1.000 do 5.000 marek.

Art. 243. (1) Gdy wbrew przepisom art. 18 ust. 2 i art. 25 woda lub inne ciecze, mogące powodować zanieczyszczenie, zostały do wody wprowadzone, przedsiębiorca i kierownik zakładu ulegną grzywnie do 150 tysięcy marek, jeżeli ze swej strony zaniedbali należytego dozoru, albo też dopuścili się zaniedbania przy wyborze i kontroli personelu nadzorczego.

(2) Na tych samych zasadach ulegnie grzywnie do 15.000 marek uprawniony do piętrzenia wody w wypadkach wykroczeń przeciw przepisom art. 65 ust. 2, art. 70 ust. 1, art. 71 i 72 ust. 1 — 3, popełnionych przez inne osoby.

Art. 244. (1) Surowsze postanowienia ustaw karnych pozostają w mocy.

(2) Karom, przewidzianym w art. 241 i 242, ulegnie również ten, kto drugiego do popełnienia przestępstwa skłoni lub w popełnieniu przestępstwa był pomocny.

Art. 245. W b. zaborze austriackim można do czasu wprowadzenia jednolitego ustawodawstwa karnego od wyroku odwołać się na niekorzyść oskarżonego.

Art. 246. Właściwemi do orzekania o czynach karygodnych z art. 241—244 są sądy pokoju (sądy powiatowe).

Kompetencja władz administracyjnych.

Art. 247. (1) Wszelkie uszkodzenia i nadwyrężenia zakładów i budowli wodnych, jeżeli nie podpadają pod powszechną ustawę karną, będą karane przez właściwą terytorjalnie władzę administracyjną pierwszej instancji grzywnami do 1.000 marek. Takiej samej karze podlega, kto bez zezwolenia władzy znieśli zupełnie budowlę wodną już istniejącą.

(2) Przekroczenia ustaw, regulujących prawo wodne, jakoteż wydanych w celu ich przeprowadzenia rozporządzeń i zarządzeń, o ile te przekroczenia nie podpadają pod powszechną ustawę karną, będą karane przez właściwą terytorjalnie władzę administracyjną pierwszej instancji grzywnami do 1.000 marek.

(3) W każdym orzeczeniu karnem, którym nałożono grzywnę, należy zarazem oznaczyć karę pozbawienia wolności, która w razie nieściągalności ma być wymierzona zamiast grzywny. Areszt zastępczy nie może przekraczać dni czterdziestu.

(4) Jeżeli sprawca dopuszcza się złośliwości, albo ciężkiego niedbalstwa lub też ponownie podpada karze, natenczas można zamiast lub obok grzywny orzec areszt do dni czterdziestu.

(5) Orzeczenia karne w sprawach wodnych mają zawierać:

- a) prawne określenie czynu karygodnego, miejsca i czasu jego popełnienia;
- b) nazwę skarżącego;
- c) wymiar kary;
- d) uzasadnienie orzeczenia;
- e) pouczenie o środkach prawnych.

Art. 248. (1) Aż do wydania szczegółowych w tym względzie przepisów od orzeczeń karnych władz administracyjnych, zapadłych w drugiej instancji, można odwołać się w ciągu dni czterdziestu do miejscowego właściwego sądu okręgowego, który rozstrzyga prawomocnie przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o odwołaniu się od wyroków sądu pokoju (powiatowego). Sąd nie może jednak uchylić orzeczenia władzy administracyjnej z przekazaniem sprawy do ponownego rozpatrzenia i zawyrokowania. Wniesienie odwołania do sądu od wyroku władzy administracyjnej wstrzymuje wykonanie kary.

(2) W b. dzielnicy pruskiej stosuje się art. 10 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. № 75 poz. 511) do czasu wprowadzenia jednolitego ustawodawstwa karnego.

Art. 249. (1) We wszystkich przypadkach, w których, ktoś przekroczył postanowienia niniejszej ustawy, musi on bez względu na poniesioną karę i obowiązek odszkodowania usunąć na własny koszt samo-

wolnie przedsięwziętą zmianę, albo dokonać zaniechanych robót, jeżeli zagrożony albo dotknięty szkodą tego zażąda, albo też dobro publiczne tego wymaga.

(2) Władza administracyjna ma sprawę jaknajrychlej rozstrzygnąć i orzeczenie wykonać.

(3) W razie zasądzenia w drodze administracyjnej może władza administracyjna na wniosek poszkodowanego rozstrzygnąć także o obowiązku odszkodowania, jeżeli wynik postępowania karnego daje do tego dostateczną podstawę. Wolno jednak interesowanym, jeżeli nie zadowolą się wydanym przez władzę administracyjną orzeczeniem co do obowiązku odszkodowania, udać się o rozstrzygnięcie do sądu natchmiast lub w ciągu miesiąca po prawomocności orzeczenia administracyjnego. Dopiero po bezskutecznym upływie tego terminu można na podstawie orzeczenia administracyjnego wdrożyć egzekucję.

Dochód z grzywien.

Art. 250. Grzywny, nakładane przy wykonywaniu niniejszej ustawy przez władze administracyjne, wpływają do funduszków samorządów wojewódzkich na cele popierania budowy wodnych, o ile ustawy specjalne nie przekazują tych grzywien funduszom konserwacyjnym przedsiębiorstw meljoracyjnych.

Przedawnienie.

Art. 251. (1) Dochodzenie i karanie przekroczenia, przewidzianego w art. 247 ust. 1, przedawnia się w ciągu trzech miesięcy, a przekroczenia, przewidzianego w art. 247 ust. 2, w ciągu sześciu miesięcy.

(2) Bieg przedawnienia rozpoczyna się, jeżeli karygodna czynność się zakończyła, albo też karygodne zachowanie się ustaje. Każdy akt, mający charakter ścigania sprawcy, przerywa biegnące na jego korzyść przedawnienie.

(3) Przedawnienie karygodnej czynności nie rozciąga się na obowiązek, który na sprawcę wkłada art. 249, jak również na obowiązek odszkodowania.

CZĘŚĆ DZIESIĄTA.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

Art. 252. (1) Przysługujące przy wejściu w życie niniejszej ustawy prawa:

- 1) użytkowania wody płynącej w jeden ze sposobów, wymienionych w art. 45;
 - 2) rozporządzania wodą jeziora, nie należącego do wody płynącej i wodą podziemną poza ograniczeniami art. 18 i 19;
 - 3) żądania przyjęcia dziko spływającej wody przez właścicieli niżej położonych gruntów.
- Pozostają nienaruszone, o ile oparte są na specjalnym tytule prawnym.

(2) Przysługujące przy wejściu w życie niniejszej ustawy, a nie oparte na specjalnym tytule prawa użytkowania wody płynącej i innych wód w myśl ust. 1 p. 1 i 2 mają o tyle i tak długo moc obowiązującą, o ile istnieją prawne urządzenia, służące do ich wykonywania, jeżeli urządzenia te wzniezione zostały przed 1 stycznia 1923 r., lub przed tym terminem przystąpiono legalnie do ich wykonania.

(3) Uważa się za domniemane prawne istnienie zakładu, który w dniu 1 stycznia 1923 r. istniał dłużej niż lat 10. Domniemanie to nie stosuje się

do tego, kto w ciągu ostatnich dziesięciu lat podniósł zarzuty przed właściwą władzą przeciw prawnemu istnieniu zakładu.

(4) Treść prawa, utrzymanego w mocy w myśl niniejszego artykułu, o ile ono jest oparte na szczególnym tytule, określa się według tego tytułu. Zresztą pozostają miarodajne dotychczasowe ustawy z następującymi bliższymi postanowieniami i ograniczeniami:

- a) zanieczyszczanie wody, które przekracza zwykłą normę, jest niedopuszczalne;
- b) prawo piętrzenia wody poza granicą własnych gruntów nie może być nabyte na podstawie zasiedzenia;
- c) gdy po wejściu w życie tej ustawy skutkiem wykonywania prawa wydobywania wody podziemnej wyniknie szkoda rodzaju, określonego w art. 19 ust. 1, poszkodowani mogą żądać wykonania urządzeń, które zapobiegają szkodzie, albo ją wyrównują, jeżeli takie urządzenia dadzą się pogodzić z przedsiębiorstwem i gospodarczo usprawiedliwić. W przeciwnym razie mogą żądać odszkodowania, o ile przedsiębiorca bez narażenia sprawności i rentowności przedsiębiorstwa jest w stanie dać odszkodowanie. Odszkodowanie może polegać na perjodycznych świadczeniach.

(5) Art. 63 należy odpowiednio zastosować do praw, utrzymanych w mocy.

(6) Zmiana stanu wody jest nadal w dotychczasowym zakresie dozwolona, jeżeli jest spowodowana wprowadzeniem wody z jezior i stawów rybnych, o ile bywają spuszczone dla oczyszczenia dna, obsiania lub polowu ryb.

Art. 253. (1) Prawa użytkowania wód płynących w jeden ze sposobów, wymienionych w art. 45, które według art. 252 zostają utrzymane w mocy, wygasają po upływie lat pięciu po wejściu w życie tej ustawy, jeżeli przed tem nie wniesiono podania o wpisanie ich do księgi wodnej. Do praw, wpisanych do księgi hipotecznej (gruntowej), przepis ten nie ma zastosowania.

(2) Władza, prowadząca księgi wodne, winna w ciągu pierwszego i czwartego roku po wejściu w życie tej ustawy ostrzec przez publiczne ogłoszenie w sposób zwyczajnie używany o wygaśnięciu praw, jeżeli w terminie, oznaczonym w ust. 1, nie zostanie wniesione podanie o wpisanie ich do księgi wodnej. Oprócz tego należy na to ogłoszenie zwrócić uwagę wszystkim znanych władzy osób, których prawa wygasłyby bez wniesienia takiego podania.

Art. 254. (1) Istniejące w czasie wejścia w życie tej ustawy prawa do wody płynącej, które nie podpadają pod art. 252 ust. 1 p. 1, pozostają w mocy w dotychczasowej rozciągłości, o ile opierają się na szczególnym tytule. Odnosi się to w szczególności do prawa przewozu, jak i do praw użytkowania, które przysługują właścicielom gruntów nadbrzeżnych i innym osobom, chociażby nie były właścicielami wody, w szczególności zaś do prawa wykonywania rybołówstwa i użytkowania roślin wodnych, o ile to nie przeszkadza przeznaczeniu wody płynącej dla odpływu, a na wodach żeglownych także dla żeglugi.

(2) Na dalsze wykonywanie uprawnień, które według niniejszej ustawy wymagałyby pozwolenia

władzy, lecz według ustaw dawniejszych nie potrzebowały, nie jest wymagane pozwolenie dodatkowe.

(3) Na podanie uprawnionych ma władza wpisać odnośne uprawnienie do księgi wodnej, a w razie zachodzących warunków z art. 65 i 66 zarządzić ustawienie znaków wodnych.

(4) Jeżeli istnienie i rozmiar prawa nie będą wykazane w sposób, wykluczający wszelką wątpliwość, ma władza zbadać sprawę i rozstrzygnąć w drodze postępowania według postanowień części szóstej niniejszej ustawy.

Art. 255. Do spraw, dla których wdrożono postępowanie przed wejściem w życie tej ustawy, mają być stosowane dotychczasowe ustawy pod względem właściwości władz, postępowania i środków prawnych, z wyjątkiem b. zaboru rosyjskiego, gdzie mają być stosowane przepisy niniejszej ustawy.

Art. 256. (1) Nienaruszone pozostają przepisy ustaw: górniczej, lasowej i rybackiej, o ile się nie sprzeciwiają niniejszej ustawie.

(2) O ile chodzi o użytkowanie wody, nie przewidziane w ustawie górniczej, należy stosować przepisy niniejszej ustawy.

Art. 257. (1) W postępowaniu, które władze kolejowe przeprowadzić mają według przepisów o kolejach żelaznych, należy, o ile chodzi o budowę wodne, albo o zakłady do używania wody, stosować prawno materialne postanowienia niniejszej ustawy. Do urządzania na gruntach kolejowych zakładów, służących do używania wody gruntowej dla zaopatrzenia kolei w wodę potrzebną do ruchu kolejowego, nie potrzeba osobnego pozwolenia według art. 45 niniejszej ustawy. Natomiast do udzielenia pozwolenia na pobór wody i użytkowanie motorowej siły wodnej dla ruchu kolejowego powołane są władze wodne według postanowień niniejszej ustawy.

(2) Do rozpraw wodno-prawnych, zarządzonych wskutek podań o udzielenie pozwolenia na używanie wody, albo do takich urzędzeń, które mają na celu ochronę przed szkodliwym działaniem wody, należy zapraszać właściwe nadzorcze władze kolejowe, jeżeli w tem są interesowane koleje żelazne.

Art. 258. Rząd wyda w drodze rozporządzenia przepisy:

- 1) co do sposobu powoływania rzeczoznawców w dziedzinie postępowania wodno-prawnego, oraz wpływu stron interesowanych na wybór rzeczoznawców;
- 2) w sprawie strzeżenia i zastępowania interesów publicznych w postępowaniu wodno-prawnym;
- 3) w sprawie zakładania, utrzymywania, użytkowania i spuszczenia stawów, które nie są w połączeniu z zakładami o sile wodnej;
- 4) w sprawie założenia i utrzymywania katastru sił wodnych w Ministerstwie Robót Publicznych;
- 5) co do obniżania lub podwyższania datków konkurencyjnych do kosztów utrzymania wód płynących i ich brzegów oraz obniżania i podwyższania grzywien za przekroczenia wodne w miarę wzrostu lub spadku waluty.

Art. 259. Przedstawicielstwom samorządów wojewódzkich (art. 3 ust. 4 Konstytucji) zestrzeżę się wydanie szczegółowych postanowień ustawowych

w ramach niniejszej ustawy co do utrzymania i regulacji wód płynących, oraz zabezpieczenia ich brzegów, co do ochrony od powodzi, osuszenia większych obszarów bagien, co do udziału w ciężarach spółki wodnej (art. 155) i przymusu przystąpienia do spółki (art. 167), co do udziału obywateli, powoływanych drogą wyborów do kolegów władz administracyjnych pierwszej i drugiej instancji przy wydawaniu orzeczeń wodno-prawnych (art. 66 i 67 Konstytucji), wreszcie co do podziału wód płynących na rewiry i przydzielania ich komisjom rewizyjnym (część siódma niniejszej ustawy), a to stosownie do potrzeb danego województwa.

Art. 260. (1) Do czasu ustawowego zorganizowania ciał samorządnych wyższego rzędu będą regulowane sprawy, zastrzeżone w niniejszej ustawie ustawodawstwu wojewódzkiemu: na obszarze województwa poznańskiego i pomorskiego statutem starostwa krajowego, na obszarze Małopolski rozporządzeniami Tymczasowego Wydziału Samorządowego, na obszarze b. zaboru rosyjskiego rozporządzeniami wojewody, opartymi na uchwałach rady wojewódzkiej, tam zaś, gdzie nie są jeszcze czynne rady wojewódzkie—rozporządzeniami wojewody (Delegata Rządu w Wilnie), wydanymi po wysłuchaniu opinii sejmików powiatowych i rad miejskich miast wydzielonych. W tej samej drodze wydawane być mogą również postanowienia, przewidziane w art. 259 niniejszej ustawy z tem, że określone wyżej statuty i rozporządzenia, wydane na podstawie art. 259, wymagają zatwierdzenia ze strony właściwych ministerstw.

(2) Przez rady wojewódzkie, o których mowa w niniejszej ustawie, należy rozumieć: na obszarze województwa poznańskiego i pomorskiego—wydział krajowy, na obszarze b. zaboru rosyjskiego—rady wojewódzkie, zorganizowane na podstawie ustawy z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. U. R. P. № 65 poz. 395). Gdzie tych rad niema, wchodzi w ich miejsce w wypadkach, przewidzianych w art. 189 oraz w art. 194 ustęp końcowy niniejszej ustawy, wojewoda (Delegat Rządu w Wilnie); w ostatnim wypadku winien wojewoda działać po wysłuchaniu opinii sejmików powiatowych i rad miejskich miast wydzielonych.

(3) Grzywny, przeznaczone według art. 250 niniejszej ustawy dla funduszków samorządów wojewódzkich, wpływać będą aż do ustawowego zorganizowania ciał samorządu wyższego rzędu do izb skarbowych na rzecz samorządowego funduszu popierania budowli wodnych w obrębie województwa. Funduszem tym będzie dysponował wojewoda na podstawie uchwały rady wojewódzkiej, względnie, gdzie rady wojewódzkiej niema, po wysłuchaniu opinii sejmików powiatowych i rad miejskich miast wydzielonych. Na obszarze Małopolski będzie dysponował tym funduszem Tymczasowy Wydział Samorządowy, na obszarze województwa poznańskiego i pomorskiego—wydział krajowy.

Art. 261. (1) Jako wody żeglowne zostają uznane:

A) w dorzeczu Odry:

- 1) Odra od granicy czesko-słowackiej do granicy pruskiej,
- 2) Warta od Sieradza do granicy Państwa,
- 3) Odra od Zbąszynia do granicy Państwa,

- 4) Noteć Górna z jeziorami Gopłem, Szarlejskiem, Mielnem, Szadłogoszczem i Pturskiem do Górnego kanału Noteckiego, tudzież Noteć Dolna od kanału Bydgoskiego do granicy Państwa wraz ze Starą Notecią od mostu pod Drezdenkiem do ujścia do Noteci,
- 5) Kanał Bronisławski z jeziorem Bronisławskim i Pakoskiem od fabryki skrobi w Bronisławiu do Noteci,
- 6) Droga wodna Foluszowa z jeziorem Foluszowem, Ostrowieckiem i Kierzkowskim,
- 7) Górny kanał Notecki od Górnej Noteci do kanału Bydgoskiego;
- B) w dorzeczu Wisły:
 - 8) Wisła od ujścia Przemszy do morza Bałtyckiego,
 - 9) Przemsza od Mysłowic do Wisły,
 - 10) Dunajec od Nowego Sącza do Wisły,
 - 11) Nida od Czarnej Nidy do Wisły,
 - 12) Wisłoka od Jasła do Wisły,
 - 13) San od Sanoka do Wisły,
 - 14) Wieprz od ujścia Bystrzycy do Wisły,
 - 15) Pilica od ujścia Wolborki do Wisły,
 - 16) Bug od ujścia Raty do Wisły,
 - 17) Muchawiec od kanału Królewskiego do Buga,
 - 18) Narew od ujścia Biebrzy do Buga,
 - 19) Biebrza od kanału Augustowskiego do Narwi,
 - 20) Pisna od granicy wschodnio-pruskiej do Narwi,
 - 21) Drwęca od Wielkiego Młyna pod Lubiczem do Wisły,
 - 22) Brda od punktu, położonego 2,8 km. powyżej północnego mostu kolejowego pod Bydgoszczą, do Wisły,
 - 23) Czarna Woda od młyna w Przechowie (Schönaun) do Wisły,
 - 24) Wierzycza od mostu drogowego pod Gniewem do Wisły;
- C) w dorzeczu Niemna:
 - 25) Niemen od ujścia Szczary do granicy Państwa;
 - 26) Szczara od kanału Ogińskiego do Niemna,
 - 27) Wilja od ujścia Żemłany do granicy litewskiej;
- D) w dorzeczu Dźwiny:
 - 28) Dźwina od granicy białoruskiej do granicy łotewskiej;
- E) w dorzeczu Dniepru:
 - 29) Prypeć od ujścia Styru do granicy Państwa;
 - 30) Styr od Lucka do Prypeci;
 - 31) Jasiołda od kanału Ogińskiego do Prypeci;
 - 32) Pina od kanału Królewskiego do Jasiołdy;
- F) w dorzeczu Dniestru:
 - 33) Dniestr od Rozwadowa do granicy Państwa;
- G) w dorzeczu Dunaju:
 - 34) Prud od Kołomyi do granicy Państwa, tudzież następujące kanały żeglugi:
- H) w dorzeczu Odry i Wisły:
 - 35) kanał Bydgoski łączący Noteć pod Nakłem z Brdą pod Bydgoszczą;

I) w dorzeczu Wisły i Niemna:
36) kanał Augustowski, łączący Biebrzę z Niemnem;

J) w dorzeczu Wisły i Dniepru:

37) kanał Królewski łączący Muchawiec z Piną;

K) w dorzeczu Niemna i Dniepru:

38) kanał Ogińskiego, łączący Szczarę z Jasiołdą,
(2) Inne wody lub ich odcinki, mogą być uznane za żeglowne w drodze ustawy państwowej.

Art. 262. (1) Utrzymane zostają w mocy na obszarze b. Galicji:

1) ustawa austriacka z dnia 30 czerwca 1884 r. (austr. Dz. Ust. P. № 117) o robotach, mających na celu nieszkodliwe odprowadzanie wód górskich z tą zmianą, że kompetencja, przyznana w tej ustawie Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przechodzi na Ministerstwo Robót Publicznych, a to w myśl ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 r. (Dz. U. R. P. № 39 poz. 283);

2) ustawy krajowe galicyjskie z dnia 15 czerwca 1904 r. (Dz. Ust. Kraj. № 93 i 94) o niektórych zarządzeniach policyjnych, leśnych i wodnych, tudzież o zalesieniu ochronnem;

3) ustawy krajowe galicyjskie z dnia 18 września 1901 r. (Dz. Ust. Kraj. № 103), z dnia 9 maja 1907 r. (Dz. Ust. Kraj. № 54) i z dnia 3 czerwca 1908 r. (Dz. Ust. Kraj. № 91) o regulacji rzek, stanowiących wspólną sieć wodną z drogami wodnemi.

(2) Kompetencja b. namiestnictwa, przewidziana w ustawach krajowych, powołanych w ust. 1, przechodzi na urzędy wojewódzkie, kompetencja zaś b. wydziału krajowego—na właściwe terytorjalne związki samorządowe wojewódzkie, dopóki zaś te związki nie zostaną zorganizowane, na Tymczasowy Wydział Samorządowy, utworzony ustawą z dnia 30 stycznia 1920 r. (Dz. U. R. P. № 11, poz. 61).

Art. 263. Utrzymana zostaje w mocy na obszarze b. dzielnicy pruskiej ustawa pruska z dnia 25 czerwca 1900 r. (Zbiór Ustaw str. 249) o regulacji profilu wielkiej wody Wisły od Gemlic do Plekła.

Art. 264. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą sprzeczne z nią postanowienia ustaw i rozporządzeń, odnoszące się do tych samych przedmiotów.

Art. 265. Ustawa niniejsza wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem województwa śląskiego z dniem jej ogłoszenia.

Art. 266. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Robót Publicznych w porozumieniu z interesowanymi ministrami.

Marszałek: *Trąmpczyński*

Prezydent Ministrów: *Juljan Nowak*

Minister Robót Publicznych: *Łopuszański*